የክቡር ሚኒስትሩ መልዕክት

በሀገራችን ባለፉት 10 ዓመታት የእድገትና ትራንስፎሜሽን ዕቅድ በመተግበር በአማካይ የ10 በመቶ ፈጣን የኢኮኖሚ ዕድገት ከመመዝገቡም ባሻገር በማህበራዊ ልማት፣ በመሠረተ ልማት፣ በአካባቢና አረንጓዴ ልማት ተስፋ ሰጪ ለውጦች ታይተዋል፡፡ በቀጣይም እየተመዘገበ ያለውን ፈጣን የኢኮኖሚና ማህበራዊ ልማት ዕድገት ጥራቱን፣ ፍትሀዊነቱን እና ሽፋኑን በማሻሻል ዘላቂ ልማት በማረጋገጥ ድህነትን ትርጉም ባለው መልኩ በመቀነስ ኢትዮጵያን የአፍሪካ የብልፅግና ተምሳሌት ለማድረግ የ10 ዓመት የብልፅግና ዕቅድ ቀርፆ ለመተግበር በመንቀሳቀስ ላይ መሆኑ ይታወቃል፡፡

የገቢዎች ሚኒስቴርም ባለፉት 10 ዓመታት ሀገራዊ የትራንስፎርሜሽን ዕቅዱን መነሻ በማድረግ የገቢውን ዘርፍ የትራንስፎርሜሽን ዕቅድ በማዘጋጀትና በመተግበር የሀገሪቱ ኢኮኖሚ የሚያመነጨውን የታክስ ገቢ በመሰብሰብ መንግስት የነደፋቸውን የኢኮኖሚና ማህበራዊ ልማት ዕቅዶች በፋይናንስ በመደገፍ የሀገሪቱ የልማት ጉዞ ቀጣይ ለማድረግ ከፍተኛ ርብርብ ሲያደርግ ቆይቷል፡፡ በተደረገው ጥረትም ባለፉት 10 ዓመታት በታክስ አሰባሰብ ረገድ በአማካይ የ21 በመቶ ዕድገት ከመመዝገቡም በላይ የአገልግሎት አሰጣጡን በማሳለጥ የተጋልጋዮችን ዕርካታ ለማረጋጋጥ፣ የታክስና የጉምሩክ ማጭበርበርን በመከላከል የታክስ ፍትሃዊነትን ለማረጋገጥ፣ ለንግድና ኢንቨስትመንት ምቹ ከባቢ ለመፍጠር፣ የማህበረሰቡን ደህንነት ለመጠበቅ፣ ታክስ በፈቃደኝነት የመክፈል ባህልን ለማሳደግ እና የታክስ ህግ ተገዥነትን በማሻሻል ረገድ አዎንታዊ መሻሻሎች ታይተዋል፡፡

በቀጣይም ተቋሙ መንግስት የነደፈውን የ10 ዓመት የብልጽግና ዕቅድ በፋይናንስ ለመደገፍ የሚያስችል የገቢው ዘርፍ የ10 ዓመት የብልፅግና ዕቅድ በማዘጋጀት መንቀሳቀስ ይጠበቅበታል፡፡ በዚሁ መሠረት መ/ቤታችን የሀገሪቱን የ10 ዓመት የብልፅግና [illegible] በማድረግ የሀገሪቱን የኢኮኖሚ፣ ማህበራዊ እና የፖለቲካ ሁኔታ በመገምገም [illegible] ዓመታት የተቋሙን አፈፃፀም በመገምገም፣ አህጉራዊና ዓለም አቀፍ ሁኔታ[illegible] የተገልጋዮች፣ የባድርሻና አጋር አካላት ፍላጎት ትንተና በማካሄድ የገቢ[illegible] ዓመት የብልፅግና ዕቅድ አዘጋጅቷል።

የታክስ አስተዳደር በባህሪው ከተለያዩ አካላት ማለትም ከህግ አውጪዎች፣ ከህግ ተርጓሚዎች፣ ከህግ አስፈፃሚዎች፣ ከተገልጋዮች፣ ከባለድርሻና አጋር አካላት ጋር ተቀናጅቶ እና አጠቃላይ ምልዓተ ህዝቡን አስተባብሮ መሥራትን በእጅጉ የሚጠይቅ ተግባር በመሆኑ ይህንኑም አጠናክረን የምንቀጥልበት ይሆናል።

ስለሆነም የገቢው ዘርፍ ሀገሪቱ ለነደፈችው የኢኮኖሚና ማህበራዊ የልማት ዕቅድ ለመተግበር አስተማማኝ የፋይናንስ አቅርቦት እንዲኖር ለማስቻል የነደፈውን የ10 ዓመት የብልፅግና ዕቅድ ለማሳካት በሚያደርገው ከፍተኛ ጥረት ጉዳዩ የሚመለከታችሁ አካላት ሁሉ አስፈላጊውን ድጋፍና ትብብር እንድታደርጉልን ጥሪዬን አቀርባለሁ፡፡

ላቀ አያሌዉ

ሚኒስትር

ማውጫ

1 መግቢያ 1

2 የገቢው ዘርፍ የብልግፅና ዕቅዱ መነሻዎች 3

2.1 ሀገራዊ የብልፅግና ርዕይ እንደመነሻ 3
2.2 የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች እንደመነሻ 3
2.3 ዓለም ዓቀፍ እና ከባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ እንደመነሻ 4
2.4 ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ስምምነቶች እንደመነሻ 4
2.5 ሀገራዊ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ አፈፃፀም ግምገማ እንደመነሻ 4
2.6 የተቋሙ አፈፃፀም ግምገማ እንደመነሻ 5

3 የውስጣዊ እና ውጫዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ 11

3.1 የተቋሙ ጥንካሬዎችና ድክመቶች 11
3.2 ውጫዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ 13
3.3 ፈታኝ እና አስቻይ ሁኔታዎች 16
3.4 ዋና ዋና ተግዳሮቶች እና የመፍትሄ ሀሳቦች 17

4 የተቋሙ የአስር ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ 21

4.1 የተጠቃለለ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ ዕሴቶች፣ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች 21
4.2 የተቋሙ ስትራቴጂያዊ አቅጣጫዎች 22
4.3 ስትራቴጂያዊ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች 23
4.4 መለኪያዎች 37
4.5 ስትራቴጂካዊ የማስፈፀሚያ ዕርምጃዎች 45

5 የተጓዳኝ ተቋማት የትስስር ፍላጎት 48

5.1 የትስስር ደረጃ 48
5.2 ትስስር የሚፈለግባቸው ዋና ዋና ጉዳዮች 49

2013— 2017 49

2018— 2022 49

6 ስጋቶች እና የመፍትሄ ሃሳቦች 54

7 የክትትልና ግምገማ ስርዓት 56

8 የሰው ሀብት እና የፋይናንስ ፍላጎት 58

8.1 የሰው ሀብት ፍላጎት 58

8.2 የፋይናንስ ፍላጎት 59

9 የዕሴት መግለጫዎች 61

10 ዕዝሎች 62

10.1 የአስር ዓመት ዝርዝር የሰው ሀብት ፍላጎት 62
10.2 የስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ማስፈፀሚያ በጀት 72
10.3 የሀገር ዉስጥ ታክስ የካፒታል በጀት ዕቅድ 73
10.4 የጉምሩክ ኮሚሽን የካፒታል በጀት ዕቅድ 77

ሰንጠረዦች

ሰንጠረዥ 1: የገቢ አፈፃፀም በቢሊዮን ብር 5
ሰንጠረዥ 2፡ የታክስ አጠቃላይ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ 6
ሰንጠረዥ 3፡ የተቋሙ ጥንካሬዎችና ድክመቶች 11
ሰንጠረዥ 4፡ ፈታኝ እና አስቻይ ሁኔታዎች 16
ሰንጠረዥ 5፡ ዋና ዋና ተግዳሮቶች 17
ሰንጠረዥ 6፡ ተግዳሮቶቹን ለመቅረፍ የቀረቡ የመፍትሄ ሀሳቦች 19
ሰንጠረዥ 7፡ የተጠቃለለ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ ዕሴቶች፣ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች 21
ሰንጠረዥ 8፡ የዘላቂ ገቢ ዕድገት መለኪያዎች 37
ሰንጠረዥ 9፡ የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት መለኪያዎች 38
ሰንጠረዥ 10፡ የአሠራር ልህቀት መለኪያዎች 40
ሰንጠረዥ 11፡ ስትራቴጂክ አጋርነት ልህቀት መለኪያዎች 43
ሰንጠረዥ 12፡ ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች 45
ሰንጠረዥ 13፡ የተቋማት የትስስር ደረጃ 48
ሰንጠረዥ 14፡ ስጋቶች እና የመፍትሄ ሀሳቦች 54
ሰንጠረዥ 15፡ የተጠቃለለ የሰው ሀብት ፍላጎት 58
ሰንጠረዥ 16፡ የ10 ዓመት የፋይናንስ ፍላጎት በቢሊዮን ብር 60
ሰንጠረዥ 17፡ ዝርዝር የሰው ሀብት ፍላጎት 62
ሰንጠረዥ 18፡ የስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ማስፈፀሚያ በጀት 72
ሰንጠረዥ 19፡ የሀገር ዉስጥ ታክስ የካፒታል በጀት እቅድ 73

ሥዕሎች

ምስል 1: የታክስ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት 7
ምስል 2: የክትትል እና ግምገማ ስርአት 56

1 መግቢያ

የልማት ፕላን ለአንድ ሀገር ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ዕድገት በተቀላጠፈና በተቀናጀ መልኩ በዜጎች ፍላጎት ላይ በተመሰረተ ስትራቴጂክ አቅጣጫ ለመምራትና ለማስተዳደር የሚያስችል የተግባር መሳሪያ ነው፡፡ ከዚህ አኳያ ሀገራችን ፈጣንና ፍትሃዊ የኢኮኖሚ ዕድገት በማስቀጠል የልማት ግቦቿን ለማሳካት የአስር ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ አዘጋጅታለች፡፡ ይህም ዕቅድ የልማት ኃይሎችን በማስተባበር ፈጣን፣ ፍትሀዊና ጥራቱን የጠበቀ ሀገራዊ ዕድገትን ለማምጣትና በሂደቱም የዜጎችን እኩል ተሳታፊነትንና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ ያስችላል፡፡

በዚሁ መሰረት መንግስት ኢትዮጵያን የአፍሪካ የብልፅግና ተምሳሌት የማድረግ ርዕይ ለማሳካት የተረጋጋ የማክሮ ኢኮኖሚ ሁኔታን በመፍጠር ኢኮኖሚዉን በአማካይ በ10.2 በመቶ ለማሳደግ፣ የአምራች ዘርፎችን በመደገፍና ተወዳዳሪነትን በማጎልበት የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ለዉጥ ለማረጋገጥ፣ የኢኮኖሚ እና ማህበራዊ መሰረተ ልማት ተደራሽነትን በማረጋገጥ ዜጎች የልማቱ ባለቤትና ተጠቃሚ ኢንዲሆኑ ለማድረግ እና የግሉን ዘርፍ ተሳትፎ ለማሳደግ የሚያስችሉ ዓላማዎችን ታሳቢ ያደረገ የአስር ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ ነድፏል፡፡ ስለሆነም የገቢዎች ሚኒስቴር የሀገሪቱን የአስር ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ መነሻ በማድረግ መንግስት የነደፋቸዉን የኢኮኖሚና ማህበራዊ ልማት ዕቅዶች በራስ አቅም ፋይናንስ ማድረግ የሚያስችል ሁሉን ዓቀፍ የታክስ አስተዳደር የብልፅግና መሪ ዕቅድ አዘጋጅቷል፡፡

የሚኒስቴር መ/ቤቱ የአስር ዓመት የብልፅግና ዕቅድ የትኩረት መስኮች ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም መገንባት፣ የአሰራር ልህቀትን ማረጋገጥ፣ ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት ማምጣት፣ የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀትን ማረጋገጥ እና ዘላቂ የገቢ ዕድገት ማምጣት ነዉ፡፡ ከዚህ አኳያ የትኩረት መስኮቹን ለማሳካት አስራ አምስት ስትራቴጂክ ግቦች ተቀርፀዋል፡፡ የእነዚህን የትኩረት መስኮች እና ግቦች ዉጤታማነት ለማረጋገጥ ተቋሙ የሚከተላቸዉ አቅጣጫዎች፤ የዳበረ የስራ ባህል መገንባት፣ ታክስ በፈቃደኝነት የመክፈል ባህል ማሳደግ፣ ዲጂታል የገቢ አስተዳደር ስርዓትን መገንባት፣ ስትራቴጂክ አጋርነትን ማጠናከር፣ ታክስ ማጭበርበር/ኮንትሮባንድን በመከላከል እና በህቡዕ ኢኮኖሚ ዉስጥ የሚንቀሳቀሱትን ወደ ታክስ ስርዓቱ በማምጣት የታክስ ፍትሃዊነትን በማረጋገጥ የሀገሪቱን ታክስ የመሰብሰብ አቅም በማሳደግ የታክስ አጠቃላይ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ በ2012 ከነበረበት 9.2 በመቶ በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ (2022) ወደ 18.2 በመቶ ማድረስ ነዉ፡፡

ተቋሙ ዕቅዱን ለማዘጋጀት የተከተለዉ ስልት ያለፉትን ዓመታት አፈፃፀም በመገምገም፣ በሀገር ዓቀፍ ደረጃ የተዘጋጀዉን የብልፅግና መሪ ዕቅድ በመቃኘት፣ የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲ ማዕቀፎችን ታሳቢ በማድረግ፣ ዓለም ዓቀፋዊ ነባራዊ ሁኔታዎችን በመዳሰስ፣ የደንበኞች፣ የአጋር እና የባለደርሻ አካላት ፍላጎትን በመተንተን የዕቅድ ሰነድ አዘጋጅቶ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመወያየት የተሰጡትን ግብዓቶች በዕቅዱ ውስጥ እንዲካተቱ አድርጓል፡፡

ሰነዱ መግቢያውን ጨምሮ ዘጠኝ ክፍሎች ያሉት ሲሆን ክፍል ሁለት የገቢዉ ዘርፍ የብልፅግና ዕቅዱ መነሻዎችን ይዟል፡፡ ክፍል ሶስት ዉስጣዊ እና ዉጪያዊ ሁኔታዎቸ ተዳሰዉበታል፡፡ በክፍል አራት የተቋሙ የ10 ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ የተዘረዘረበት ነዉ፡፡ በክፍል አምስት ከተጓዳኝ ተቋማት ጋር የሚፈጠሩ የትስስር ጉዳዮች የተለዩ ሲሆን በክፍል ስድስት በዕቅዱ ትግበራ ሂደት ሊከሰቱ የሚችሉ ስጋቶች እና የመፍትሄ ሃሳቦች ተቀምጠዋል፡፡ በክፍል ሰባት የክትትል እና ግምገማ ስርዓት የተቀመጠ ሲሆን በመጨረሻዎቹ ሁለት ክፍሎች የሰው ሀብት እና የፋይናንስ ፍላጎት እንዲሁም የዕሴት መግለጫዎች በቅደም ተከተል ተካተዋል፡፡

2 የገቢው ዘርፍ የብልግፅና ዕቅዱ መነሻዎች

የዘርፉ የብልፅግና ዕቅድ ዝግጅት መነሻ የሀገራችን ርዕይ፣ የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች፣ ዓለም ዓቀፋዊ እና ከባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ፣ ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ስምምነቶች፣ ሀገራዊ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ አፈፀፃም ግምገማ እና የተቋሙ አፈፃፀም ግምገማ ለዘርፉ መሪ ዕቅድ ዝግጅት እንደሚከተለዉ በመነሻነት ተወስደዋል::

2.1 ሀገራዊ የብልፅግና ርዕይ እንደመነሻ

በሀገር ደረጃ የተነደፈው የአስር ዓመት መሪ የብልፅግና ዕቅድ እንደመነሻ ይዞ የተነሳው ርዕይ “ኢትዮጵያ፤ የአፍሪካ የብልፅግና ተምሳሌት” (African Beacon of Prosperity) ማድረግ የሚለዉን ነው:: ብልፅግና ሲባል በጥቅል የዜጎችን ነፃነት በሂደት እየጨመረ የሚሄድ ማህበረሰብ መገንባት በሚለው አግባብ የተሰላ ሆኖ ዝርዝርና ተጨባጭ መገለጫዎች እንዳሉት ይታወቃል:: ስለሆነም በቀጣዩ የአስር ዓመት የመሪ ዕቅዱ ዘመን ውስጥ የሚከናወኑ የልማት ተግባራት በሙሉ ወደዚህ ርዕይ በሂደት በአስተማማኝ ሁኔታ የሚያደርሱ መሆናቸዉን እያረጋገጡ መሄድን ይጠይቃል:: ስለሆነም የገቢዉ ዘርፍ ወደ ሀገራዊ ርዕይ የሚያደርሱ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ የትኩረት አቅጣጫዎች፣ የትኩረት መስኮች፣ ዓላማዎች እና ግቦችን ቀርጿል::

2.2 የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች እንደመነሻ

ሀገራችን ፈጣን፣ ፍትሃዊና ጥራቱን የጠበቀ የኢኮኖሚ ዕድገት በማስመዝገብ መዋቅራዊ ለውጥ ለማምጣትና በየደረጃው የህዝቡን ተሳታፊነትና ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ የሚያስችሉ የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች፣ ህጎችና አሰራሮች እንዲሁም የሀገር በቀል የኢኮኖሚ ሪፎርም ያስቀመጣቸው ቁልፍ የትኩረት አቅጣጫዎች ማለትም የማክሮ ኢኮኖሚ፣ የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ለዉጥ እና የኢኮኖሚ ዘርፎች ማሻሻያ ለተቋሙ የብልጽግና መሪ ዕቅድ ዝግጅት እንደመነሻ ተወስደዋል::

2.3 ዓለም ዓቀፍ እና ከባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ እንደመነሻ

ዓለም ዓቀፍና ከባቢያዊ ሁኔታዎችን በተመለከተ አሁን ባለንበት ዘመንና በቀጣዮቹ ዓመታትም የዓለም ኢኮኖሚ ሁኔታ ፈጣን ተለዋዋጭነት የሚታይበት በመሆኑ እነዚህ ለውጦች በሀገራችን ኢኮኖሚ እና በገቢዉ ዘርፍ ላይ አዎንታዊና አሉታዊ ተፅዕኖ ማሳረፋቸው የማይቀር ነው፡፡ ምንም እንኳን አሁን ላይ ሆኖ በቀጣይ ዓመታት የሚሆነውን የዓለምን ኢኮኖሚ ሁኔታ በትክክል መተንተን እና መተንበይ አስቸጋሪ ቢሆንም በዋናነት ግን መሰረታዊ የሆኑ እና በገቢዉ ዘርፍ ላይ ቀጥተኛ የሆነ ተፅዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉት የንግድ፣ የኢንቨስትመንት፣ የቴክኖሎጂ እና የማህበራዊ ጉዳይ አዝማሚያዎችን ከግምት ውስጥ ማስገባት በጣም አስፈላጊ በመሆኑ ለብልፅግና መሪ ዕቅዱ ዝግጅት እንደ መነሻ ተወስደዋል፡፡

2.4 ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ስምምነቶች እንደመነሻ

የብልፅግና መሪ ዕቅዱን ከዘላቂ የልማት ግቦች እና አጀንዳ 2063 የመሳሰሉ ሀገራችን የተስማማችባቸው ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ግቦች ጋር በማስተሳሰር የሀገራችን የልማት ፖሊሲዎችን፣ ስትራቴጂዎችንና የልማት ዕቅዶችን ከዓለም ማህበረሰብ ጋር በተጣጣመ መንገድ ተግባራዊ እንዲሆኑና ሀገራችንም ኃላፊነቷን በጣምራ እንድትወጣ ስለሚያግዝ እነዚህ ዓለም ዓቀፍና አህጉራዊ ስምምነቶች በልማት መሪ ዕቅዱ ዝግጅት ወቅት እንደ መነሻ ተወስደዋል፡፡ በተጨማሪም ኢትዮጵያ የገባችባቸው ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ስምምነቶች ከታክስና ቀረጥ አስተዳደር አንፃር ይዘውት የሚመጡት የየራሳቸው መልካም አጋጣሚዎች ግምት ውስጥ እንዲገቡ ተደርጓል፡፡ ሀገራችን የተፈራረመችው የአፍሪካ አህጉራዊ የንግድ ስምምነት (African Continental Free Trade Area) እና በቅርቡ እንደምትፈራረም የሚጠበቀው የዓለም ዓቀፍ ንግድ ድርጅት (WTO) አባልነት የውጭ ቀጥተኛ ኢንቨስትመንት ከማበረታታት እና ለውጭ ንግድ ሰፊ ገበያ ከመፍጠር አኳያ የሚኖረው አስተዋጽዎ ከግምት ውስጥ ገብቷል፡፡

2.5 ሀገራዊ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ አፈፃፀም ግምገማ እንደመነሻ

ባለፉት ሁለት የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ትግበራ ዓመታት (2003-2012) ተከታታይነት ያለው የ10 በመቶ የኢኮኖሚ ዕድገት ተመዝግቧል፡፡ በሌላ በኩል በዕቅድ ዘመኑ የታክስ ገቢ ከጠቅላላ የሀገር ውስጥ ምርት ያለው ድርሻ በ2003 በጀት ዓመት ከነበረበት የ11.4

በመቶ በ2012 በጀት ዓመት ወደ 9.2 በመቶ ዝቅ ብሏል፡፡ ይህም በሁለተኛው የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ዘመን በ2012 በጀት ዓመት ይደረስበታል ተብሎ ከተገመተዉ የ17.2 በመቶ ግብ አንፃር ሲታይ ዝቅተኛ መሆኑን ያሳያል፡፡ ይህ አፈፃፀም ከሰሀራ በታች የሚገኙ የአፍሪካ ሀገሮች ካስመዘገቡት አንፃር ሲታይም በጣም አነስተኛ መሆኑን ከግንዛቤ በማስገባት ለዕቅድ ዝግጅቱ በመነሻነት ተወስዷል፡፡

2.6 የተቋሙ አፈፃፀም ግምገማ እንደመነሻ

የዘርፉ የገቢ አፈፃፀም፣ የገቢ ፊሲካል ስራዎች እና የሌሎች አንኳር ተግባራት አፈፃፀም ግምገማ ዉጤት ለዕቅድ ዝግጅቱ በመነሻነት ተወስዷል፡፡

2.6.1 የገቢ አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

ሰንጠረዥ 1: የተለጣጭ ገቢ ዕቅድ አፈፃፀም በቢሊዮን ብር

መግለጫ	የዕድገት እና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (ዕትዕ)										
	ዕትዕ 1					ዕትዕ 2					የዕትዕ አማካይ
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
ዕቅድ (በቢሊዮን ብር)	54.18	76.37	101.66	116.80	134.20	146.26	186.14	230.14	241.69	270.21	155.77
ዓመታዊ ገቢ (በቢሊዮን ብር)	50.82	70.75	84.41	106.80	128.32	144.35	160.18	176.10	198.23	233.73	135.37
አፈፃፀም በመቶኛ	94.8	92.6	83.0	91.4	95.6	98.7	86.1	76.5	82.0	86.50	88.72
የገቢ ዕድገት (በቢሊዮን ብር)	15.12	19.93	13.67	22.38	21.52	16.03	15.83	15.92	22.13	35.50	19.80
የገቢ ዕድገት (በመቶኛ)	42.31	39.22	19.32	26.52	20.15	12.49	10.97	9.94	12.57	17.91	21.14

ምንጭ: - የተቋሙ የዕቅድ አፈፃፀም ሪፖርቶች

ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደተመለከተዉ በባለፉት አስር የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ትግበራ ዓመታት (2003-2012) የገቢ አፈፃፀሙ በአማካይ በየዓመቱ በ21.1 በመቶ ዕድገት አሳይቷል፡፡ የገቢ አሰባሰቡ በየዓመቱ ዕድገት እያሳየ የመጣ ቢሆንም አፈፃፀሙ ከአማካይ ከዕቅዱ አንፃር ሲታይ በ11.3 በመቶ ጉድለት ታይቶበታል፡፡ ለገቢ አሰባሰቡ ጉድለት ተጠቃሽ ከሆኑ ምክንያቶች መካከል የተቋሙ የማስፈፀም አቅም ውስንነት፣ የታክስ አስተዳደሩ በመረጃ ቴክኖሎጂ በሚገባ አለመደገፉ፣ የአገልግሎት አሰጣጥ አርኪ አለመሆን፣ የታክስ ስወራ እና

ማጭበርበር መስፋፋት፣ የህገወጥ ንግድ እና ኮንትሮባንድ መንሰራፋት፣ የቀረጥ እና ታክስ እፎይታ መብቶች በከፍተኛ ሁኔታ መጨመር፣ ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለው ቅንጅት ጠንካራ አለመሆን፣ የህቡዕ ኢኮኖሚ መስፋፋት እና የታክስ መሰረቱ አለመስፋት ዋና ዋናዎቹ ናቸዉ።

በሌላ በኩል ከታች በሠንጠረዥ 2 ለማሳየት እንደተሞከረዉ ባለፉት የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ትግበራ ዓመታት የታክስ አጠቃላይ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ (ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮችን ጨምሮ) በአማካይ 14.27 በመቶ ለማድረስ ታቅዶ አፈፃፀሙ በአማካይ 11.46 በመቶ ሊሆን ችሏል። ይህ አፈፃፀም ከዕቅዱ ጋር ሲነፃፀር በ19.67 በመቶ ዝቅ ያለ ነዉ።

ሰንጠረዥ 2፡ የታክስ አጠቃላይ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ

መግለጫ	ዕትዕ 1					ዕትዕ 2					የዕትዕ አማካይ
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
ዕቅድ (ቢሊዮን ብር)	56.17	87.13	110	133.12	158.24	195.04	226.89	266.61	289.52	331.04	185.38
ዓመታዊ ገቢ (ቢሊዮን ብር)	58.98	85.74	107.01	133.12	165.28	190.52	210.17	235.23	268.46	311.48	176.60
አፈፃፀም በመቶኛ	105.00	98.40	97.28	100.00	104.45	97.68	92.63	88.23	92.72	94.09	97.05
የገቢ ዕድገት (ቢሊዮን ብር)	15.66	26.76	21.27	26.11	32.16	25.24	19.65	25.06	33.23	43.02	26.82
የገቢ ዕድገት (በመቶኛ)	36.16	45.37	24.81	24.40	24.16	15.27	10.32	11.92	14.13	16.02	22.26
አጠቃላይ ሀገራዊ ምርት (በቢሊዮን ብር)	515.08	747.33	866.92	1,060.83	1,297.96	1,568,1	1,832.55	2,202.373	2,696.22	3,374.35	1,621.51
የታክስ አጣቃላይ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ ዕቅድ (GDP)	11.70	12.10	13.20	14.70	15.00	13.70	14.00	15.20	15.90	17.20	14.27
የታክስ አጣቃላይ		11.50	12.40	12.70	12.70	12.10	11.50	10.70	10.40	9.23	11.46

መግለጫ	ዕትዕ 1					ዕትዕ 2					የዕትዕ አማካይ
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
ሀገራዊ ምርት ጥምርታ አፈጻጸም (Tax/GDP)	11.40										

ምንጭ: - የገንዘብ ሚኒስቴር ሪፖርት

የኢኮኖሚ ትብብርና ልማት ድርጅት (OECD) 2017 መረጃ መሠረት የ26 የአፍሪካ ሀገራት አማካኝ የታክስ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ 17.2% ነው:: የኢትዮጵያ 10.7% ሲሆን ይህም ከ26 የአፍሪካ ሀገራት

ምስል 1: የታክስ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት

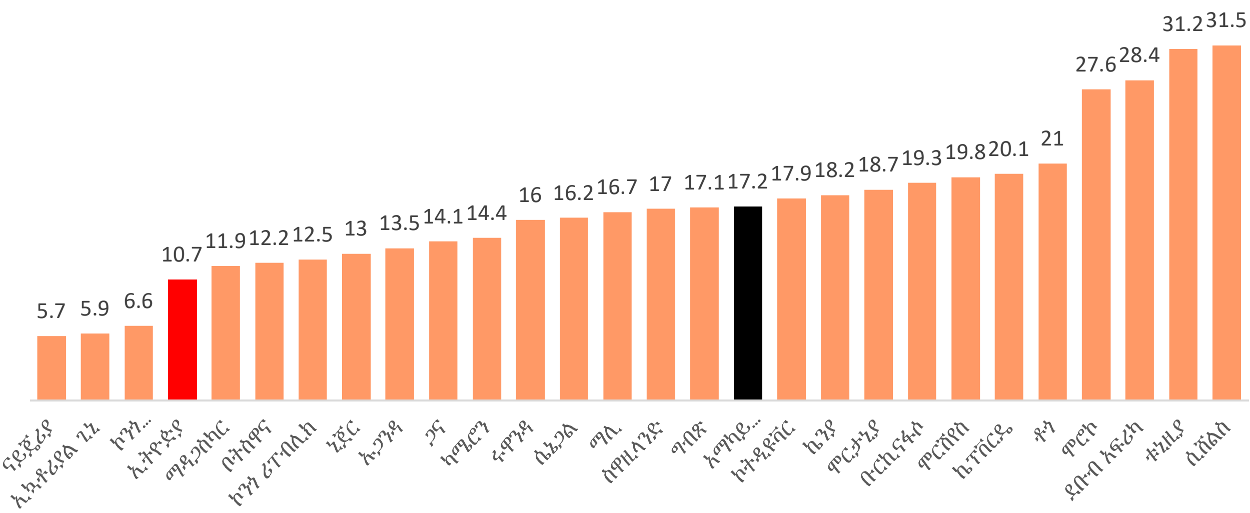

አማካይ በ61% ያነሰ ነው::

2.6.2 የአሠራር ስርዓት አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ከሚመለከታቸዉ አካላት ጋር በመቀናጀት ለንግድና ኢንቨስትመንት ምቹ ከባቢ ለመፍጠር እና ታክሱን ለማስተዳደር የሚያስችሉ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎች እና የአሰራር ስርዓቶች ተቀርፀዉ በስራ ላይ እንዲዉሉ በማድረጉ በአገልግሎት አሰጣጥ፣ የታክስ ህጎችን በማስከበርና የገቢ አሰባሰቡን በማሻሻል ረገድ የበኩላቸዉን አስተዋጽዎ አበርክተዋል:: ይሁን እንጂ የተዘጋጁት የህግ ማዕቀፎች እና የአሰራር ስርዓቶች ከወቅታዊ

የሀገሪቱ የኢኮኖሚ ዕድገትና የንግድ እንቅስቃሴ አንፃር በየጊዜዉ እየተቃኙ እንዲሻሻሉ አለመደረጋቸዉ እና ዝርዝር የአፈፃፀም መመሪያ ያልተዘጋጀላቸዉም በመኖራቸዉ በአገልግሎት አሰጣጥ፣ በንግድ ስራ አመቺነት፣ በህግ ማስከበር እና በገቢ አሰባሰብ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ አሳድረዋል።

2.6.3 የህግ ተገዥነት አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

የህግ ተገዥነትን ለማሳደግ የተጠናከረ የግንዛቤ ማስጨበጫ ከማካሄድ ጀምሮ ኮንትሮባንድንና ህገወጥ ንግድን፣ ንግድ ማጭበርበርን እና ታክስ ስወራን ለመከላከል የሚያስችሉ ስራዎች ተከናዉነዋል። ከነዚህም መካከል የስጋት ስራ አመራር ስርዓትን በመተግበር፣ የኢንተለጀንስ እና የድንገተኛ ፍተሻ አሰራርን በማሻሻል፣ የኦዲት ዉጤታማነትን በማረጋገጥ፣ ሀገራዊ የፀረ ኮንትሮባንድ ንቅናቄ በመፍጠር፣ የታክስና የጉምሩክ ጉዳዮችን በፍርድ ቤት የመርታት አቅምን በማሳደግ እና የህቡዕ ኢኮኖሚ መከላከያ ስትራቴጂ በመቅረፅና በመተግበር ህገወጥነትን ለመከላከል የተከናወኑ ዋና ዋና ስራዎች ናቸዉ።

ከላይ እንደተገለፀዉ የታክስና ጉምሩክ ህግ ተገዥነትን ለማሳደግ በርካታ ስራዎች ቢከናወኑም ህገወጦች በየጊዜዉ የሚጠቀሙባቸዉ ዘዴዎች እየረቀቁና እየተወሳሰቡ በመሄዳቸዉ፣ የተቋሙ የመፈፀም አቅም ዉስንነት እና ከሌሎች አጋር አካላት ጋር በሚገባ ተቀናጅቶ ህግን ማስከበር ባለመቻሉ ኢኮኖሚዉ የሚያመነጨዉን የታክስ ገቢ በብቃት መሰብሰብ እና የታክስ ፍትሃዊነት ማረጋገጥ አልተቻለም።

2.6.4 የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

ተቋሙ የተገልጋዮችን ዕርካታ በማረጋገጥ የታክስ ገቢን በብቃት ለመሰብሰብ የሚያስችሉ በርካታ የአገልግሎት አሰጣጥ የሪፎርም ስራዎችን አከናዉኗል። ከነዚህም መካከል የመፈፀም አቅምን ለማሳደግና የአገልጋይነት አመለካከትን ለማስረፅ የተከናወኑ ሰፋፊ የአቅም ግንባታ ስራዎች፣ በስታንዳርድ መሰረት አገልግሎት ለመስጠት የተገልጋዮች ቻርተር ተቀርጾ መተግበሩ፣ የአገልግሎት አሰጣጡን በቴክኖሎጂ ለማስደገፍ በበይነ መረብ ታክስን ማሳወቅና መክፈል፣ የአንድ መስኮት የምዝገባ አገልግሎት፣ የጉምሩክ ትራንዚት፣ የዕቃ አወጣጥ፣ የመጋዘን እና የስጋት ስራ አመራር ተጠቃሾች ናቸዉ።

ይሁንና የአገልግሎት አሰጣጡን ዘመናዊ፣ ተደራሽና በስታንዳርድ የተለካ ለማድረግ እና የተገልጋዮችን ዕርካታ ለማሳደግ ያልተቆጠበ ጥረት ቢደረግም የአገልግሎት የሪፎርም ስራዎቹ

የተገልጋዩን የህግ ተገዥነት ወጪ በመቀነስ፣ የአገልጋይነት አመለካከት በሚፈለገዉ ደረጃ በማዳበር እና ተነሳሽነት በመፍጠር፣ የገቢና ወጪ ንግድ ስራዎችን በማሳለጥ፣ የአቤቱታ አፈታት ስርዓቱን በማቀላጠፍ፣ በአጠቃላይ ዓለም ዓቀፍ ደረጃዉን የጠበቀ ግልፅ፣ ቀልጣፋ፣ ተገማችና ተደራሽ አገልግሎት በመስጠት የተገልጋዮችን ዕርካታ ማረጋገጥና በፈቃደኝነት የሚከፈለዉን የታክስ ገቢ በሚፈለገዉ ደረጃ ማሳደግ አልተቻለም።

2.6.5 የአጋር አካላት ቅንጅታዊ አሰራር አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

ተቋሙ የተሰጠውን ተልዕኮ ለማሳካት በሀገር ውስጥ እና በውጪ ካሉ አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት እየሰራ ይገኛል። ይህ ቅንጅት ተቋሙ ተልዕኮዉን በአግባቡ ለመወጣት እንዲያስችለዉ የቴክኒክ ድጋፍ፣ የዕዉቀት ሽግግር፣ የመረጃ ልዉዉጥ፣ የታክስ ስርዓትን ለማጣጣም፣ የህብረተሰቡን ደህንነት ለመጠበቅ፣ ቅንጅታዊ አሰራርን ለማስፈን እና የህግ ተገዥነትን ለማረጋገጥ ዓላማ ያደረገ ነዉ። ከዚህ አኳያ የተቋሙን ተልዕኮ ለማሳካት ከባለድርሻ አካላት፣ ከንግዱ ማህበረሰብ፣ ከሞያ እና ሲቪክ ማህበራት፣ ከድንበር አስተዳደር አካላት ጋር ተቀናጅቶ በመስራት ለገቢዉ አሰባሰብና የህግ ተገዥነት ለማረጋገጥ የሚያስችሉ ጥረቶች ተደርገዋል።

ይሁን እንጂ የህግ ተገዥነትን በማረጋገጥ የታክስ ገቢን ከማሳደግ አኳያ ከዉስጥና ከዉጪ አጋር አካላት ጋር የተፈጠረዉ ቅንጅታዊ አሰራር በስትራቴጂ ተደግፎ ቀጣይነት ባለዉ አግባብ መመራት ባለመቻሉ ምክንያት ቅንጅታዊ አሰራሩ በሚጠበቀዉ ልክ ዉጤታማ መሆን አልቻለም።

2.6.6 የታክስ መረጃ እና የቴክኖሎጂ አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

የታክስ መረጃ እና ቴክኖሎጂ ለታክስ አስተዳደሩ ዉጤታማነት ወሳኝ ድርሻ አላቸዉ። በመሆኑም የመረጃ ምንጮችን ለይቶ የመሰብሰብ፣ የማደራጀት፣ የማጠናቀር፣ የመተንተን፣ የማሰራጨት እና ጥቅም ላይ የማዋል ስራዎችን በማከናወን የታክስ አሰባሰቡ እና የጉምሩክ ስነስርዓት አፈፃፀሙ በተጨባጭ መረጃ ላይ እንዲመሰረት ጥረት ተደርጓል።

የታክስ አስተዳደር ስርዓቱ በቴክኖሎጂ እንዲደገፍ በማድረግ የታክስ አስተዳደሩ ዘመናዊ፣ ለአገልግሎት አሰጣጡ ቀልጣፋ፣ ፈጣን፣ ተደራሽ፣ ወጪ ቆጣቢ፣ አስተማማኝ እና ደህንነቱ የተጠበቀ የመረጃ ክምችት እንዲኖር ለማድረግ ተሞክሯል፡፡

ነገር ግን የታክስ መረጃ አስተዳደር ስርዓቱ ሁሉንም የመረጃ ምንጮች ባማከለ መልኩ በጥራት የማይሰበሰብ፣ የማይደራጅ፣ የማይተነተን፣ የማይሰራጭ እና ጥቅም ላይ የማይዉል ሲሆን የታክስ ስርዓቱን በዘመናዊ ቴክኖሎጂ ከማስደገፍ አኳያ ሲታይ ከወቅታዊ ተለዋዋጭ የቴክኖሎጂ ዕድገት፣ በየጊዜዉ እያደገ ከመጣዉ የአገልግሎት ፍላጎት፣ ከአጠቃቀም አኳያ ዉስንነት በመኖሩ የተቋሙ የመረጃ ቅብብሎሽ፣ የአገልግሎት አሰጣጥ እና የገቢ አሰባሰብ በሚፈለገዉ መጠን ሊደግፍና ሊያዘምን አልቻለም፡፡

2.6.7 የሰብዓዊ እና ቁሳዊ ሀብቶች አፈፃፀም ግምገማ እንደ መነሻ

ሰብዓዊና ቁሳዊ ሀብቶች የተቋሙን ተልዕኮ ለማሳካት የማይተካ ሚና አላቸዉ፡፡ ከዚህ አኳያ ተቋሙ አደረጃጀት በመቅረፅ፣ የሰዉ ሀብት ምልመላና ሙሌት በመተግበር፣ የማትጊያና የማቆያ ስርዓቶችን በመዘርጋት፣ የሰራተኛ አስተዳደርና የስነምግባር ደንብ በስራ ላይ በማዋል፣ የአቅም ግንባታ ስልጠናዎችን በማካሄድ፣ የሰራተኛዉን ተነሳሽነትና ምርታማነት በማሳደግ የተቋሙን አፈፃፀም በማሻሻል ረገድ የበኩሉን አስተዋፅዎ አበርክቷል፡፡ በሌላ በኩል ለታክስ አስተዳደር አስፈላጊ የሆኑ የመደበኛና የካፒታል በጀት ፍላጎት በማቅረብ፣ በማስፈቀድ፣ ለዋና ዋና የተቋሙ ተግባራት ትኩረት በመስጠት መደልደል፣ በቁጠባ በመጠቀም፣ አጠቃቀሙን በመከታተልና በመገምገም የተመደበዉን ዉስን ሀብት በአግባቡ በስራ ላይ ለማዋል ጥረት ተደርጓል፡፡

ይሁን እንጂ ከተቋሙ የስራ ስፋት፣ ዉስብስብነትና ልዩ ባህሪን የሚመጥን አቅሙ የተገነባ እና ተነሳሽነት ያለዉ የሰዉ ኃይል በሚፈለገዉ ደረጃ ማፍራትና ማቆየት ባለመቻሉ በተቋሙ አፈፃፀም ላይ ተፅዕኖ እያሳደረ ይገኛል፡፡ በሌላ በኩል ተቋሙ ለሰራተኛና ለተገልጋዩ ምቹ የሆነ የስራ ቦታ ለማመቻቸት፣ ኮንትሮባንድ እና ህገወጥ ንግድን ለመከላከል የሚያስችል ግብዓት ለማሟላት፣ ተቋሙን በቴክኖሎጂዎች ለማዘመን የሚያስችል የበጀት ድጋፍ አለመኖሩና የተመደበዉም አነስተኛ በጀትም ቢሆን በአግባቡ በጥቅም ላይ ማዋል አለመቻል በስራዉ ላይ ተፅዕኖ እያሳደረ ይገኛል፡፡

3 የውስጣዊ እና ውጫዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ

3.1 የተቋሙ ጥንካሬዎችና ድክመቶች

ሰንጠረዥ 3፡ የተቋሙ ጥንካሬዎችና ድክመቶች

ስትራቴጂክ ጉዳዮች	ጥንካሬ (Strength)	ድክመት (Weakness)
የማስፈፀም አቅም	• ለሠራተኞች ተከታታይ ሙያዊ ስልጠና በመስጠት የሰራተኛ ምርታማነት እያደገ መምጣቱ፣ • የተለያዩ ሙያና ዕውቀት ያላቸውን የከፍተኛ ትምህርት ምሩቃንን መልምሎና አሰልጥኖ ወደ ተቋሙ በመቀላቀል ያለዉን የሰለጠነ የሰዉ ኃይል ዕጥረት ለመቅረፍ መቻሉ፣ • ተቋሙ የተሰጠዉን ተግባርና ኃላፊነት በዉጤታማነት ለመወጣት በየጊዜዉ ከነባራዊ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ የአደረጃጀት ማስተካከያ ማድረጉ፣ • የታክስና ጉምሩክ አስተዳደር ስራዎችን በመረጃ ቴክኖሎጂ ለማስደገፍ ጥረት መደረጉ፣	• የሰው ሀብት ስራ አመራር ስትራቴጂ ተቀርጾ አለመተግበሩ፣ • የሰራተኛ የመፈፀምና አመራሩ የማስፈፀም ዉስንነት የሚታይበት መሆኑ፣ • የአገልጋይነት አመለካከት በሚፈለገው ደረጃ አለመዳበሩ፣ • በየዕርከኑ ያለው አመራር ከማቀድ፣ ወደ ፈፃሚ ከማዉረድ፣ ተቀናጅቶ ከመስራት፣ ክትትል እና ድጋፍ ከማድረግ አንፃር ክፍተት መኖሩ፣ • የስራ አፈፃፀም ምዘና ሥርዓት ቢቀረጽም በተሟላ ሁኔታ መተግበር አለመቻሉ፣ • ተቋም ዓቀፍ ስጋት ስራ አመራር ስርዓት በሚፈለገዉ ደረጃ ተግባራዊ አለመደረጉ፣ • ምቹ የስራ አካባቢ በተሟላ መልኩ አለመፈጠሩ፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ አስተዳደር ፖሊሲ እና ስትራቴጂ ተቀርጾ አለመተግበሩ፣ • ከወሳኝ ባለድርሻ አካላት ጋር በመረጃ ቴክኖሎጂ ትስስር አለመፈጠሩ፣ • የታክስ አስተዳደሩ አሰራሮችን በተሟላ መንገድ በዘመናዊ ቴክኖሎጂ አለመደገፋና ያሉትንም ቢሆን በአግባቡ መጠቀም የሚያስችል አቅም አለመፈጠሩ፣ • በሀብት አስተዳደር ረገድ የአጠቃቀም ክፍተቶች መኖራቸዉ፣ • የፕሮጀክት ስራ አመራር ክፍተት ያለበት መሆኑ፣
አገልግሎት አሰጣጥ	• የተገልጋዮች ቻርተር ተዘጋጅቶ መተግበሩ፣ • አገልግሎት ተደራሽ ለማድረግ የታክስ ማዕከሎችንና የጉምሩክ መቅረጫ ጣቢያዎችንና	• አሠራሮች ለተገልጋዮች ግልፅ፣ ቀላል፣ ተገማችና ተደራሽ አለመሆናቸዉ፣ • አገልግሎቱን ለማሳለጥ የሚያስችል የኢ-ታክስ ሥርዓት በተሟላ መንገድ ተዘርግቶ አለመተግበሩ፣

ስትራቴጂክ ጉዳዮች	ጥንካሬ (Strength)	ድክመት (Weakness)
	መስኮቶቸን በመክፈት ወደ ሥራ እንዲገቡ መደረጉ፤ • የንግድ ስርዓቱን ለማሳለጥ እና ለግብር ከፋዩ ወጪና ጊዜ ቆጣቢ አገልግሎት ለመስጠት ይቻል ዘንድ በየጊዜው አዳዲስ የህግና የአሠራር ስርዓቶች መቀረፃቸዉና መሻሻላቸዉ፣ • ተገልጋዮች የሚያቀርቧቸውን የታክስና የጉምሩክ ዉሳኔ ቅሬታዎች ለመፍታት የሚያስችል አደረጃጀትና አሰራር ከዋናው መ/ቤት እስከ ቅ/ጽ/ቤት ድረስ ተዘርግቶ ተግባራዊ መደረጉ፣ • በየዓመቱ የተገልጋዮች የዕርካታ ዳሰሳ ጥናት በማድረግ ለአገልግሎት ማሻሻያ በግብዓትነት መወሰዱ፣	• ከአጋር ድርጅቶች ጋር ያለዉ ቅንጅታዊ አሰራር ደካማ መሆኑ በአገልግሎት አሰጣጡ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ማሳደሩ፣ • የተገልጋዮችን ዕርካታ በሚፈለገዉ ደረጃ ማረጋገጥ አለመቻሉ፣
ህግ ማስከበር	• የታክስና ጉምሩክ ወንጀሎችን ለመከላከል የሚያስችል የህግ ማዕቀፍ ተቀርጾ የታክስ ህጎችን ለማስከበር እንቅስቃሴ መጀመሩና ውጤትም እየተመዘገበ መሆኑ፣ • የስጋት ስራ አመራር ስትራቴጂ ተቀርጾ በስራ ላይ መዋሉ፣ • የታክስ ጉዳይ ሀገራዊ አጀንዳ እንዲሆን ጥረት እየተደረገ መሆኑ፣ • ታክስ በትምህርት ስርዓት ዉስጥ እንዲካተት ጥረት መጀመሩ፣	• የህግ ተገዥነትን ለማሳደግ የሚያስችል የታክስ ከፋዮች ትምህርት ስትራቴጂ ተቀርጾ ተግባራዊ አለመደረጉ፣ • በፈቃደኝነት ታክስ አስታውቆ የመክፈል ባህል ዝቅተኛ መሆኑ፣ • የታክስ ስወራ እና ማጭበርበር በመንሰራፋቱ በየዓመቱ ህገወጥ ኪሳራ፣ ባዶ እና ተመላሽ የሚያሳውቁ ግብር ከፋዮች ቁጥር እየጨመረ መምጣቱ፣ • ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለው ቅንጅታዊ አሠራር ጠንካራ እና አስገዳጅ አለመሆኑ፣ • የኮንትሮባንድ መስፋፋት እና የመከላከል አቅም ደካማ መሆኑ፣ • የሚሰሩ የህግ ማስከበር ስራዎች ስጋት በመፍጠር የታክስና የጉምሩክ ማጭበርበርን መቀነስ አለመቻላቸዉ፣ • በህቡዕ ኢኮኖሚ የሚንቀሳቀሰዉ ሀብት

ስትራቴጂክ ጉዳዮች	ጥንካሬ (Strength)	ድክመት (Weakness)
		ወደ ታክስ መረቡ ማስገባት አለመቻል፣
ገቢ አሰባሰብ	• የገቢ አሰባሰቡን ማሻሻል የሚያስችሉ የህግ ማዕቀፎችና አሠራሮች ተዘጋጅተው መተግበራቸዉ ለገቢ አሰባሰቡ አስተዋፅዎ እያበረከቱ መምጣታቸዉ፣ • በየዓመቱ የሚሰበሰበው ገቢ በአንፃራዊነት እያደገ መምጣቱ፣ • የገቢ ፊዚካል ስራዎች አፈፃፀም መሻሻል እያሳየ መምጣቱ፣	• ከኢኮኖሚ ዕድገቱ አኳያ ወደ ታክስ ስርዓቱ የሚገቡ አዳዲስ የታክስ ከፋዮች ቁጥር አነስተኛ መሆኑ፣ • ኢኮኖሚው ከሚያመነጨው እምቅ አቅም (Potential) አንፃር ሲታይ የሚሰበሰበዉ ገቢ ዝቅተኛ መሆኑ፣ • የቀረጥ ነፃ እና የታክስ ዕፎይታ መብት አጠቃቀም ላይ የሚደረገዉ ክትትል ደካማ መሆን፣ • ለበርካታ ዓመታት የጉምሩክ ቀረጥ ማስከፈያ ዋጋ ማሻሻያ አለመደረጉ፣ • የታክስ ዕዳ ክምችትን በሚፈለገዉ ደረጃ ወደ ገቢ መቀየር አለመቻሉ፣

3.2 ውጫዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ

የመመዘኛ መስፈርት	መልካም አጋጣሚ (Opportunity)	ስጋት (Threat)
ፖለቲካዊ	• የፖለቲካ አመራሩ የታክስ እና የጉምሩክ አስተዳደሩን ለመደገፍ ቁርጠኛ መሆኑ፣ • የመንግስትና የግሉ ዘርፍ ተቀራርበው መስራት መጀመራቸው፣ • በዘላቂ ልማት ግቦች ታክስ ዓለም ዓቀፍ አጀንዳ መሆኑ፣ • የታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደሩን ለማሻሻል የውጭ የቴክኒክ ትብብርና ድጋፍ እየጨመረ መምጣቱ፣ • ከጎረቤት ሀገራት ጋር የድንበር ላይ የንግድ እንቅስቃሴ በህጋዊ አግባብ ለመምራት ስምምነት	• በየደረጃዉ ያለዉ የፖለቲካ አመራር በሚፈለገዉ ደረጃ ኮንትሮባንድን እና ህገወጥ ንግድን በቅንጅት መከላከል አለመቻል፣ • ሙስና በተቋሙና በሀገር ደረጃ በበቂ ሁኔታ መከላከል አለመቻሉ፣ • በተወሰኑ የጎረቤት ሀገሮች የፖለቲካ አለመረጋጋት መኖር፣ • ሀገሪቱ የምትፈራረማቸዉ አህጉራዊና እና ዓለም ዓቀፋዊ የንግድ ስምምነቶች ከአጭር ጊዜ አንፃር ተፅዕኖ የሚያሳድሩ መሆኑ፣

የመመዘኛ መስፈርት	መልካም አጋጣሚ (Opportunity)	ስጋት (Threat)
	መፈረሙ፣ • ሀገራችን ከጎረቤት ሀገራት ጋር ያላት ግንኙነት እየተሻሻለ መምጣቱ፣ • መንግስት የዴሞክራሲ ምህዳር ለማስፋት አበረታች ጅምሮች መኖራቸዉ፣ • መንግስት ትላልቅ የልማት ድርጅቶችን ወደ ግል በማዞር ላይ መሆኑ፣	
ኢኮኖሚዊ	• ቀጣይነት ያለው የኢኮኖሚ ዕድገት እየተመዘገበ መሆኑ፣ • ሀገራዊ የቁጠባ ባህላችን እያደገ መምጣቱ፣ • የግሉ ዘርፍ በሀገሪቱ ኢኮኖሚ ላይ ያለዉ ተሳትፎ እያደገ መምጣቱ፣ • የዉጭ ቀጥተኛ ኢንቨስትመንት እያደገ መምጣቱ፣ • የኢንዱስትሪ ፓርኮች፣ የደረቅ ወደቦች፣ የባቡር መሰረተ ልማት፣ የአየር ማረፊያዎች እና የሎጂስቲክስ አቅም እያደገ መምጣቱ፣ • በሀገር ደረጃ የአስር ዓመት መሪ የብልፅግና ፍኖተ ካርታ መዘጋጀቱ፣ • ኢንቨስትመንትን የሚያበረታቱ ፖሊሲዎች መኖራቸው፣ • የመሠረተ ልማት አውታሮች እየተስፋፉ መምጣታቸው፣	• የንግድ ማጭበርበር እና ኮንትሮባንድ እየጨመረ መምጣት፣ • የዜጎች የነፍስ ወከፍ ገቢ ዝቅተኛ መሆን፣ • የዜጎች ምርታማነትና ሥራ የመፍጠር አቅም ዝቅተኛ መሆን፣ • የቀረጥ ነፃ እና የታክስ ዕፎይታ መብቶች ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመሩ መምጣታቸዉ፣ • የግብይት ስርዓቱ ጥሬ ገንዘብ ላይ መሠረት ያደረገ መሆኑ፣ • የውጭ ምንዛሬ ማሸሽ እና የዋጋ ሽግግር /Transfer Pricing/ መኖር፣ • የህቡዕ ኢኮኖሚ እየተስፋፋ መሄድ፣ • ያልተረጋጋ የዋጋ ንረት መኖር፣ • የውጭ ምንዛሬ እጥረት ያልተፈታ መሆኑ፣ • የሎጂስቲክስ ወጪ እየጨመረ መምጣቱ፣
ማህበራዊ	• የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት መስፋፋት፣ • የታክስ ወንጀሎች እና	• በፈቃደኝነት ቀረጥና ታክስ አሳውቆ የመክፈል ባህል ያልዳበረ መሆኑ፣ • ደረሰኝ የመስጠትና የመቀበል ባህል

የመመዘኛ መስፈርት	መልካም አጋጣሚ (Opportunity)	ስጋት (Threat)
	ኮንትሮባንድ ላይ ከህብረተሰቡ የሚሰጥ ጥቆማ እና ተባባሪነት እያደገ መምጣቱ፣ • የብዙሀን መገናኛ እየተስፋፉ መምጣታቸው እና በጋራ ለመስራት ያለው ዝግጁነት እየተሻሻለ መምጣት፣ • ከከተሞች መስፋፋት ጋር ተያይዞ የአገልግሎት ዘርፉ እያደገ መምጣቱ፣	አለመጎልበት፣ • በህብረተሰቡ ዉስጥ የሙስና አመለካከትና ተግባር በሚፈለገው ደረጃ አለመቀረፉ፣ • የኮረና ቫይረስ ወረርሽን በኢኮኖሚዉ እና በታክስ ገቢዉ ላይ አሉታዊ ጫና ማሳደሩ፣
ቴክኖሎጂያዊ	• የመረጃ ቴክኖሎጂ ደህንነት ለመጠበቅ የሚያስችል ተቋም መቋቋሙና ድጋፍ ማድረግ መቻሉ፣ • በሀገር ዓቀፍ ደረጃ የመረጃ ቴክኖሎጂ መሰረተ ልማት እና ዓይነት መስፋፋቱ፣ • ሀገር ዓቀፍ የዲጂታል ትራንስፎርሜሽን ስራ መጀመሩ፣ • የታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደርን ለማዘመን ከመንግስት በኩል ድጋፍ መኖሩ፣ • የቴሌኮም ሴክተሩን ተወዳዳሪነት ለማሳደግ ለግል ባለሀብቱ ክፍት መደረጉ፣ • የኢኮሜርስ ህግ በስራ ላይ መዋሉ፣	• የቴሌኮም ኔትዎርክና የኤሌክትሪክ ተደራሽ አለመሆን እና አገልግሎት መቆራረጥ፣ • የሳይበር ጥቃት ስጋት መኖር፣ • የቴክኖሎጂዎች እርስ በእርስ መናበብ አለመቻል፣ • የቴክኖሎጂ ፕሮጀክቶችን የማስተዳደር አቅም አለመጎልበት፣
ከባቢያዊ	• የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለውን ተፅዕኖ ለመከላከል ሀገራዊ የአረንጓዴ ልማት ስትራቴጂ ተቀርጾ ተግባራዊ መደረጉ፣	• የአየር ንብረት ለውጥ በኢኮኖሚው ላይ ተፅዕኖ የሚፈጥር መሆኑ፣ • በጠረፋማ አካባቢዎች የበረሀማነት መስፋፋት በኮንትሮባንድ መከላከሉ ላይ ተፅዕኖ የሚያሳድር መሆኑ፣

የመመዘኛ መስፈርት	መልካም አጋጣሚ (Opportunity)	ስጋት (Threat)
ህጋዊ ማዕቀፍ	• ህግን ለማስከበር፣ ኢንቨስትመንትን ለማሳለጥ እና ገቢ አሰባሰቡን ለማሻሻል የሚያስችሉ ቀጣይነት ያላቸው የህግ ማሻሻያዎች እየተደረጉ መሆኑ፣ • በሀገሪቱ ግልፅና ወጥ የሆነ የሂሳብ መዝገብ አያያዝ ስርዓት መዘርጋቱ፣	• የተለያዩ የህግ ማዕቀፎች አለመናበብ እና ተቋማትን በቅንጅት የሚያሰሩ የህግ ማዕቀፍ አለመኖር፣ • በፍ/ቤቶች የታክስ ጉዳዮችን የማየት ሂደት ፈጣን ያለመሆን፣

3.3 ፈታኝ እና አስቻይ ሁኔታዎች

ሰንጠረዥ 4: ፈታኝ እና አስቻይ ሁኔታዎች

ፈታኝ ሁኔታዎች	አስቻይ ሁኔታዎች
• በየርከኑ ያለው አመራር ከማቀድ፣ ወደ ፈፃሚ ከማዉረድ፣ ተቀናጅቶ ከመስራት፣ ክትትል እና ድጋፍ ከማድረግ አንፃር ክፍተት መኖሩ፣ • ብቃት ያለው የሰው ኃይል ለመሳብ እና ለማቆየት የሚያስችል ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር አለመቻል፣ • የመረጃ ምንጭ የመለየት፣ የመሰብሰብ፣ የማደራጀት፣ የመተንተን፣ የማጠናቀር፣ የማሰራጨት እና የመጠቀም ክፍተት መኖር፣ • የአሰራር ስርዓቶች በተሟላ ሁኔታ በመረጃ ቴክኖሎጂ አለመደገፍ እና ደህንነታቸዉ በአስተማማኝ ሁኔታ ያልተጠበቀ መሆን፣ • የተዘረጉ የአሰራር ስርዓቶች በየጊዜው ውጤታማነታቸው እየተፈተሸ ማሻሻያ የማይደረግላቸዉ መሆኑ፣ • የተገልጋዩ የህግ ተገዥነት ደረጃ ዝቅተኛ መሆን፣ • ተገልጋዮችን በሚፈለገዉ ደረጃ ማርካት አለመቻል፣	• በየጊዜዉ በሚሰጡ ስልጠናዎች የመፈፀም አቅም እያደገ መምጣቱ፣ • የተደራጀ መሠረተ ሰፊ የትራንስፎርሜሽን ፕሮግራም እየተተገበረ መሆኑ፣ • የታክስ ጉዳይ ሀገራዊ አጀንዳ እንዲሆን ማድረግ መቻሉ፣ • የሀገር ውስጥ ታክስ እና የጉምሩክ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎችና አሰራሮች ተቀርፀዉ መተግበራቸዉ፣ • ተቋማዊ የአደረጃጀት ለውጥ መደረግ መቻሉ፣ • የላቀ አፈፃፀም ላስመዘገቡ ሰራተኞችና ታክስ ከፋዮች ዕውቅና መሰጠቱ፣ • የታክስ ስርዓቱን ዉጤታማ ለማድረግ የመንግስት ልዩ ድጋፍ መኖሩ፣ • ከጎረቤት ሀገራት እና ዓለም ዓቀፍ ተቋማት ጋር ተባብሮ ለመስራት የሚያስችሉ የጋራ ሥምምነቶች መፈጠራቸዉ፣ • የታክስ ስርዓቱን ለማዘመን የልማት አጋሮች

• የታክስ ስወራን፣ የቀረጥና ታክስ ማጭበርበርን እና ኮንትሮባንድን መቆጣጠር አለመቻል፣ • የኮንትሮባንድ መከላከል ስራ የህይወት መስዋትነትን ጭምር እየጠየቀ መምጣቱ፣ • ከባለድርሻ እና አጋር አካላት ጋር ያለዉ ቅንጅታዊ አሰራር ዉጤታማ አለመሆን፣ • የተቋሙ የገቢ አሰባሰብ አፈፃፀም ዝቅተኛ መሆኑ፣ • የግብር ከፋዩን እና አስከፋዩን የስነምግባር ጉድለቶች በወሳኝ መልኩ መቅረፍ አለመቻሉ፣ • የውጭ ምንዛሬ እጥረት አለመቀረፉ፣ • የህቡዕ ኢኮኖሚው እየተስፋፋ መሄድ፣ • የኔትወርክ መቆራረጥ እና የኤሌክትሪክ አቅርቦት አስተማማኝ አለመሆን፣ • መሰረተ ልማት በጠረፍ አካባቢ የተሟላ አለመሆኑ፣ • የኮረና ቫይረስ ወረርሽኝ በኢኮኖሚ፣ በንግድ ስርዓቱ እና በታክስ አስተዳደሩ የስራ እንቅስቃሴ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ማሳደሩ፣	ድጋፍ እየተጠናከረ መምጣቱ፣ • የደረቅ ወደቦች መስፋፋት እና የሎጂስቲክ አቅም እያደገ መምጣቱ • በሀገሪቱ ዓለም ዓቀፍ የሂሳብ መዝገብ አያያዝ ሥርዓት (IFRS) መተግበር መጀመሩ፣ • ቀጣይነት ያለው የኢኮኖሚ ዕድገት እየተመዘገበ መሆኑ፣ • የስጋት ስራ አመራር ስርዓት መተግበር መጀመሩ፣ • የንግድ ስራ አመቺነትን ለማስፈን የሚያስችሉ ስራዎች በሀገር ዓቀፍ ደረጃ መተግበራቸዉ፣ • የመንግስት ተቆጣጣሪ አካላት የቅርብ ክትትልና ድጋፍ መኖሩ፣

3.4 ዋና ዋና ተግዳሮቶች እና የመፍትሄ ሀሳቦች

3.4.1 ዋና ዋና ተግዳሮቶች

ከላይ በተቋሙ የአስር ዓመት የአፈፃፀም ግምገማ የታዩ ጥንካሬዎች፣ ድክመቶች፣ ስጋቶች እና መልካም አጋጣሚዎች በዝርዝር ተገምግመዉ የተለዩ ቁልፍ ችግሮች እና አስቻይ ሁኔታዎች ተመልክተዋል። ከዚህ በመነሳት ባለፉት የስትራቴጂክ የዕቅድ ዓመታት ተቋሙ ተልዕኮዉን በተሟላ መልኩ እንዲያሳካ ማነቆ የነበሩና በቀጣይ ስትራቴጂክ ዘመናት በወሳኝ መልኩ ማነቆዎቹን ለመፍታት ትኩረት ሰጥቶ የሚሰራባቸዉ ዋና ዋና ተግዳሮቶችና መገለጫዎቻቸዉ ከዚህ እንደሚከተለዉ ቀርበዋል።

ሰንጠረዥ 5፡ ዋና ዋና ተግዳሮቶች

ተግዳሮቶች	መገለጫዎች

ተግዳሮቶች	መገለጫዎች
ዝቅተኛ የገቢ አፈፃፀም	• በ2012 የታክስ ሀገራዊ ምርት ጥምርታ ከባለፉት ዓመታት እየቀነሰ መጥቶ 9.2% መድረሱ እና ከሰሀራ በታች ካሉ የአፍሪካ ሀገራትም አንፃር ዝቅተኛ መሆኑ፣ • በመንግስት የሚሰጡ ማበረታቻዎች እና የታክስ ዕፎይታ በከፍተኛ ሁኔታ ማደጋቸው (6% የሚሆነው ከዓመታዊ የሀገሪቱ ምርት በቀረጥ ነፃ፣ ታክስ ዕፎይታ እና ታክስ ስወራ የሚታጣ መሆኑ[1])
ዝቅተኛ የታክስ ህግ ተገዥነት	• የታክስ ስወራ እና ማጭበርበር ማደጉ፣ • በየዓመቱ ኪሳራ፣ ባዶ እና ተመላሽ የሚያሳውቁ ግብር ከፋዮች ቁጥር መጨመሩ፣ • ህቡዕ ኢኮኖሚው ከሀገሪቷ ምርት ወደ 40% ያህሉን የሚሸፍን መሆኑ[2]፣ • ከባለድርሻ አካላት ጋር ቅንጅታዊ አሠራሩ ጠንካራ እና አስገዳጅ አለመሆኑ፣ • የታክስ ህግ የማስከበር አቅም ውስንነት ያለበት መሆኑ፣ • የታክስ ትምህርት የህግ ተገዥነት ባህሪን ማረጋገጥ አለመቻሉ፣ • ደረሰኝ የመስጠት እና የመጠየቅ ባህል አለመዳበሩ፣ • የኢንተለጀንስ ስራዎች በሚፈለገዉ ደረጃ ዉጤታማ አለመሆኑ፣ • የኮንትሮባንድ መስፋፋትን የመከላከል አቅም በሚፈለገዉ ደረጃ አለመገንባቱ፣
የታክስ መሠረቱ አለመስፋት	• አዳዲስ የታክስ ዓይነቶች ወደ ታክስ ስርዓቱ አለመግባታቸው፣ • ከኢኮኖሚ ዕድገቱ አኳያ ወደ ታክስ ስርዓቱ የሚገቡ አዳዲስ የታክስ ከፋዮች ቁጥር አነስተኛ መሆን፣ • የንግድ ትርፋማነት ምጣኔ ማስተካከያ ወቅታዊ አለመደረጉ፣
የመረጃ ቴክኖሎጂ ውስንነት	• የሀገር ውስጥ ታክስ መረጃ ቴክኖሎጂ ስርዓት ወቅታዊ አለመሆኑ፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ ስርዓቶቻችን የተቀናጁ እና የተናበቡ አለመሆን፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ መሠረተ ልማት አስተማማኝ አለመሆን፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ዝቅተኛ መሆን፣ • የጉምሩክ መረጃ ቴክኖሎጂዎች በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋላቸው፣

[1] Illicit Financial Flows Report of the High-Level Panel on Illicity Financial Flows from Africa, ECA

[2] Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? IMF Working Paper 18/17

ተግዳሮቶች	መገለጫዎች
የመፈፀም ብቃት ማነስ እና አርኪ አገልግሎት አለመስጠት	• የሰዉ ሀብት ብቃት ማነስ፣ • የውሳኔ ሰጪነት አቅም እጥረት ያለበት መሆኑ፣ • የስነምግባር መጓደል፣ • ፈጣን እና ቀልጣፋ አገልግሎት መስጠት አለመቻል፣ • የተገልጋይ ዕርካታ አለመረጋገጥ፣ • የስራ እና የአገልጋይነት ባህል አለመዳበር፣ • ከተቆጣጣሪ እና አጋር አካላት ጋር ያለው ቅንጅታዊ አሰራር ዝቅተኛ መሆን፣

3.4.2 የመፍትሄ ሃሳቦች

ሰንጠረዥ 6፡ ተግዳሮቶቹን ለመቅረፍ የቀረቡ የመፍትሄ ሀሳቦች

የመፍትሄ አመላካቾች	የመፍትሄ ሀሳቦች
ሰው ሀብት	• የሰው ሀብት ስራ አመራር ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ • የመፈፀምና የማስፈፀም አቅም መገንባት፣ • የስነ-ምግባር ስትራቴጂን መተግበር፣
አሠራር ስርዓት	• አሠራሮችን ግልፅ፣ ቀላል ፣ተገማች እና ተደራሽ ማድረግ፣ • የህግ ማዕቀፎችን ቀጣይነት ባላዉ መልኩ ማሻሻያ ማድረግ፣ • የክትትል፣ ድጋፍና ሱፐርቪዥን ስርዓት መዘርጋት እና መተግበር፣ • የገቢ ሪፎርም ስራዎችን መቅረፅና መተግበር፣
መረጃ እና ቴክኖሎጂ	• የመረጃ ቴክኖሎጂ ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ • አሰራሮችን በዘመናዊ የመረጃ ቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣ • ከባለድርሻ አካላት ጋር የመረጃ ቴክኖሎጂ ትስስር መፍጠር፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ ደህንነትን ማረጋገጥ፣ • የመረጃ ቴክኖሎጂ አጠቃቀምን ማሳደግ፣
የባለድርሻ አካላት ትብብር	• የአጋር አካላት የቅንጅት ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣ • በገቢ ዘርፍ የክልልና የከተማ አስተዳደሮች የድጋፍ ስትራቴጂ በመቅረፅ መተግበር፣
ህግ ተገዥነት	• የታክስ ጉዳይ ሀገራዊ አጀንዳ እንዲሆን ማድረግ፣ • የህግ ተገዥነትን በማስተማር ማሳደግ፣ • በአጥፊዎች ላይ አስተማሪ የሆነ የህግ ዕርምጃ መውሰድ፣ • ታክስ በትምህርት ስርዓት ዉስጥ እንዲካተት ማድረግ፣ • የኮንትሮባንድ እና ህገ ወጥ ንግድ መከላከልን በቴክኖሎጂ መደገፍ፣

የመፍትሄ አመላካቾች	የመፍትሄ ሀሳቦች
ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጉዳዮች	• የታክስ መሠረቱን ለማስፋት የፖሊሲ ማሻሻያ ምክረ ሀሳብ ማመንጨት፣ • ኢኮኖሚው የሚያመነጨውን ገቢ በብቃት መሰብሰብ፣ • ግብይት በባንክ ስርዓት እንዲመራ ማድረግ፣ • ንግድና ኢንቨስትመንት እንዲሳለጥ መደገፍ፣ • የኮሮና ቫይረስ ወረርሽኝ ቀጣይነት የሚኖረው ከሆነ የስራ ቦታዎችን ምቹ በማድረግ ፣ የቴክኖሎጂ ሁኔታዎችን በማሻሻል እና ከነባራዊ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ አመራር በመስጠት እና እንዳስፈላጊነቱ የፖሊሲ እርምጃዎች እንዲወሰዱ በማድረግ አሉታዊ ተፅዕኖዉን መቀነስ ይጠበቃል፣

4 የተቋሙ የአስር ዓመት የብልፅግና መሪ ዕቅድ

ከሀገራዊ ስትራቴጂክ ዕቅድ ማዕቀፍ እና ርዕይ በመዉሰድ ተቋሙ የሚመራበት የአስር ዓመት ተሻጋሪ ዕቅድ የተዘጋጀ ሲሆን በዚህ ክፍል ተቋማዊ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ ዕሴቶችና የትኩረት መስኮች ተመልክተዋል፡፡ ከዚህ ጋር ተያይዞ የትኩረት መስኮቹን ለማሳካት የሚያስችሉ ዓላማዎች፣ መለኪያዎች እና የማስፈፀሚያ ስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ተቀርፀዋል፡፡

4.1 የተጠቃለለ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ ዕሴቶች፣ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች

ሰንጠረዥ 7፡ የተጠቃለለ ርዕይ፣ ተልዕኮ፣ ዕሴቶች፣ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች

ርዕይ	በ2022 ዘመናዊ የታክስ አስተዳደር ተገንብቶ ሀገራዊ ወጪ በታክስ ገቢ ተሸፍኖ ማየት	
ስትራቴጂያዊ የትኩረት መስኮች	**ተልዕኮ**	**ዕሴቶች**
1 ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም ልማት 2 የአሠራር ልህቀት 3 ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት 4 የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት 5 ዘላቂ የገቢ ዕድገት	ብቃት ያለው የሰው ኃይል በማፍራት፣ ዘመናዊ ቴክኖሎጂ በመጠቀም፣ ፍትሀዊ የታክስ ስርዓት በመገንባት፣ ታክስን በፈቃደኝነት የመክፈል ባህልን በማዳበር ኢኮኖሚው የሚያመነጨውን ገቢ መሰብሰብ	1 አገልጋይነት 2 መሰጠት 3 ሙያዊ ብቃት 4 ታማኝነት 5 በቡድን መስራት
የትኩረት መስክ 1፡ ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም ልማት		
• የሰዉ ኃይል መሳብ፣ ማቆየትና የመፈፀም ብቃትን ማሳደግ • የመረጃ ቴክኖሎጂ ሀብት እና አጠቃቀምን ማዘመን	• የሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሳደግ • የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ	• ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማጠናከር
የትኩረት መስክ 2፡ አሠራር ልህቀት		**የትኩረት መስክ 3፡ ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት**
• የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀምን ማሻሻል	• የአሰራር ስርዓት አፈፃፀምን ማሻሻል	• የሀገር ውስጥ አጋር አካላት አጋርነትና ትብብር ማሻሻል

• የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀምን ማሻሻል	• የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደርን ማስፈን	• የውጭ ሀገራትና ድርጅቶች አጋርነትና ትብብርን ማሻሻል
የትኩረት መስክ 4: የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት		**የትኩረት መስክ 5: ዘላቂ የገቢ ዕድገት**
• የስጋት ስራ አመራር አፈፃፀምን ማሻሻል • የታክስ ማጭበርበር እና ኮንትሮባንድ መከላከል አፈፃፀምን ማሻሻል	• የታክስ ህግ ተገዥነት አፈፃፀምን ማሻሻል	• የገቢ አሰባሰብ ውጤታማነትን ማሻሻል

4.2 የተቋሙ ስትራቴጂያዊ አቅጣጫዎች

በስትራቴጂክ ዕቅድ ዘመኑ ተቋሙ የቀረፀውን ርዕይ ለማሳካት የሚያስችሉ አምስት ዋና ዋና ስትራቴጂክ አቅጣጫዎች የተለዩ ሲሆን በነዚህ ጉዳዮች ላይ ትኩረት በመስጠት የሚሰራ ይሆናል። እነዚህም፦

4.2.1 ታክስ በፈቃደኝነት መክፈል ባህል ማሳደግ

የዚህ ስትራቴጂያዊ የትኩረት አቅጣጫ ግብ ታክስ በፈቃደኝነት የመክፈል ባህልን ማዳበር ሲሆን ይህንንም ለማሳካት የህግ ተገዥነት ስትራቴጂ በመቅረጽ መተግበርን የሚያጠቃልል ነዉ። ስትራቴጂዉ ታሳቢ ያደረገዉ ታክስ ከፋዩን በልዩ ልዩ የግንኙነት አግባቦች በማስተማር፣ በመደገፍ እና ዕዉቅና በመስጠት አብዛኛዉ ግብር ከፋይ በፈቃደኝነት የታክስ ግዴታውን እንዲወጣ ማስቻል ሲሆን የታክስ ህግ ተገዥነት ባህሪ ለዉጥ ማምጣት ባልቻሉ አካላት ላይ ተመጣጣኝ የህግ ማስከበር ተግባር ተፈፃሚ የሚደረግበት ነዉ።

4.2.2 ዲጂታል የገቢ አስተዳደር ስርዓትን መገንባት

ዲጂታል የገቢ አስተዳደር ስርዓት የመገንባት አቅጣጫ ታሳቢ የሚያደርገዉ አጠቃላይ የታክስ እና የጉምሩክ አስተዳደር ስርዓቱን ዓለም በደረሰበት የመረጃ ቴክኖሎጂ ስርዓት እንዲደገፍ ማድረግን ነዉ። ይህ የዲጂታል የገቢ አስተዳደር ስርዓት ለአገልግሎት ተቀባዩ ግልፅ፣ ቀላል እና ተደራሽ አገልግሎት በመስጠት፣ የህግ ተገዥነትና አስተዳደራዊ ወጪ በመቀነስ እና የተገልጋዩን ዕርካታ በላቀ ደረጃ በማረጋገጥ የተቋሙን ተልዕኮ ማሳካት ነዉ።

4.2.3 የታክስና ጉምሩክ አስተዳደር ፍትሃዊነትን ማረጋገጥ

የሀገራችን የታክስ አስተዳደር ስርዓት በኢመደበኛ ኢኮኖሚ፣ በህገ ወጥ ንግድ፣ በታክስ ማጭበርበር እና በኮንትሮባንድ ምክንያት የመወዳደሪያ ሜዳዉን እኩል ማድረግ አልተቻለም፡፡ ከዚህ አኳያ ወደ ታክስ መረቡ ያልገቡትን እንዲታቀፉ በማድረግ እና የታክስ ህጎችን በሁሉም ታክስ ከፋዮች በእኩል ደረጃ ተፈፃሚ በማድረግ የታክስ ፍትሀዊነትን ማረጋገጥን ታሳቢ ያደረገ አቅጣጫ ነዉ፡፡

4.2.4 የውስጥ እና የውጭ ስትራቴጂክ አጋርነትን ማጠናከር

የታክስና የጉምሩክ አስተዳደር ዉጤታማነትን ለማረጋገጥ ከአጋር እና ባለድርሻ አካላት ጋር ተቀናጅቶ ለአንድ ዓላማ በጋራ መንቀሳቀስን ይጠይቃል፡፡ በመሆኑም ይህ አቅጣጫ የቴክኒክ፣ የዕዉቀት ሽግግር፣ የመረጃ ልዉዉጥ፣ ህገወጥነትን የመከላከል አሰራር መዘርጋትን ታሳቢ ያደረገ ነዉ፡፡ በዚህ መሰረት አጋር አካላትን መለየት፣ ግንኙነት እና ስምምነት መፍጠር እና በስምምነቱ መሰረት ለመፈፀም ሊያጋጥሙ የሚችሉ ችግሮችንና ማነቆዎችን በጋራ ለይቶ በመፍታት ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ ታሳቢ ያደረገ ነዉ፡፡

4.2.5 የዳበረ የስራ ባህል ማምጣት

የታክስ ስርዓቱን ዉጤታማ ለማድረግ የተቋሙን ርዕይ፣ ተልዕኮ እና ዕሴቶችን የተላበሰ እና ሁለንተናዊ አቅሙን በመገንባት የዳበረ የስራ ባህል ያለዉ የሰዉ ኃይል ማፍራትን ታሳቢ ያደረገ ነዉ፡፡ ይህ አቅጣጫ የሰው ኃይል ስራ አመራር ልማት ስትራቴጂ ከመቅረፅ ጀምሮ፣ ብቃት ያለዉ የሰዉ ኃይል መሳብና ማቆየት፣ የምዘና፣ የማትጊያ እና የተጠያቂነት ስርዓት መዘርጋትና መተግበር፣ ምቹ የስራ ከባቢ መፍጠር፣ ታማኝና ለስራ ተነሳሽ የሆነ አመራር እና ፈፃሚ ማፍራትን የሚያጠቃልል ነዉ፡፡

4.3 ስትራቴጂያዊ የትኩረት መስኮች እና ዓላማዎች

ተቋሙ የሚመራባቸዉ የትኩረት መስኮቹን ለመለየት የመንግስት የትኩረት አቅጣጫ፣ ያለፉትን ሁለት የስትራቴጂክ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅዶች አፈፃፀም ግምገማ እና የውስጣዊና ውጫዊ ሁኔታዎች ዳሰሳ እንደመነሻ ተወስደዋል፡፡ ከዚህ አኳያ የሚከተሉት አምስት የትኩረት መስኮች ተለይተዋል፡፡

- ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም ልማት
- የአሠራር ልህቀት
- ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት
- የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት
- ዘላቂ የገቢ ዕድገት

4.3.1 ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም ልማት

ይህ የትኩረት መስክ ቀጣይነት ያለዉ ተቋማዊ አቅም ለመገንባት የሚያስችሉ ግቦችን ያካተተ ሲሆን በስሩ የሰዉ ሀብት መሳብ፣ ማቆየት እና ብቃት ማሳደግን፣ የመረጃ ቴክኖሎጂ አቅርቦት እና አጠቃቀም ማዘመንን፣ የሀብት አጠቃቀም እና ውጤታማነት ማረጋገጥን፣ ተቋማዊ ስጋት ስራ አመራር ማጠናከርን እና የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነት ማረጋገጥን የሚያጠቃልል ነው።

ዓላማ 1. የሰዉ ኃይል መሳብ፣ ማቆየትና የመፈፀም ብቃትን ማሳደግ

መግለጫ

የሰዉ ኃይል መሳብ፣ ማቆየትና የመፈፀም ብቃትን ማሳደግ ማለት ተቋሙ ሁለንተናዊ አቅሙ የተገነባ አመራርና ፈፃሚ በመፍጠር የተቋሙን ምርታማነት ማሻሻል ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የሰዉ ኃይል ልማት ስትራቴጂ መቅረፅ፣ የተቋሙን ርዕይ፣ ተልዕኮና ዕሴት የተላበሰ አመራርና ፈፃሚ ማፍራት፣ የአመራሩን ክህሎት ማሳደግን፣ የሰራተኛዉን ብቃት መገንባትን፣ የስራ ተነሳሽነት ማሳደግን፣ የሰራተኛ ደህንነትና ጤንነት የሚጠበቅበትን የአሰራር ስርዓት መዘርጋትን፣ ዉጤታማ የምዘና ስርዓት መገንባትን፣ የጠራ የሰራተኛ መረጃ ስርዓት ማደራጀትንና በቴክኖሎጂ ማስደገፍን፣ ምቹ የስራ ከባቢ መፍጠርን፣ የማበረታቻ ስርዓት መዘርጋትን፣ ሰራተኛን መሳብና ማቆየትን እንዲሁም ዕርካታዉን በማረጋገጥ ምርታማነቱን ማሳደግን ያጠቃልላል።

ውጤት፡- የረካ ሰራተኛ፤ ምርታማነቱ ያደገ ሰራተኛ

ዓላማ 2. የመረጃ ቴክኖሎጂ ሀብት እና አጠቃቀምን ማዘመን

መግለጫ

የመረጃ ቴክኖሎጂ ሀብት እና አጠቃቀምን ማዘመን ማለት ለአገልግሎት አሰጣጥ፣ ለህግ ማስከበር ስራዎች፣ ለገቢ አሰባሰቡ ዉጤታማነት እና ሌሎች የተቋሙን የአሠራር ስርዓቶች የሚደግፉ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን የመግዛት፣ የማልማት፣ የማስተዳደር፣ የመጠቀም እና የማሻሻል ስራዎችን የሚያካትት ነዉ፡፡

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የዳታ ማዕከል (Data Center) መገንባት፣ የመጠባበቂያ ዳታ ማዕከል (Disaster Recovery Data Center) መገንባት፣ የመረጃ ደህንነትን (IT Security) ማረጋገጥ፣ የመረጃ መሰብሰቢያና ማደራጃ ሶፍትዌሮችን ማልማት፣ የመረጃ ቋት (Data Base) ማበልፀግ እና ማሰራጨትን፣ በስራ ላይ ያለዉ የሲግታስ (SIGTAS) ስርዓት በአዲስ የዲጂታል (Digital System) ስርዓት መተካት፣ የኦንላይን አገልግሎት (Online Service) ማቅረብ፣ የተከፋፈሉ ስርዓቶችን (Sub Systems) በኢንተርፌስ እንዲቀናጁ ማድረግ፣ ግብር ከፋዩ በቀጥታ የሚያቀርባቸውን የአገልግሎት ጥያቄዎች ለመመለስ የሚያስችሉ የመተግበሪያ ሶፍትዌሮች ማልማትንና መጠቀም፣ በስራ ቦታ እንደ ሲሲቲቪ ካሜራና ሌሎች የቴክኖሎጂ የመቆጣጠሪያ መንገዶችን ተግባራዊ ማድረግ፣ ተገልጋዩ ጉዳዩ የደረሰበትን ደረጃ እንዲያውቀ የአገልግሎት ደረጃ ማሳወቂያ (Service Level Tracking) ሶፍትዌርን ማልማት፣ በቴክኖሎጂ የተደገፉ የመረጃ መለዋወጫ ኪዮስኮች (Customer Interaction Kiosks) ማደራጀት፣ የመረጃ አቅርቦት ማዕከላትን (Contact Center) ማደራጀት፣ አጠቃላይ ቅሬታ፣ የታክስና የጉምሩክ አቤቱታ ጥያቄዎችን ምላሽ አሰጣጥ በቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣ ያሉትን የጉምሩክና የታክስ ስርዓቶች ማስተሳሰር (Interface)፣ የካርጎ ስካኒንግ፣ የካርጎ ትራኪንግ፣ የጉምሩክ ስራ አመራር ስርዓት(ECMS)፣ የአንድ መስኮት አገልግሎት(ESW)፣ የጉምሩክ ዋጋ ዳታቤዝ ሲስተምን ማሻሻል፣ የትልልቅ መረጃዎችን ትንተና(Big Data Analysis) ስርዓት መዘርጋት፣ ከአጋር አካላት ጋር የሚኖረዉን ግንኙነት ማስተሳሰርና የተቋሙን የመረጃ ቴክኖሎጂ አጋር አካላት ከሚጠቀሙበት ቴክኖሎጂ ጋር ማናበብን እና የተቋሙን አሰራሮች ወደ ዲጂታል የቴክኖሎጂ ስርዓት መቀየርን የሚያካትት ነው፡፡

ውጤት፦ በቴክኖሎጂ የተደገፉ ውጤታማ አሠራሮች

ዓላማ 3. የሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሳደግ

መግለጫ

የሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሳደግ ማለት ተቋሙ የተሰጠዉን ተልዕኮ ለማሳካት አስፈላጊ ሀብት እንዲመደብ የማድረግና የተመደበዉን ሀብት በዉጤታማነት ማስተዳደር ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የሀብት ፍላጎት ዕቅድ ማዘጋጀት እና ተደራድሮ ማስፈቀድ፣ ፍትሀዊ የበጀት ድልድል ማካሄድ፣ የበጀት አጠቃቀም ውጤታማነት ማረጋገጥ፣ የግዥ ፍላጎትን መለየት፣ በወቅቱ ጥራቱን የጠበቀ ግዥ መፈፀም፣ ማሰራጨትና አጠቃቀሙን በመከታተል ውጤታማነቱን ማረጋገጥ፣ የቋሚ ሀብቶችንና የግብዓቶች አቅርቦት አፈፃፀምን ማሻሻል፣ በበጀት አጠቃቀም ዙሪያ ተጠያቂነትን ማረጋገጥ እና ከተቆጣጣሪ አካላት በሚቀርቡ ግኝቶች ላይ ወቅታዊ ማስተካከያ ማድረግን ይጨምራል።

ውጤት፦ ዉጤታማ የሀብት አጠቃቀም

ዓላማ 4. የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ

መግለጫ

የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ ማለት በዓለም ዓቀፍ ህጎች እና መንግስት በሴቶችና በወጣቶች፣ በህፃናት፣ በአካል ጉዳተኞች፣ በኤች. አይ. ቪ. ኤደስ፣ የጤና እና አካባቢ ጥበቃ ስራዎች፣ በስርዓተ ፆታ ዙሪያ ያወጣቸውን የተለያዩ ፖሊሲዎችን፣ ስትራቴጂዎችንና መመሪያዎችን በሚኒስቴር መ/ቤቱ በተሟላ ሁኔታ እንዲተገበሩ ማድረግ ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

መንግስት ሴቶች፣ ወጣቶች፣ ህፃናት፣ አካል ጉዳተኞችን እና የኤች. አይ. ቪ. ኤደስ ጉዳዮችን በተመለከተ ያወጣቸውን ፖሊሲ እና ስትራቴጂዎችን ትኩረት ሰጥቶ በዕቅድ ውስጥ አካቶ መተግበርን፣ የሴቶች አመራር ሰጪነት እና ተጠቃሚነትን ማረጋገጥን፣ የተቋሙ አመራር እና ሰራተኞችን በማስተባበር የጤና፣ የአረንጓዴ ልማት እና የአካባቢ ጥበቃ ስራዎች ማከናወንን እንዲሁም ለሴት ነጋዴዎች በታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር ዙሪያ ድጋፍ መስጠትን የሚያካትት ነው።

ውጤት፦ ያደገ የባለብዙ ዘርፍ ስራዎች ውጤታማነት

ዓላማ 5. ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማጠናከር

መግለጫ

ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማጠናከር ማለት በተቋም ደረጃ በተለያዩ የስራ ክፍሎች ሊያጋጥሙ የሚችሉ ስጋቶችን አስቀድሞ በመለየት የስጋት መጠኑን በመቀነስ ተቋማዊ ጤንነትን ማረጋገጥ ነው።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

ይህን ዓላማ ለማሳካት የሚከናወኑ ስራዎች የስጋት መከላከያ ስትራቴጂ መቅረፅ፣ ተቋማዊ ስጋቶችን መለየት፣ የስጋት ባለቤቶችን መለየት፣ የስጋት ስትራቴጂውን መተግበር እና ውጤታማነት ማረጋገጥን ያጠቃልላል።

ውጤት፦- ያደገ ተቋማዊ ጤንነት

4.3.2 የአሠራር ልህቀት

የአገልግሎት አሰጣጡን ግልፅ፣ ቀላል፣ ቀልጣፋ፣ ተገማች እና ወጪ ቆጣቢ ለማድረግ፣ የህግ ማስከበርን ለማረጋገጥ እና ኢኮኖሚው የሚያመነጨውን የታክስ ገቢ በብቃት ለመሰብሰብ ዓለም ዓቀፍ ደረጃቸዉን የጠበቁ የአሠራር ተሞክሮዎችን በማምጣት የአሰራር ልህቀት ማረጋገጥ ያስፈልጋል። የአሰራር ልህቀትን ለማምጣት የህግ ማዕቀፎችን እና አሰራሮችን የማሻሻል፣ አዳዲስ የህግ ማዕቀፎችን እና አሠራሮችን የመቅረፅ፣ የታክስ መረጃ አስተዳደር ስርዓትን መዘርጋት እና ውጤታማነቱን ማረጋገጥን እንዲሁም በሀገር ዓቀፍ ደረጃ የተጣጣመ የታክስ አስተዳደር ስርዓት መዘርጋትን ያጠቃልላል።

ዓላማ 1. የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀምን ማሻሻል ማለት ተቋሙ በህግ የተሰጠዉን ስልጣንና ኃላፊነት ለማስፈፀም ቀጣይነት ባለዉ መልኩ የሚያከናዉናቸዉ ተግባራት ሲሆኑ እነዚህንም ተግባራት ለተገልጋዩ በጊዜ፣ በጥራት፣ ወጪ ቆጣቢ በሆነ መንገድ መፈፀምና ዕርካታዉን ማረጋገጥ የሚያጠቃልል ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

ለተገልጋዩ በቀጥታ/Online/ አገልግሎት የሚያገኝበት ስርዓት መዘርጋት፣ የአንድ መስኮት አገልግሎት መዘርጋት፣ የአገልግሎት ተደራሽነትን ማስፋት፣ ዘመናዊ የቅሬታና አቤቱታ አፈታት ስርዓት መዘርጋት፣ የአገልግሎት አሰጣጥ ስታንዳርድ ስምምነት ሰነድ በየጊዜዉ ወቅታዊ ማድረግ፣ የመረጃ አቅርቦት ማዕከሎችን (Contact Center) አፈፃፀም ማሻሻል፣ የደንበኞች አቀባበልና አገልግሎት አሰጣጥ ስርዓት መዘርጋት፣ ለተገልጋዩ እንደየ ባህሪዉ እና ደረጃዉ ልዩ አገልግሎት ማግኘት የሚችልበት የአገልግሎት ስርዓት መዘርጋት፣ ዓለም ዓቀፍ የአገልግሎት አሰጣጥ ልህቀት /ISO Certificate/ ዕዉቅና ማግኘት እና በመጨረሻም ተገልጋዩ መርካቱን ማረጋገጥ የሚያጠቃልል ነዉ።

ውጤት፡- ያደገ የተገልጋይ ዕርካታ

ዓላማ 2. የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀም ማሻሻል ማለት ለታክስና ጉምሩክ አስተዳደሩ አስፈላጊ የሆኑ የመረጃ ምንጮችን መለየት፣ መረጃ መሰብሰብ፣ ማጥራትና ማደራጀት፣ መረጃ መተንተን፣ መረጃ ማሰራጨትና ጥቅም ላይ ማዋልን ያካትታል። በተጨማሪም የመረጃ አስተዳደር ፖሊሲ እና አጠቃቀም ስርዓት በመዘርጋት የመረጃ ደህንነትን ማረጋገጥን የሚያጠቃልል ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የመረጃ አስተዳደር ፖሊሲ ስራ ላይ ማዋልን፣ የመረጃ ልዉዉጡን በቴክኖሎጂ ማስደገፍን፣ ሀገራዊ፣ ቀጠናዊና ዓለም ዓቀፋዊ የመረጃ ትስስር መፍጠርን፣ የኢንተለጀንስ መረጃዎችን መጋራት የሚያስችል የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ የመረጃ ደህንነትና ጥራት ማስጠበቅ፣ ትልልቅ መረጃዎችን ለመተንተን/Big Data Analysis/ የሚያስችል ስርዓት መዘርጋት፣ የዳታ ፎረንሲክ ላብራቶሪ መገንባት፣ የመረጃ ማከማቻ ማዕከል መገንባት እና የተቋሙን የመረጃ ቴክኖሎጂ ስርዓት በአርተፊሺያል ኢንተለጀንስ ማስደገፍን ያጠቃልላል።

ውጤት፡- የላቀ የመረጃ አያያዝ ስርዓት እና አጠቃቀም

ዓላማ 3. የአሠራር ስርዓት አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የአሰራር ስርዓት አፈፃፀምን ማሻሻል ማለት የታክስ፣ የጉምሩክና የሎተሪ የህግ ማዕቀፎች፣ የአሠራር ስርዓቶችን ማሻሻልን፣ አዳዲስ መቅረፅን እና በዘመናዊ ቴክኖሎጂ በማስደገፍ የላቀ አገልግሎት መስጠትን፣ ህግን ማስከበር እና የገቢ አሰባሰቡን ዉጤታማ ማድረግን የሚያካትት ነው፡፡

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የሀገር ውስጥ ታክስ አስተዳደር በተመለከተ የታክስ ህጎችን፣ የአሰራር ስርዓቶችን፣ የስራ ሂደቶችን በአዲስ መልክ የመቅረፅ፣ የማሻሻልና በቴክኖሎጂ የመደገፍ፣ ዓለም ዓቀፍ ደረጃቸውን የጠበቁ የአሰራር ስርዓቶችን በመዘርጋት የንግድ ስራን በማቅለል እና አመቺነቱን በማረጋገጥ /Ease of Doing Business/ የአሠራር ስርዓት ልህቀትን ማምጣት ነዉ፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ዋና ዋናዎቹ የታክስ ከፋዮች ምዝገባ ስርዓትን በመዘርጋት እና በማዘመን ወደ ታክስ መረቡ ያልገቡትን ወደ ታክስ መረቡ ማስገባት፣ የተቀናጀ የአንድ መስኮት አገልግሎትን ማስፋት፣ ወቅታዊ የንግድ ስራ ሀብቶች ዋጋ ማደራጃ ስርዓት መዘርጋት፣ የታክስ ከፋዮች ክትትል ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣ የታክስ ዉሳኔ ቅሬታ አሠራር ስርዓትን ማዘመን፣ የታክስ ዕዳ አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት እና ማዘመንን፣ ውጤታማ የታክስ ተመላሽ አስተዳደር ስርዓትን መዘርጋት እና መተግበር፣ የገቢ አቅም ጥናት በማካሄድ የታክስ እምቅ አቅምን መለየት፣ የገቢ ሂሳቦች መረጃ አያያዝና ትልልፍ ስርዓትን ማዘመንን የሚያጠቃልል ነው፡፡ በተጨማሪም የታክስ መርሆዎችን፣ የታክስ ፖሊሲ አቅጣጫዎችን፣ የታክስ አስተዳደር ህግጋትን በሁሉም የፌደራልና የክልል/ከተማ አስተዳደር አካላት እኩል ተፈፃሚ የሚሆኑበትን የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ የታክስ ህጎች ማናበብ፣ የአቅም ግንባታ ድጋፍ ማድረግ፣ የክትትልና ድጋፍ ስርዓት መቅረፅ፣ ወጥ የሆነ የቴክኖሎጂ ዝርጋታና አጠቃቀም ማሳደግ፣ የጋራ ገቢ እና ትልልፉን ማሳለጥ እና በመጨረሻም በሀገር ደረጃ የተጣጣመ ጠንካራ የታክስ አስተዳደር ስርዓት መገንባትን ያጠቃልላል፡፡

የጉምሩክ አሠራርን በተመለከተ በስጋት ስራ አመራር ስርዓት እንዲመራ ማድረግ፣ የጉምሩክ አሰራሮችን በማዘመን ከዓለም ዓቀፍ አሰራሮች ጋር የተጣጣመ እንዲሆን ማድረግ፣ ከጎረቤት ሀገራት ጋር አንድ ወጥ የጋራ የትራንዚት ሰነድ/SAD/ እና የድንበር አንድ ማዕከል አገልግሎት/One Stop Boarder Post/ መጀመር፣ ቀጠናዊ የጭነት መቆጣጠሪያ

መሳሪያ/Regional Cargo Tracking/ ስራ ላይ እንዲዉል ማድረግ፣ Cargo Scanning በመጠቀም የፍተሻ ስርዓቱን ማሳለጥ፣ የዕዳና የዋስትና መረጃ አያያዝና አስተዳደር ማሻሻል፣ በአየርና በደረቅ ወደቦች የጭነት መረጃ ልዉዉጥ በዘመናዊ የመረጃ ቴክኖሎጂ የተደገፈ ማድረግ፣ በደህንነት ካሜራ የተደገፈ የአየር እና የደረቅ ወደብ የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት፣ የተተዉና የተወረሱ ዕቃዎች አወጋገድ በዘመናዊ ቴክኖሎጂ በመደገፍ ማሳለጥ፣ ቀላል የጉምሩክ ስነስርዓት/Simplified Customs Procedures/ አፈፃፀምና የቅድመ ዕቃ መድረስ/Pre-arrival Clerance/ አገልግሎት ማስፋት፣ ዓለም ዓቀፍ የዳታ ሞዴልና ፎርማት የተከተለ ስርዓት መዘርጋት፣ የወረቀት አልባ የጉምሩክ ዲክላሬሽን ተግባራዊ ማድረግ፣ የወጪ ንግድ ማበረታቻ ስርዓት በቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣ የቀረጥ ነፃ ሱቆች ክትትልና ቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት፣ በኢንዱስትሪ ማዕከል የአንድ አለቅ አገልግሎት/One Stop Service/ መተግበር፣ የዋጋ ትመና ስርዓቱን ከዓለም ዓቀፍ አሰራሮች አንፃር እንዲቃኝ ማድረግ፣ በሁለትዮሽ የሀገራት ስምምነትና ከዓለም ዓቀፍ የዋጋ መረጃ አቅራቢ ድርጅቶች የጉምሩክ የዋጋ ዳታ ቤዝን እንዲገነባ ማድረግ፣ የጉምሩክ ላብራቶሪ እንዲገነባ ማድረግ፣ የመጋዘን ፈቃድ አሰጣጥ በዘመናዊ ቴክኖሎጂ አሰጣጥ ስርዓት ማስደገፍ፣ በተመረጡ ሀገሮች የኢንተለጀንስና የንግድ መረጃ የሚገኝበትን ስርዓት መዘርጋት፣ ከአፍሪካ ሀገሮች ጋር ስምምነት የተፈረመበትን ነፃ የንግድ ስርዓት የስሪት ሀገር ማረጋገጥ የሚያስችል የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት፣ የኤሌክትሮኒክስ ንግድ ጋር የተጣጣመ የጉምሩክ አሠራር ስርዓት መዘርጋት፣ የ2022 የታሪፍ የማሻሻያ ጥናት በማጠናቀቅ ለዉሳኔ ማቅረብ፣ የጭነት ማቀናጀትና ማከፋፈል አሰራር መጀመር፣ የኪዮቶ ስምምነት ስታንዳርድ በሙሉ መተግበርና ዕውቅናን ማግኘት፣ ነፃ የንግድ ቀጠና/Free Zone/ አሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ የጉምሩክ አስተላላፊዎችን አቅም ግንባታና አስተዳደር ስርዓት ማሻሻልን የሚያጠቃልል ነዉ።

የሎተሪ አሠራር ስርዓትን በተመለከተ አዳዲስና አጓጊ የሎተሪ ጨዋታዎችን ማስተዋወቅ፣ የሎተሪ ሽያጭና የዕጣ አወጣጥ ስርዓት በመረጃ ቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣ የዕድል ጨዋታ ተደራሽነትን ማሳደግ፣ የዕድል ሽልማት መጠን ማሳደግ፣ አገልግሎት ሰጪውን ከተቆጣጣሪነት የሚለይ ህግ ማውጣትን ያጠቃልላል።

ከታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር ጋር ያሉ የአሠራር፣ የህግ እና የመመሪያ ችግሮችን ጥናት ላይ መሠረት ባደረገ መንገድ የማስተካከል ስራ ማከናወን።

ውጤት፦ የላቀ የአሰራር ስርዓት

ዓላማ 4. የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደርን ማስፈን

መግለጫ

የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደርን ማስፈን ማለት ሚኒስቴር መ/ቤቱ በአዋጅ የተሰጠውን ተልዕኮ መነሻ በማድረግ ኢኮኖሚው የሚያመነጨውን ገቢ በብቃት ለመሰብሰብ፣ ኢንቨስትመንትን ለመደገፍና ለማበረታታት፣ ፍትሃዊ የንግድ ውድድርን ለማጐልበት፣ በፌደራልና በክልሎች/ከተማ መስተዳድሮች፣ በክልሎች እና ከተማ መስተዳድሮች መካከል፣ ጠንካራ ኢኮኖሚያዊ ትስስር ለመፍጠር፣ በሀገር ደረጃ የተጣጣመ የታክስ አስተዳደር ለመገንባት የሀገር ውስጥ ታክስ አስተዳደር ስርዓቱን ማጣጣም የሚያካትት ነው፡፡

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

- የታክስ አስተዳደር ተግባራትን በፌደራል እና በክልሎች/ከተማ መስተዳደሮች በሁሉም ዕኩል ተፈፃሚ እንዲሆኑ የሚያስችል የቴክኒክ ድጋፍ መስጠት፣
- የክልሎችን ተጨባጭ ሁኔታ መሰረት ያደረገ የክትትልና ድጋፍ ስርዓት ቀርጾ መተግበር፡፡ በዚህም ክልሎች ተመሳሳይ የታክስ አስተዳደር አፈፃፀም እንዲኖራቸው ማስቻል፣
- በሀገር ደረጃ የታክስ አስተዳደሩ በመረጃ ቴክኖሎጂ በማስደገፍ ጠንካራ የመረጃ ቅብብሎሽና አጠቃቀም ስርዓት መዘርጋት፣
- በክልል በሚገኙ የፌደራል ገቢ ሰብሳቢ ቅ/ጽ/ቤቶችና በክልል የገቢ ባለስልጣናት መካከል በህግ ማስከበር፣ በግብር ከፋዮች ትምህርትና ድጋፍ፣ በአቅም ግንባታና በሌሎች የታክስ ጉዳዮች የጋራ ስምሪት ማድረግና የገቢ አሰባሰቡን ማሻሻል፣
- ከክልል የገቢ ሰብሳቢና የፋይናንስ ዘርፍ ተቋማት ጋር ቋሚ የግንኙነት ስርዓት (ማለትም የምክክር መድረኮችን) በመዘርጋት የታክስ ፖሊሲና አስተዳደር አፈፃፀሞችን በጋራ መገምገም፣ መፍትሄ ማስቀመጥና አፈፃፀማቸውን መከታተል፣
- የጋራ ገቢዎች እና በዊዝሆልዲንግ ስርዓት የሚሰበሰቡ ግብርና ታክሶች በወቅቱ ወደ ገቢው ባለቤቶች መተላለፋቸውን ማረጋገጥ፣

ውጤት፡ የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደር

4.3.3 ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት

ተቋሙ የተሰጠዉን ተልዕኮ ለማሳካት ከሀገር ዉስጥና ከዉጪ አጋር እና ባለድርሻ አካላት ጋር ተቀናጅቶ መስራት አስፈላጊ ነዉ፡፡ በዚህ የትኩረት መስክ የቅንጅት ስትራቴጂ መቅረፅ፣ አጋር አካላትን መለየት እና ተግባራዊ ማድረግን የሚያካትት ነዉ፡፡ በዚህ መሰረት ከሀገር ዉስጥ

አጋር አካላት ጋር በህግ ማስከበር፣ በድንበር አስተዳደር፣ በታክስ ማጣጣም፣ በህጎች ዝግጅት፣ በሰዉ ኃይል አቅም ግንባታና ቅንጅት፣ በመረጃ ልዉዉጥ እና በቴክኖሎጂ ትስስር ላይ የሚያተኩር ሲሆን በተመሳሳይ ከዉጪ አጋር አካላት ጋር በቴክኒክ ድጋፍ፣ በዕዉቀት ሽግግር፣ በልምድ ልዉዉጥ ላይ በማተኮር በጋራ ተቀናጅቶ በመስራት ዉጤታማነትን ማረጋገጥ ታሳቢ ያደረገ የትኩረት መስክ ነዉ።

ዓላማ 1. የሀገር ውስጥ አጋር አካላት አጋርነትና ትብብር ማሻሻል

መግለጫ

የሀገር ውስጥ አጋር አካላት ትብብር ማሻሻል ማለት ተቋሙ በህግ የተሰጠውን ስልጣንና ኃላፊነት ለመወጣት ቁልፍ ሚና ካላቸዉ የባለድርሻ አካላት ማለትም ከተቆጣጣሪ አካላት፣ ከክልልና ከከተማ አስተዳደር፣ ከፌዴራል ተቋማት፣ ከንግድና ሙያ ማህበራት ጋር ቅንጅት በመፍጠር አገልግሎቱን በማሳለጥ፣ ንግድና ኢንቨስትመንትን በማበረታታት፣ የታክስና የንግድ ማጭበርበር እንዲሁም ኮንትሮባንድ መከላከልን ያጠቃልላል።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

ከባለድርሻ አካላት ጋር ቅንጅት የሚፈጥረባቸው ስትራቴጂክ ጉዳዮችን እና ቅንጅቱ የሚፈጠርባቸዉን አካላት መለየት፣ ግኑኝነት መፍጠር እና አብሮ ለመስራት የሚያስችል የስምምነት ሰነድ (Service Level Agremeent) በመፈራረም ተግባራዊ ማድረግን ያጠቃልላል።

በዚሁ መሰረት ቅንጅት የሚፈጠርባቸዉ ዋና ዋና ባለድርሻ አካላት የገንዘብ ሚ/ር፣ የንግድ እና ኢንዱስትሪ ሚ/ር፣ የትራንስፖርት ሚ/ር፣ የትምህርት ሚ/ር፣ የሰላም ሚ/ር፣ የግብርና ሚ/ር፣ የኢኖቬሽን እና ቴክኖሎጂ ሚ/ር፣ የውጭ ጉዳይ ሚ/ር፣ የማዕድንና ነዳጅ ሚ/ር፣ የጤና ሚ/ር፣ የሳይንስና ከፍተኛ ትምህርት ሚ/ር፣ የፌዴራል ዓቃቤ ህግ፣ የኢትዮጵያ ብሄራዊ ባንክ፣ የኢትዮጵያ ኢንቨስትመንት ኮሚሽን፣ የፕላንና ልማት ኮሚሽን፣ የፌዴራል ፖሊስ ኮሚሽን፣ የክልል እና ከተማ አስተዳደሮች የኢ.ባ.ት.ሎ.አ.ድ፣ የኢትዮ ቴሌኮም፣ የኢትዮጵያ አየር መንገድ፣ ባንኮች፣ የንግድ ዘርፍ ማህበራት፣ የታክስ እና ኦዲት ባለሙያዎች፣ የአካዉንታንቶች እና ሂሳብ አዋቂዎች ማህበር እና የጉምሩክ አስተላላፊዎች የሙያ ማህበር ናቸዉ።

ውጤት፦ የተፈጠረ ዉጤታማ ቅንጅት ፤ የተፈቱ ችግሮች

ዓላማ 2. የውጭ ሀገራትና ድርጅቶች አጋርነትና ትብብር ማሻሻል

መግለጫ

የውጭ ሀገራትና ድርጅቶች አጋርነት ማጠናከር ማለት ተቋሙ ተልኮዉን ለማሳካት እንዲያስችለዉ ከዉጭ ሀገራት፣ ዓለም ዓቀፍና አህጉራዊ ድርጅቶች ጋር የቴክኒክ ድጋፍ እና ተሞክሮ ማግኘት የሚያስችል ትብብር መፍጠርን የሚያካትት ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

ተቋሙ ተልኮዉን ለማሳካት እንዲያስችለዉ ትብብር መፍጠር አስፈላጊ የሆነባቸዉን የውጭ ሀገራት፣ ዓለም ዓቀፋዊና አህጉራዊ ድርጅቶችን፣ የቴክኒክ ድጋፍ ዓይነቶችን የመለየት፣ ትብብር በመፍጠር የጉምሩክ እና የታክስ የሁለትዮሽ (Bilateral Agreements) እና የቡዝዮሽ (Multi-lateral Agreements) ስምምነት የመፈራረም፣ በአህጉራዊ እና በዓለም ዓቀፍ መድረኮች ላይ በመሳተፍ ለተቋሙ ጥቅም በሚያስገኙ ጉዳዮች ላይ መደራደር እና በተፈጠሩ ግንኙነቶች የተገኙ የቴክኒክ ድጋፎች ውጤታማ መሆናቸው ማረጋገጥን የሚጠይቅ ነዉ።

በዚሁ መሰረት አጋርነት የሚፈጠርባቸዉ ሀገራት፣ አህጉራዊና ዓለም ዓቀፍ ድርጅቶች መካከል የጎረቤት ሀገራት፣ ከኢትዮጵያ ጋር ከፍተኛ የሆነ የንግድ ትስስር ያላቸዉ ሀገራት፣ የምስራቅና የደቡባዊ አፍሪካ ሀገራት የጋራ ገቢያ (COMESA)፣ የዓለም ንግድ ድርጅት (WTO)፣ የዓለም ጉምሩኮች ድርጅት (WCO) ፣ የዓለም ባንክ፣ የአፍሪካ ልማት ባንክ፣ የዓለም ገንዘብ ድርጅት፣ የአዉሮፓ ህብረት፣ የአሜሪካ የልማት ተራድኦ ድርጅት፣ የእንግሊዝ ዓለም አቀፍ የልማት ድርጅት፣ የጃፓን ዓለም ዓቀፍ ትብብር ኤጀንሲ፣ የኮሪያ ዓለም ዓቀፍ ትብብር ኤጀንሲ እና የህንዱን የቴክኖሎጂ ልማት ማዕከል(Center for Development of Advanced Computing - CDAC) የሚያጠቃልል ነዉ።

ውጤት፡- የተፈጠረ ዉጤታማ ግንኙነት፤ የተገኘ የቴክኒክ ድጋፍ

4.3.4 የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት

ሀገራዊ የታክስና ጉምሩክ ገቢ በላቀ ሁኔታ ለማሳደግ የህግ ተገዥነትን ማሳደግ ወሳኝ ነው። የህግ ተገዥነት ስራዎች ሲባል በዋናነት የስጋት ስራ አመራር ስራዎችን ማጠናከር፣ የታክስ ከፋዮች ትምህርት፣ ታክስ እና ቀረጥ በፈቃደኝነት የመክፈል ባህልን ማሳደግ፣ የታክስ

ማጭበርበርና እና ኮንትሮባንድን መከላከል የሚያስችል ስርዓት በመዘርጋት የታክስና ጉምሩክ ህግ ተገዥነትን በላቀ ደረጃ ማሳደግን ታሳቢ ያደረገ ነዉ፡፡

ዓላማ 1. የስጋት ስራ አመራር አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የስጋት ስራ አመራር አፈፃፀምን ማሻሻል ማለት ተቋሙ የአገልግሎት አሰጣጡን ለማላቅ፣ የህግ ተገዥነትን ለማሳደግ እና የገቢ አሰባሰቡን ለማሻሻል የስጋት ስራ አመራር ስርዓት በመዘርጋት ዉጤታማነትን ማረጋጋጥ ነዉ፡፡

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የስጋት ስራ አመራር ስትራቴጂ መቅረፅን፣ የስጋት ፕሮፋይል ማደራጀትን፣ የስጋት ደረጃ መለያ አሰራርና መስፈርት መቅረፅን፣ ታክስ ከፋዮችን በስጋት ደረጃ መለየትን፣ ስጋት መጣልን፣ የስጋት ስራ አመራር ስራዓቱ ዉጤታማ መሆኑን መገምገምና የማስተካከያ ዕርምጃ በመዉሰድ የአገልግሎት አሰጣጥና የቁጥጥር ስርዓቱ ዉጤታማ በሆነ የስጋት ስራ አመራር ስርዓት መመራቱን ማረጋገጥን ያካትታል፡፡

ውጤት፦ ያደገ የስጋት ስራ አመራር ዉጤታማነት

ዓላማ 2. የታክስ ማጭበርበር እና ኮንትሮባንድ መከላከል አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የታክስ ማጭበርበር እና ኮንትሮባንድ መከላከል አፈፃፀምን ማሻሻል ማለት በታክስ ማጭበርበር፣ በኮንትሮባንድና መሰል ህገወጥ ተግባራት ላይ የተሰማሩ ወደ ህጋዊ መስመር እንዲገቡ በማስተማር ግንዛቤያቸዉን ማሳደግ እና ከጥፋታቸዉ መታረም ያልቻሉትን ደግሞ ከአጋር አካላት ጋር በመቀናጀት አስተዳደራዊና ህጋዊ ዕርምጃ በመዉሰድ ሌሎችም እንዲማሩበት ማድረግን የሚጨምር ነዉ፡፡

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

በታክስ ማጭበርበር፣ በኮንትሮባንድና በተለያዩ ህገወጥ ተግባራት ላይ የተሰማሩትን በስጋት ደረጃቸዉ በመለየት ማስተማር ይጠበቃል፡፡ ይሁን እንጂ በሚሰጠዉ ትምህርት መሰረት የባህሪ

ለዉጥ በማምጣት ለህግ ተገዥ ያልሆኑትን በኢንተለጀንስ ክትትል፣ በድንገተኛ ፍተሻ፣ በኢንቨስትጌሽን ኦዲት እና በወንጀል ምርመራ ተገቢዉን ማጣራት በማድረግ በታክስ ስወራና ማጭበርበር፣ ኮንትሮባንድ ላይ የተሰማሩትን እንዲሁም ለጥፋቱ ተባባሪ የሆኑ አካላትን በመለየት እንደየጥፋት ደረጃቸዉ አስተማሪ እና ስጋት የሚፈጥር ህጋዊ ዕርምጃ በመዉሰድ የህግ ተገዥነትን ማረጋገጥ ያካትታል።

ዉጤት፡- የቀነሰ ንግድ ማጭበርበር እና ኮንትሮባንድ

ዓላማ 3. የታክስ ህግ ተገዥነት አፈፃፀምን ማሻሻል

መግለጫ

የታክስ ህግ ተገዥነት አፈፃፀም ማሻሻል ማለት ዋና ዋና የታክስና የጉምሩክ የህግ ተገዥነት ስራዎች በስጋት ስራ አመራር መርህ መሰረት እየተመሩ ውጤታማነታቸውን ማረጋገጥን የሚያካትት ነዉ።

ዓላማውን ለማስፈፀም የሚከናወኑ ስትራቴጂያዊ ተግባራት

የትምህርት ስትራቴጂ መቅረፅ እና መተግበርን፣ ትምህርቱ ያመጣውን ፋይዳ በመገምገም ቀጣይነት ያለው ማሻሻያ ማድረግን፣ ተገልጋዮች ታክስ እና ቀረጥ በወቅቱ እና በትክክል አሳውቀው መክፈላቸውን ማረጋገጥን፣ የታክስ እና ጉምሩክ የኦዲት ስትራቴጂ ቀርጾ በመተግበር የኦዲት ውጤታማነት ማረጋገጥን የሚያካትት ሲሆን በተጨማሪም ለታክስ ህጉ ተገዥ የሆኑትን በመለየት ዕውቅናና ሽልማት መስጠትን ይጨምራል።

ውጤት፦ ያደገ የህግ ተገዥነት

4.3.5 ዘላቂ የገቢ ዕድገት

መንግስት የቀረፀው የአስር ዓመት የብልፅግና ዕቅድ ሊሳካ የሚችለዉ ኢኮኖሚዉ የሚያመነጨዉ የታክስ ገቢ በብቃት መሰብሰብ ሲቻል ነዉ። በመሆኑም የትኩረት መስኩ ዋነኛ ግብ ከላይ ከተመለከቱት የትኩረት መስኮች ተፈፃሚነት ጋር ቁልፍ ትስስር ያለዉ ነዉ። ስለሆነም ዘላቂ ገቢን ለማረጋገጥ ቀጣይነት ያለዉ ተቋማዊ አቅም መገንባት፣ የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ የህግ ተገዥነትን ማረጋገጥ እንዲሁም ስትራቴጂክ አጋርነትን ማጠናከር ወሳኝነት አላቸው። በዚሁ መሰረት ቀጣይነት ባለዉ መልኩ የገቢ ዕድገትን ለማረጋገጥ የታክስ ድርሻን

ከአጠቃላይ ሀገራዊ ምርት አንፃር በማሳደግ ሀገራዊ ወጪን በታክስ ገቢ መሸፈንን ታሳቢ ያደረገ የትኩረት መስክ ነዉ።

ዓላማ 1. የገቢ አሰባሰብ ውጤታማነትን ማሻሻል

መግለጫ

የገቢ አሰባሰብ ውጤታማነትን ማሻሻል ማለት በተገነባ ተቋማዊ አቅም፣ በላቀ የታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር ስርዓት፣ በተሳለጠ የአገልግሎት አሰጣጥ፣ ባደገ ጠንካራ የሀገር ዉስጥና የዉጭ ሀገር ትብብርና አጋርነት እና በላቀ የህግ ተገዥነት የሚመጣ የተቋሙ ቁልፍና የመጨረሻ ውጤት ነው። ይህ ዓላማ በእነዚህ ማሻሻያዎች መነሻነት ከሀገር ውስጥ እና ከውጭ ንግድ የሚሰበሰበዉን ገቢ በውጤታማነት መሰብሰቡን የምናረጋግጥበት እና በአፈፃፀም ሂደት የሚያጋጥሙ ችግሮችን በመለየት ቀጣይነት ላለዉ የማሻሻያ ስራ በግብዓትነት መጠቀምን የሚያካትት ነው።

ውጤት፡- ያደገ ገቢ

4.4 መለኪያዎች

4.4.1 ዘላቂ የገቢ ዕድገት መለኪያዎች

ሰንጠረዥ 8፡ የዘላቂ ገቢ ዕድገት መለኪያዎች

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የገቢ አሰባሰብ ውጤታማነትን ማሻሻል	አጠቃላይ የታክስ ገቢ ዕቅድ በቢሊዮን ብር	311.5	3,492.4	379.0	500.7	610.7	747.6	947.9	1,232.3	1,601.9	2,082.5	2,707.3	3,492.4
	የታክስ ገቢ ለሀገራዊ ምርት ያለው ጥምርታ በመቶኛ	9.2	18.2	10.2	11.4	11.7	12.0	12.7	13.8	14.8	16.0	17.1	18.2
	የታክስ ገቢ ከሀገራዊ ወጪ ያለው ድርሻ በመቶኛ	63.8	77.8	63.9	68.4	68.5	69.1	70.7	71.6	73.5	75.0	76.2	77.8
	የፌደራል ገቢ ዕቅድ በቢሊዮን ብር	209.3	2,343.6	271.8	336.5	421.5	515.5	640.0	827.0	1,066.8	1,373.2	1,795.0	2,343.6
	የፌደራል ታክስ ገቢ ለሀገራዊ ምርት ያለው ጥምርታ በመቶኛ	6.2	12.2	7.5	7.7	8.1	8.3	8.6	9.2	9.9	10.5	11.4	12.2
	የፌደራል ታክስ ገቢ ከሀገራዊ ወጪ ያለው ድርሻ በመቶኛ	42.9	52.2	47.0	47.2	47.3	47.6	47.7	48.1	48.9	49.4	50.5	52.2
	የሀገር ውስጥ ገቢ ከአጠቃላይ ገቢ ያለው ድርሻ በመቶኛ	55.0	64.0	55.0	56.0	57.0	58.0	59.0	60.0	61.0	62.0	63.0	64.0
	የጉምሩክ ገቢ	45.0	36.0	45.0	44.0	43.0	42.0	41.0	40.0	39.0	38.0	37.0	36.0

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	ከአጠቃላይ ገቢ ያለው ድርሻ በመቶኛ												
	የታክስ አስተዳደር ወጪ (100 ብር ለመሰብሰብ)	1.7	2.3	5.3	3.5	2.0	2.6	2.2	1.7	2.5	1.9	1.5	2.3

4.4.2 የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት መለኪያዎች

ሰንጠረዥ 9፡ የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት መለኪያዎች

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የታክስ ህግ ተገዥነት አፈፃፀምን ማሻሻል	ወደ ታክስ መረቡ የገቡ ግብር ከፋዮች በቁጥር(በሺ.ህ)	41,396	123,768	47,448	54,755	59,404	67,309	75,609	84,325	93,476	103,085	113,174	123,768
	በፈቃደኝነት የተከፈለ የታክስ ገቢ ድርሻ በመቶኛ	83.5	93	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93
	የንግድ ትርፍ ግብር በወቅቱ ያሳወቁ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	69	89	71	73	75	77	79	81	83	85	87	89
	የተ.እ. ታ በወቅቱ ያሳወቁ ታክስ ከፋዮች በመቶኛ	70	95	72	74	76	78	80	83	86	89	92	95
	የንግድ ትርፍ ግብር ከክፍያ ጋር ያሳወቁ ግብር ከፋዮች	46	84	50	63	65	67	69	72	75	78	81	84

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	በመቶኛ												
	የተ.እ. ታ ከክፍያ ጋር ያሳወቁ ታክስ ከፋዮች በመቶኛ	29	60	35	39	41	43	45	48	51	54	57	60
	የታክስ ኦዲት ሽፋን በመቶኛ	9	10	13	14	15	16	17	16	15	14	12	10
	በታክስ ኦዲት በልዩነት የተወሰነ ገቢ (በቢሊዮን ብር)	27	21	28	26	24	22	20	19	18	17	16	15
	በፍርድ ቤት የመዝገብ መርታት አቅም በመቶኛ	78	98	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98
የታክስ ማጭበርበርና ኮንትሮባንድ መከላከል አፈፃፀምን ማሻሻል	የኢንተለጀንስ ዉጤታማነት በመቶኛ	72	82	74	76	78	80	82	84	86	88	90	92
	የኮንትሮባንድ መከላከል ውጤታማነት ኢንዴክስ በመቶኛ	63	93	65	67	70	73	77	80	83	86	89	93
የስጋት ስራ አመራር አፈፃፀምን ማሻሻል	በስጋት መሠረት የተመረጡ የታክስ ከፋዮች ማህደራት ዉጤታማነት በመቶኛ	90.5	95	91	91.5	92	92.5	93	93.5	94	94.5	95	95
	የጉምሩክ ሥጋት ሥራ አመራር	52	92	59	62	66	70	73	77	81	85	89	92

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	ውጤታማነት ኢንዴክስ በመቶኛ												

4.4.3 የአሠራር ልህቀት መለኪያዎች

ሰንጠረዥ 10፡ የአሠራር ልህቀት መለኪያዎች

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደር ስርዓት	የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደር አፈፃፀም ኢንዴክስ በመቶኛ	70	100	75	80	85	90	95	100	100	100	100	100
የአሠራር ስርዓት አፈፃፀምን ማሻሻል	በስታንዳርድ መሠረት የተመዘገቡ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	75	100	78	81	84	87	90	93	96	99	100	100
	በስታንዳርድ መሠረት ታክስ በማስታወቅ የከፈሉ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	59	83	61	63	65	67	69	71	74	77	80	83
	በኢ-ታክስ ያሳወቁ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	30	100	45	70	100	100	100	100	100	100	100	100
	በኢ-ታክስ የከፈሉ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	11	100	20	40	60	90	100	100	100	100	100	100
	በስታንዳርድ መሠረት ኦዲት የተደረገላቸዉ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	61	91	64	67	70	73	76	79	82	85	88	91
	የተከማቸ የታክስ ዕዳ በዓመት ዉስጥ ከተሰበሰበዉ የታክስ ገቢ	19	5	16	13	10	7	5	5	5	5	5	5

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	ያለው ድርሻ በመቶኛ												
	በስታንዳርድ መሠረት የታክስ ክሊራንስ ያገኙ ግብር ከፋዮች በመቶኛ	73	100	76	79	82	85	88	91	93	96	99	100
	በስታንዳርድ መሠረት የታክስ ተመላሽ የተደረገላቸው ግብር ከፋዮች በመቶኛ	70	95	72	74	76	78	80	83	86	89	92	95
	በስታንዳርድ መሠረት የታክስ ቅሬታ የታየላቸው ግብር ከፋዮች በመቶኛ	80	90	82	84	86	88	90	90	90	90	90	90
	በወቅቱ የተዘጉ የገቢ ሂሳቦች በመቶኛ	95	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	በስታንዳርድ መሠረት የተፈፀመ የገቢ ትልልፍ በመቶኛ	90	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	በስታንዳርድ መሠረት የተሰጡ የጉምሩክ አገልግሎቶች በመቶኛ	88	98	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
	ገበያ ላይ የዋሉ አዳዲስ የሎተሪ ጨዋታ ዓይነቶች በቁጥር	1	12	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀምን ማሻሻል	የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀም ኢንዴክስ በመቶኛ	56	100	59.5	62.8	66.1	70.9	75.8	80.6	85.5	90.3	95.2	100
የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀምን ማሻሻል	የተገልጋዮች ዕርካታ በመቶኛ	74	94	76	78	80	82	84	86	88	90	92	94

4.4.4 የስትራቴጂክ አጋርነት ልህቀት መለኪያዎች

ሰንጠረዥ 11፡ ስትራቴጂክ አጋርነት ልህቀት መለኪያዎች

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የሀገር ውስጥ አጋር አካላት አጋርነትና ትብብር ማሻሻል	የሀገር ውስጥ ትብብር አፈፃፀም ውጤታማነት ኢንዴክስ በመቶኛ	70	100	73	76	79	82	85	88	91	94	97	100
የውጭ አገራትና ድርጅቶች አጋርነትና ትብብርን ማሻሻል	የውጭ ትብብር አፈፃፀም ውጤታማነት ኢንዴክስ በመቶኛ	50	100	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100

4.4.5 የተቋማዊ አቅም ልማት መለኪያዎች

ሰንጠረዥ 12፡ የተቋማዊ አቅም ልማት መለኪያዎች

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የሰዉ ኃይል የመፈፀም ብቃትን ማሳደግ	የሠራተኛ ምርታማነት (በአንድ ሰዉ የሚሰበሰብ ገቢ በሚሊዮን ብር)	18	107	20	22	25	30	37	46	57	70	87	107
	የሰራተኛ ዕርካታ በመቶኛ	68	90	71	74	77	80	83	87	90	90	90	90
የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነትን	ወደ አመራር የመጡ የሴት ሰራተኞች ድርሻ በመቶኛ	38	50	42	46	50	50	50	50	50	50	50	50

ስትራቴጂክ ግብ	መለኪያ	መነሻ /2012/	ዒላማ /2022/	ዓመታዊ ዒላማ									
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ማሳደግ	የባለብዙ ዘርፍ አካታችነት አፈፃፀም ኢንዴክስ በመቶኛ	60	100	65	70	75	85	95	100	100	100	100	100
የሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሻሻል	የኦዲት ግኝት ልዩነት ማስተካከል አፈፃፀም በመቶኛ	70	100	75	80	85	90	100	100	100	100	100	100
	የበጀት አጠቃቀም ውጤታማነት በመቶኛ	*80*	100	90	90	95	98	98	98	98	98	98	98
የመረጃ ቴክኖሎጂ ሀብት እና አጠቃቀም ማሻሻል	በስራ ላይ የዋሉ ቴክኖሎጂዎች ውጤታማነት ኢንዴክስ በመቶኛ	46	99	59	71	79	85	90	93	96	97	98	99
ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማሻሻል	የቀነሰ የስጋት ተጋላጭነት በመቶኛ	83	20	76	69	62	55	48	41	34	27	20	90
	የቀነሰ የስነምግባር ግድፈት በመቶኛ	1.78	0.10	1.61	1.45	1.28	1.11	0.94	0.77	0.60	0.44	0.27	0.10

4.5 ስትራቴጂካዊ የማስፈፀሚያ ዕርምጃዎች

4.5.1 የትኩረት መስኮች/ ስትራቴጂክ ግቦች / ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች

ሰንጠረዥ 13፡ ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች

የትኩረት መስኮች	ስትራቴጂክ ግቦች	ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች
ቀጣይነት ያለው ተቋማዊ አቅም ልማት	1. የሰዉ ኃብት መሳብ፣ ማቆየትና የመፈፀም ብቃት ማሳደግ፣ 2. የመረጃ ቴክኖሎጂ ሀብት እና አጠቃቀምን ማዘመን፣ 3. የሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሳደግ፣ 4. የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ፣ 5. ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማጠናከር፣	1. የሰው ኃብት ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ 2. የፈፃሚ እና አመራር ብቃትን ማሳደግ*፣ 3. የታክስ እና ጉምሩክ ስልጠና ማዕከልን አቅም መገንባት*፣ 4. የሠራተኛ የአፈፃፀም ምዘና ስርዓት በቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣ 5. የሠራተኛ ማትጊያ/ማበረታቻ ስርዓት መዘርጋት፣ 6. ምቹ የሆነ የስራ ከባቢ መፍጠር*፣ 7. የመረጃ ቴክኖሎጂ ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ 8. የመረጃ መጠባበቂያ ማዕከል (Disaster Recovery Center) ማቋቋም፣ 9. የመረጃ ደህንነት መሰረተ ልማት (IT Security Infrastructure) መዘርጋት፣ 10. ዲጂታል የታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር መዘርጋት* (E-invoice, National ID, Cargo Tracking, Cargo Scanning, E-Single Window, SIGTAS, etc) ፣ 11. የጉምሩክ የዋጋ ትመና መረጃ ስርዓት እና ዳታቤዝ ማሻሻል፣ 12. የData Modeling and Big Data Analysis ስርዓት መዘርጋት፣ 13. የተቋማዊ ቁሳዊ እና የፋይናንስ ሀብት አጠቃቀም ውጤታማነትን ማሳደግ፣ 14. የባለብዙ ዘርፍ አካታችነትና ተጠቃሚነት ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ 15. ተቋማዊ የስጋት ስራ አመራርን ማጠናከር፣ 16. የውጭ ሀገር ተልዕኮ ትምህርት ማመቻቸት፣
የአሰራር ልህቀት	6. የአገልግሎት አሰጣጥ አፈፃፀምን ማሻሻል፣ 7. የመረጃ አስተዳደር አፈፃፀምን ማሻሻል፣	17. የስራ ሂደቶች ማሻሻያ (Business Process Transformation) መቅረጽና መተግበር*፣ 18. የታክስ kiosks እና Tax Clinic ፕሮግራም መዘርጋትና መተግበር*፣

የትኩረት መስኮች	ስትራቴጂክ ግቦች	ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች
	8. የአሠራር ስርዓት አፈፃፀምን ማሻሻል፣ 9. የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደርን ማስፈን፣	19. የታክስ ኦካውንት ማናጀርስ ፕሮግራምን ማስፋት፣ 20. ከአጋር አካላት ጋር የመረጃ ልውውጥን በተክኖሎጂ ማስተሳሰር (Interface)፣ 21. የመረጃ ጥራት ማሻሻያ ስርዓት መዘርጋት እና መተግበር፣ 22. የታክስ ዕዳ አስተዳደር ስርዓትን ማዘመን፣ 23. የታክስ ተመላሽ ስርዓትን ማሻሻል፣ 24. የኤክሳይስ ታክስ አስተዳደር ማጠናከር፣ 25. የተ. እ. ታ አስተዳደር ማጠናከር፣ 26. የተጣጣመ ሀገራዊ የታክስ አስተዳደር ማስፈን፣ 27. ከአዋሳኝ ሀገሮች ጋር የአንድ አለቅ ፕሮጀክቶችን /One Stop Border Post / ማጠናቀቅ*፣
ስትራቴጂያዊ አጋርነት ልህቀት	10. የሀገር ውስጥ አጋር አካላት አጋርነትና ትብብር ማሻሻል፣ 11. የውጭ ሀገራትና ድርጅቶች አጋርነትና ትብብርን ማሻሻል፣	28. ባለድርሻ አካላትን ቅንጅታዊ አሰራር የሚመራበት ፕሮግራም መቅረፅና መተግበር፣ 29. የቀረጥ ነፃ መብትና የታክስ ዕፎይታ አሰጣጥና ቁጥጥርን ለማሻሻል ከአጋር አካላት ጋር አሰራር መቅረፅና መተግበር፣ 30. የአጋሮችና ባለድርሻ አካላት አስተዳደር ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ 31. ከዉጪ አጋር አካላት ጋር የመረጃ ልውውጥ ስርዓት መቅረፅ፣
የህግ ተገዥነት አመራር ልህቀት	12. የስጋት ስራ አመራር አፈፃፀምን ማሻሻል፣ 13. የታክስ ማጭበርበር እና የኮንትሮባንድ መከላከል አፈፃፀምን ማሻሻል፣ 14. የታክስ ህግ ተገዢነትን አፈፃፀምን ማሻሻል፣	32. የስጋት ስራ አመራር ማጠናከር፣ 33. የኢንዱስትሪዎችን Input/ Output Coefficient ማዘጋጀት፣ 34. የታክስ ኦዲት አሰራር ማሻሻል፣ 35. የዋጋ ትልልፍ ኦዲት አቅምን ማጎልበት*፣ 36. የታክስ ማጭበርበርን ለመለየትና ለመከላከል ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ 37. የታክስ ማበረታቻዎች አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት፣ 38. የተቀናጀ የኮንትሮባንድ ቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት፣ 39. የታክስ አጠቃላይ ሀገራዊ ፋይዳን በሀገሪቱ የትምህርት ሥርዓት ውስጥ ማካተት፣ 40. የማህበረሰብ አቀፍ የግንዛቤ ማስጨበጫ ፕሮግራም በመዘርጋት መተግበር፣

የትኩረት መስኮች	ስትራቴጂክ ግቦች	ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች
		41. አጠቃላይ የታክስ ጋይድላይን (Comprehensive Tax Guideline) ማዘጋጀት፣ 42. የትምህርትና የተግባቦት ስትራቴጂ መቅረፅ እና መተግበር*፣ 43. የግብር ፍትሃዊነትና ትብብር ፕሮጀክት ማጠናከር እና ማስፋት*፣ 44. የደረሰኝ ሎተሪ ሽልማት ስርዓት መቅረፅ፣
ዘላቂ የገቢ ዕድገት	15. የገቢ አሰባሰብ ውጤታማነትን ማሻሻል፣	45. የሀገሪቱን እምቅ የታክስ አቅም (Tax Potential) እንዲጠና ማድረግ፣ 46. የታክስ ፖሊሲ ማሻሻያ ጥናቶች ማከናወን (Tax Base, Rate, Bracket, Type) ፣ 47. አዳዲስ ታክስ ከፋዮችን ወደ ታክስ መረቡ ማስገባት፣

* ከ30 ሚሊዮን ብር በላይ ወጪ የሚጠይቁ ፕሮጀክቶች

5 የተጓዳኝ ተቋማት የትስስር ፍላጎት

5.1 የትስስር ደረጃ

ሰንጠረዥ 14፡ የተቋማት የትስስር ደረጃ

የመ/ቤቱ ስም	የትስስር ደረጃ	ምርመራ
01. የገንዘብ ሚኒስቴር	4	
02. የኢትዮጵያ ብሄራዊ ባንክ	4	
03. ኢትዮ ቴሌኮም	4	
04. የትራንስፖርት ሚኒስቴር	4	
05. የኢኖቬሽን እና ቴክኖሎጂ ሚኒስቴር	4	
06. የንግድ እና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር	4	
07. የፌደራል ዓቃቤ ህግ	4	
08. የኢትዮጵያ ኢንቨስትመንት ኮሚሽን	4	
09. የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር	4	
10. የሰላም ሚኒስቴር	4	
11. የፕላንና ልማት ኮምሽን	4	
12. የሳይንስና ከፍተኛ ትምህርት ሚኒስቴር	3	
13. የግብርና ሚኒስቴር	3	
14. የትምህርት ሚኒስቴር	3	
15. የዉጪ ጉዳይ ሚኒስቴር	3	
16. የማዕድንና ነዳጅ ሚኒስቴር	3	
17. የጤና ሚኒስቴር	3	
18. የዉሀ ምስኖና ኢነርጂ ሚኒስቴር	2	
19. የባህልና ቱሪዝም ሚኒስቴር	2	
20. የሴቶች ህፃናትና ወጣቶች ሚኒስቴር	2	
21. የሰራተኛና ማህበራዊ ሚኒስቴር	2	

ማስታወሻ

1= ምንም ግንኙነት የሌለዉ፣
2= ዝቅተኛ ግንኙነት ያለዉ፣
3= መካከለኛ ግንኙነት ያለዉ፣
4= ከፍተኛ ግንኙነት ያለዉ፣

5.2 ትስስር የሚፈለግባቸው ዋና ዋና ጉዳዮች

የመ/ቤቱ ስም	2013— 2017	2018— 2022
01. የገንዘብ ሚኒስቴር	• የታክስና ጉምሩክ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎች እና የታሪፍ ማሻሻያዎች በወቅቱ አዘጋጅቶ ማፀደቅ፣ • በተደራራቢ ታክስ ስምምነቶች ዙሪያ ፣ በዓመታዊ ዕቅድ እና በአድቫንስ ሩሊንግ (advance ruling) አብሮ መስራት	• የታክስና የጉምሩክ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎች እና የታሪፍ ማሻሻያዎች በወቅቱ አዘጋጅቶ ማፀደቅ እንዲሁም ማሻሻያ ማድረግ፣ • በተደራራቢ ታክስ ስምምነቶች ዙሪያ ፣ በዓመታዊ ዕቅድ እና በአድቫንስ ሩሊንግ (advance ruling) አብሮ መስራት
02. የኢትዮጵያ ብሄራዊ ባንክ	• የታክስ ክፍያ በባንክ ለመፈፀም የሚያስችል መመሪያ ማዉጣት፣ • የታክስ ገቢ በወቅቱ ወደ መንግስት ካዝና የሚገባበትን አሰራር መዘርጋት፣ • የፍራንኮ ቫሉታ መመሪያዎችን ማዉጣት፣ • ከዋጋ በታችና ከዋጋ በላይ የሚካሄዱ ግብይቶችን ለመከላከል የሚያስችል የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ • የገቢና የወጪ ንግዱ በፋይናንስ የሚደገፍበትን ስርዓት መዘርጋት፣	
03. ኢትዮ ቴሌኮም	• የቴሌኮም መሰረተ ልማት ዝርጋታ፣ የአገልግሎት አቅርቦት(ኢንተርኔት) እና ልዩ ድጋፍ ማድረግ፣ • ወደ ሀገር የሚገቡ የመገናኛ ዐቃዎች ፈጣን የጥራት ማረጋገጫ ፈቃድ መስጠት፣	
04. የትራንስፖርት ሚኒስቴር	• የሀገሪቱ ሎጂስቲክስ ዘመናዊና ወጪ ቆጣቢ እንዲሆን የሚያደርግ ስርዓት መዘርጋት፣ • የደረቅ ወደቦችን ማስፋፋትና ያሉትም በዘመናዊ ግብዓቶች እንዲሟሉ ማድረግ፣ • ፈጣን የወጪና ገቢ ዕቃዎች የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • በገቢና ወጪ ዕቃዎች ላይ የሚፈፀሙ ወንጀሎችን ለመከላከል የሚያስችል ስርዓት መዘርጋት፣ • የዕቃ አስተላላፊዎች የሚመሩበትን የአሰራር ስርዓት ማዘመን፣	

የመ/ቤቱ ስም	2013— 2017	2018— 2022
05. የኢኖቬሽን እና ቴክኖሎጂ ሚኒስቴር	• የታክስና ጉምሩክ አስተዳደር አገልግሎቶችን ዲጂታላይዝ ማድረግ፣ • የታክስና ጉምሩክ የመጠባበቂያ ዳታ ማዕከል መገንባት፣ • የታክስና ጉምሩክ የመረጃ ደህንነት የሚጠበቅበትን ስርዓት መዘርጋት፣ • የትልልቅ መረጃዎች ትንተና ስርዓት መዘርጋት፣ • በመረጃ ቴክኖሎጂ ዙሪያ የአቅም ግንባታ ድጋፍ መስጠት፣	• በታክስና ጉምሩክ አስተዳደር ዉስጥ የአርተፊሺያል ኢንተለጀንስን ተግባራዊ ማድረግ፣
06. የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር	• የአንድ አለቅ (One Stop) የንግድ ምዝገባና የክሊራንስ አገልግሎት ስርዓት መዘርጋት፣ • ህገወጥ ንግድን በጋራ መከላከል፣ • የወጪና ገቢ ዕቃዎች በትክክለኛ ዋጋ ስለመሸጣቸዉ ወይም ስለመገዛታቸዉ ለማረጋገጥ የሚያስችል ስርዓት መዘርጋት፣ • የግበዓት ምርት ጥምርታ (Input Output Coefficient) ማዘጋጀት፣ • በወጪ እና ገቢ ዕቃዎች ላይ ፈጣን የደረጃ ማረጋገጫ የሚሰጥበትን ስርዓት መዘርጋት፣	• የኤሌክትሮኒክስ ንግድ (e-Commerce) ስርዓት መዘርጋት፣
07. የፌዴራል ዓቃቤ ህግ	• የታክስ እና ጉምሩክ የወንጀል ጉዳዮች ላይ ፈጣን ክስ መመስረትና መከራከር፣ • በፍትሀብሄር ጉዳዮች ላይ ተቋሙን ማማከርና ክስ መመስረት፣	• የታክስና ጉምሩክ ወንጀሎችን አስቀድሞ ለመከላከል የሚያስችል ስትራቴጂ መቅረፅ፣
08. የኢትዮጵያ ኢንቨስትመንት ኮሚሽን	• የአንድ አለቅ (One Stop) ኢንቨስትመንት ምዝጋባ ስርዓት መዘርጋት፣ • የኢንደስትሪ ፓርኮችን አሰራር ከታክስና ጉምሩክ የአሰራር ስርዓት ጋር የተጣጣመ ማድረግ፣ • በከፍተኛ ኢንቨስትመንት ላይ የተሰማሩ ባለሃብቶች ከታክስ አስተዳደሩ ጋር የተሳለጠ የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • በኢንቨስትመንት ስም የገቡ የካፒታል ዕቃዎች ለታለመላቸዉ ዓላማ ስለመዋላቸዉ መከታተል የሚያስችል	• ኦንላይን የኢንቨስትመንት ምዝገባና መረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መቅረፅና መተግበር፣

የመ/ቤቱ ስም	2013— 2017	2018— 2022
	የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፣	
09. የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር	• ከኮንስትራክሽን ስራዎች ጋር የተያያዙ የንግድ ስራ ሀብቶች ፈጣን የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • የኮንስትራክሽን የንግድ ስራ ሀብቶች የገበያ ዋጋ ግምት መረጃ ስርዓት መዘርጋት፣	• ኦንላይን የኮንስትራክሽን ንግድ ስራ ሀብቶች መረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣
10. ሰላም ሚኒስቴር	• ፈጣን የታክስና ጉምሩክ ወንጀሎች ምርመራ ስርዓት መዘርጋት፣ • በኮንትሮባንድ ንግድ ላይ የተሰማሩ ወንጀለኞች ላይ ፈጣን የመከላከል ዕርምጃ መዉሰድ፣ • የታክስ ማጭበርበር፣ የኮንትሮባንድና የህገወጥ ንግድ የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • ብሄራዊ የመታወቂያ ስርዓት መተግበር፣ • ወደ ሀገር የሚገቡ የመገናኛ መሳሪያዎች ፈቃድ አሰጣጥ ስርዓት ማጠናከር፣	• የታክስና ጉምሩክ ወንጀሎችን አስቀድሞ ለመከላከል የሚያስችል ስትራቴጂ መቅረጽ፣ • ኦንላይን የታክስና ጉምሩክ ወንጀሎች መረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣
11. የፕላንና ልማት ኮሚሽን	• የማክሮ ኢኮኖሚ ማዕቀፍ ፈጣን የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣	• ኦንላይን የማክሮ ኢኮኖሚ መረጃዎች ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣
12. የሳይንስና ከፍተኛ ትምህርት ሚኒስቴር	• ተቋሙ በሚፈልጋቸዉ የሙያ መስኮች የሰለጠነ የሰዉ ኃይል ማፍራት፣ • በታክስና ጉምሩክ አስተዳደር ዙሪያ ገቢራዊ ጥናቶችን ማካሄድ፣ • የታክስና ጉምሩክ ጉዳይ በከፍተኛ ትምህርት ስርዓት ዉስጥ ማካተት፣ • የማማከርና የቴክኒክ ድጋፍ መስጠት፣ • የከፍተኛ ትምህርት ወጪ መጋራት ችግሮችን ለመቅረፍ ስትራቴጂ ቀርጾ መተገበር፣	• በከፍተኛ ደረጃ የሰለጠነ የሰዉ ኃይል ማቅረብ፣
13. ግብርና ሚኒስቴር	• የገቢና የወጪ የእንስሳት ኳራንቲን አገልግሎት አሰጣጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • ከግብርና ጋር ለተያያዙ ገቢ ዕቃዎች ፈጣን የሙያ ድጋፍ አገልግሎት መስጠት፣ • ለኮንትሮባንድ መከላከል ስራ ትብብር ማድረግ፣	
14. ትምህርት ሚኒስቴር	• የታክስና ጉምሩክ ጉዳይ በትምህርት ስርዓት ዉስጥ ማካተት፣	

የመ/ቤቱ ስም	2013— 2017	2018— 2022
15. የውጪ ጉዳይ ሚኒስቴር	• በታክስና ጉምሩክ አስተዳደር ዙሪያ የቴክኒክ፣ የአቅም ግንባታ እና የመረጃ ድጋፍ የሚሰጡ የውጪ አጋር አካላትን ማስተባበር፣ • በውጪ የሚኖሩ ኢትዮጵያዊያን እና ትውልደ ኢትዮጵያዊያን የውጪ ዜጎች በተቀላጠፈ ሁኔታ የግብር ከፋዮች ምዝገባ እንዲያገኙ ድጋፍ መስጠትና በታክስና ጉምሩክ ዙሪያ ግንዛቤያቸውን ማሳደግ፣ • የውጪ ኢንቨስተሮች በታክስ ዙሪያ የሚያጋጥማቸውን ችግሮች በጋራ መፍታት፣ • ሀገሪቱ ከፍተኛ የንግድ ልውውጥ ከምታካሂድባቸው ሀገሮች ጋር የጉምሩክ አታሼ አገልግሎት ድጋፍ መስጠት፣ • የቀረጥ ነፃ መብት ያላቸው የዲፕሎማቲክ ማህበረሰብ የቀረጥ ነፃ ድጋፍ እና ክሊራንስ አሰጣጥ ስርዓቱን ማጠናከር፣ • በዓለም ዓቀፍ መንግስታዊ ድርጅቶች እና ኤምባሲዎች ተቀጥረው የሚሰሩ ኢትዮጵያዊያን ግለሰቦችና ድርጅቶች የታክስ ግዴታቸውን እንዲወጡ የሚያስችል ድጋፍ መስጠት፣ • ያለመፈተሽ መብት ያላቸው የዲፕሎማቲክ አካላት የጉምሩክን ህጎች አክብረው እንዲንቀሳቀሱ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ፣	• ከውጪ ግንኙነት ጋር የተያያዙ ኦንላይን የመረጃ ልውውጥ በስራ ላይ ማዋል፣
16. የማዕድንና ነዳጅ ሚኒስቴር	• የማዕድን ኮንትሮባንድን በጋራ መከላከል የሚያስችል ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣ • በማዕድን ዘርፍ የተሰማሩ ባለሀብቶች ከታክስና ከቀረጥ ነፃ ጋር የተያያዙ መረጃዎች ልውውጥ ስርዓት መዘርጋት፣ • የማዕድን የንግድ ስራ ሀብቶች መረጃ ልውውጥ ስርዓት መዘርጋት፣	• ከማዕድን ስራዎች ጋር የተያያዙ ኦንላይን የመረጃ ልውውጥ ስርዓት መዘርጋትና መተግበር፣
17. ጤና ሚኒስቴር	• በገቢና የወጪ የምግብና የመድሃኒት ዕቃዎች ላይ ፈጣን የጥራት ማረጋገጫ ስርዓት መዘርጋት፣ • ከውጪ የሚገቡ መድሀኒት እና የህክምና መገልገያ ዕቃዎች በፍጥነት ከደረቅ ወደብ	

የመ/ቤቱ ስም	2013— 2017	2018— 2022
	የሚወጡበትን አሰራር ተግባራዊ ማድረግ፣	
18. የዉሃ መስኖና ኢነርጂ ሚኒስቴር	• በጠረፋማ አካባቢዎች የገቢና ወጪ ትራንዚት አገልግሎትን ለማሳላጥ አስተማማኝ የኤሌክትሪክ ኃይል አቅርቦት እንዲያገኙ ድጋፍ መስጠት፣	
19. የባህልና ቱሪዝም ሚኒስቴር	• በጊዚያዊነት በቱሪስት መልክ ሀገር ዉስጥ የሚገቡ ዕቃዎች ተመልሰዉ እንዲወጡ ተገቢዉን ትብብር ማድረግ፣ • የሀገሪቱ ቅርሶች በህገወጥ መንገድ ከሀገር እንዳይወጡ ተገቢዉን ድጋፍ መስጠት፣	• ኦንላይን የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መዘርጋት፣
20. የሴቶች ህፃናትና ወጣቶች ሚኒስቴር	• ሀገራዊ የስርዓተ ፆታ ማካተቻ ጋይድላይን በወቅቱ ማዘጋጀት፣ • ሴቶችን ወደ አመራር ማምጣት የሚያስችሉ የተለያዩ የአቅም ግንባታ ስልጠናዎችን መስጠት፣	
21. የሰራተኛና ማህበራዊ ሚኒስቴር	• የኮርፖሬት /ፐብሊክ/ ማህበራዊ ኃላፊነትን ለመወጣት የሚያስችል ፖሊሲ እና ስትራቴጂ መቅረጽ፣ • ለውጭ ሀገር ዜጋ ለሆኑ ታክስ ከፋዮች የስራ እና የመኖሪያ ፈቃድ ማመቻቸት፣	

6 ስጋቶች እና የመፍትሄ ሃሳቦች

ሚኒስቴር መ/ቤቱ የአስር ዓመት ስትራቴጂያዊ ዕቅድ ለመፈፀም በሚያደርገዉ እንቅስቃሴ የተለያዩ ዉስጣዊና ዉጪያዊ ተግዳሮቶች ሊገጥሙት እንደሚችሉ ይጠበቃል:: ከነዚህም ዉስጥ ዓለማቀፋዊና አህጉራዊ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ፣ ግብር ከፋዩ ለግብር ያለዉ አመለካከት እና የተቋሙ አጠቃላይ የአገልግሎት አሰጣጥ ሁኔታ ተጠቃሽ ናቸዉ:: በመሆኑም ተቋሙ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ስጋቶችና ስጋቶቹን ለመቀነስ ሊወስዳቸዉ የሚገቡ ዕርምጃዎች እንደሚከተለዉ ተቀምጧል::

ሰንጠረዥ 15፡ ስጋቶች እና የመፍትሄ ሀሳቦች

ስጋቶች	መግለጫ	የመፍትሄ ዕርምጃዎች
የማክሮ ኢኮኖሚ ተፅዕኖዎች	• የዓለም ኢኮኖሚ መለዋወጥ በሀገራዊ የማክሮ ኢኮኖሚ ላይ የሚንፀባረቅና ይህም በገቢ አሰባሰቡ ላይ ተፅዕኖ ሊያሳድር የሚችል መሆኑ፣	• በታክስ አስተዳደሩ ላይ የሚከሰቱ ተፅዕኖዎችን ከሚመለከታቸዉ አካላት ጋር በመቀናጀት ዕርምጃ እንዲወሰድ ማድረግ፣
የህቡዕ ኢኮኖሚ እንቅስቃሴ	• በህጋዊ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ዉስጥ ሳይታቀፉ በህገወጥ ንግድ፣ ኮንትሮባንድ፣ በህገወጥ የገንዘብ ዝዉዉር፣ አራጣ ብድር፣ በህገወጥ ደረሰኝ እና በመሳሰሉት ተግባራት ላይ በመሳተፍ በመንግስት ገቢ፣ በህጋዊ ንግድ እና በሀገር ደህንነት ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ የሚያሳድሩ ህቡዕ እንቅስቃሴዎች መኖርና ወደፊትም ችግሩ ሊቀጥል የሚችል መሆኑ፣	• ህቡዕ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴን ለመከላከል የሚያስችል የትምህርት ስትራቴጂ ነድፎ መተግበር፣ • ባለድርሻ አካላትን ያካተተ ቀጣይነት ያለዉ የኮንትሮባንድ መከላከል ስትራቴጂ ነድፎ መተግበር፣ • የንግድ ልዉዉጦች የባንክ ስርዓትን ተከትለዉ እንዲሄዱ ማድረግ፣ • የአምራችና አስመጪዎች የግብይት ሰንሰለት በመረጃ ቴክኖሎጂ ተደግፎ እንዲከናወን ማድረግ፣ • ህገወጥ የገንዘብ እንቅስቃሴን ለመግታት የሚያስችል ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣ • ከድርጊታቸዉ በማይታረሙ ዋና ዋና ተዋናዮች ላይ የማያዳግምና አስተማሪ የሆነ ህጋዊ ዕርምጃዎችን መዉሰድ፣

ስጋቶች	መግለጫ	የመፍትሄ ዕርምጃዎች
የህግ ተገዥነት በተሟላ ሁኔታ አለማረጋገጥ	• ከግብይት ዋጋ በታችና በላይ ማቅረብ፣ ዋጋ ማሽጋገር፣ ያልተገባ ተመላሽ መጠየቅ፣ ከህግ ዉጪ ማሳወቅ ያቆሙ፣ ባዶ፣ ኪሳራና ተመላሽ ማሳወቅ ሊቀጥል የሚችል መሆኑ፣	• የህግ ተገዥነት ማረጋገጫ ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣ • የተቋሙን የህግ ማስከበር አቅም ማጠናከር፣ • ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለዉን ቅንጅት በማጠናከር ህገወጥነትን መከላከል፣
የማስፈፀም አቅም ውስንነት	• የአመራሩ እና የፈፃሚ የተያዘውን ዕቅድ በብቃት፣ በጊዜ እና በጥራት የማስፈፀም አቅም ክፍተት ሊያጋጥም የሚችል መሆኑ፣	• ተቋማዊ የሆነ እና በስትራቴጂ የሚመራ ተከታታይነት ያለው የአቅም ግንባታ ስራ ማከናወን፣
ዲጅታል የታክስ አስተዳደር ስርዓት አለመረጋገጥ	• የሀገሪቱን የታክስ አስተዳደር ስርዓት ዓለም ወደ ደረሰበት የመረጃ ቴክኖሎጂ ዕድገት ለማሸጋገር የሚያስችል የተቋማዊ አቅም እጥረት ሊያጋጥም መቻል፣	• የዲጅታል ቴክኖሎጂ ስትራቴጂ መቅረፅና መተግበር፣
ቅንጅታዊ አሰራር አለመረጋገጥ	• ከሀገር ዉስጥና ከዉጪ አጋር አካላት ጋር የሚጠበቀዉ ቅንጅታዊ አሰራር በሚጠበቀዉ ደረጃ ተግባራዊ ሊደረግ አለመቻሉ፣	• ጠንካራ የቅንጅት ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣
የሙስና ተጋላጭነት	• ዘርፉ ከዉስጥና ከዉጪ ለሙስና ተጋላጭ መሆኑ፣	• አሳታፊና ጠንካራ የሙስና መከላከል ስትራቴጂ ቀርጾ መተግበር፣
የኮሮና ወረርሽኝ ተፅዕኖ	• የኮሮና ቫይረስ ወረርሽኝ በሚቀጥሉት ዓመታት ከቀጠለ በኢኮኖሚ፣ በንግድ ስርዓቱ እና በታክስ አስተዳደሩ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ የሚያሳድር መሆኑ፣	• ከነባራዊ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ አመራር መስጠት፣ • የሰራተኞች እና የተገልጋዮችን ደህንነት ማረጋገጥ፣ • አገልግሎቶችን በቴክኖሎጂ ማስደገፍ፣

7 የክትትልና ግምገማ ስርዓት

የገቢዉ ዘርፍ የብልፅግና የአስር ዓመት መሪ ዕቅድ ሲተገበር በዋናነት የተቋሙ የበላይ አመራር በባለቤትነት የሚመራዉ ይሆናል። ለዚህም ይረዳ ዘንድ ጠንካራ የስትራቴጂ ዕቅድ ትግበራ ክትትል የስራ ክፍፍል በየደረጃዉ በማጠናከር አፈፃፀሙን ይከታተላል፣ ይገመግማል፣ ግብረ መልስ ይሰጣል፣ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ተገቢዉን የማስተካከያ ዕርምጃ ይወስዳል። የዘርፉ ዕቅድ ከሀገራዊ የብልፅግና ዕቅድ ጋር የተሳሰረ በመሆኑ ተቋሙ አፈፃፀሙን በየጊዜዉ እየገመገመ ጥራት ያለዉ ሪፖርት በተጠያቂነት መንፈስ ወቅቱን ጠብቆ ለሚመለከተዉ አካል እያቀረበ በሚሰጠዉ ግብረመልስ መሰረት አስፈላጊዉን ማስተካከያ ያደርጋል።

ይህ ዕቅድ ከሚኒስቴር መ/ቤቱ ጀምሮ እስከ ተጠሪ ተቋማት፣ ቅ/ጽ/ቤቶች እና የክልል ገቢ ሰብሳቢ ተቋማት ድረስ በአግባቡ ታቅዶ በወጥነት እንዲተገበር ተገቢዉን ክትትል፣ ድጋፍና ግብረመልስ በመስጠት ዉጤታማ መሆኑን ማረጋገጥን ያካትታል። በተጨማሪም ከባለድርሻ አካላት ጋር በዕቅዱ

ምስል 2: የክትትል እና ግምገማ ስርአት

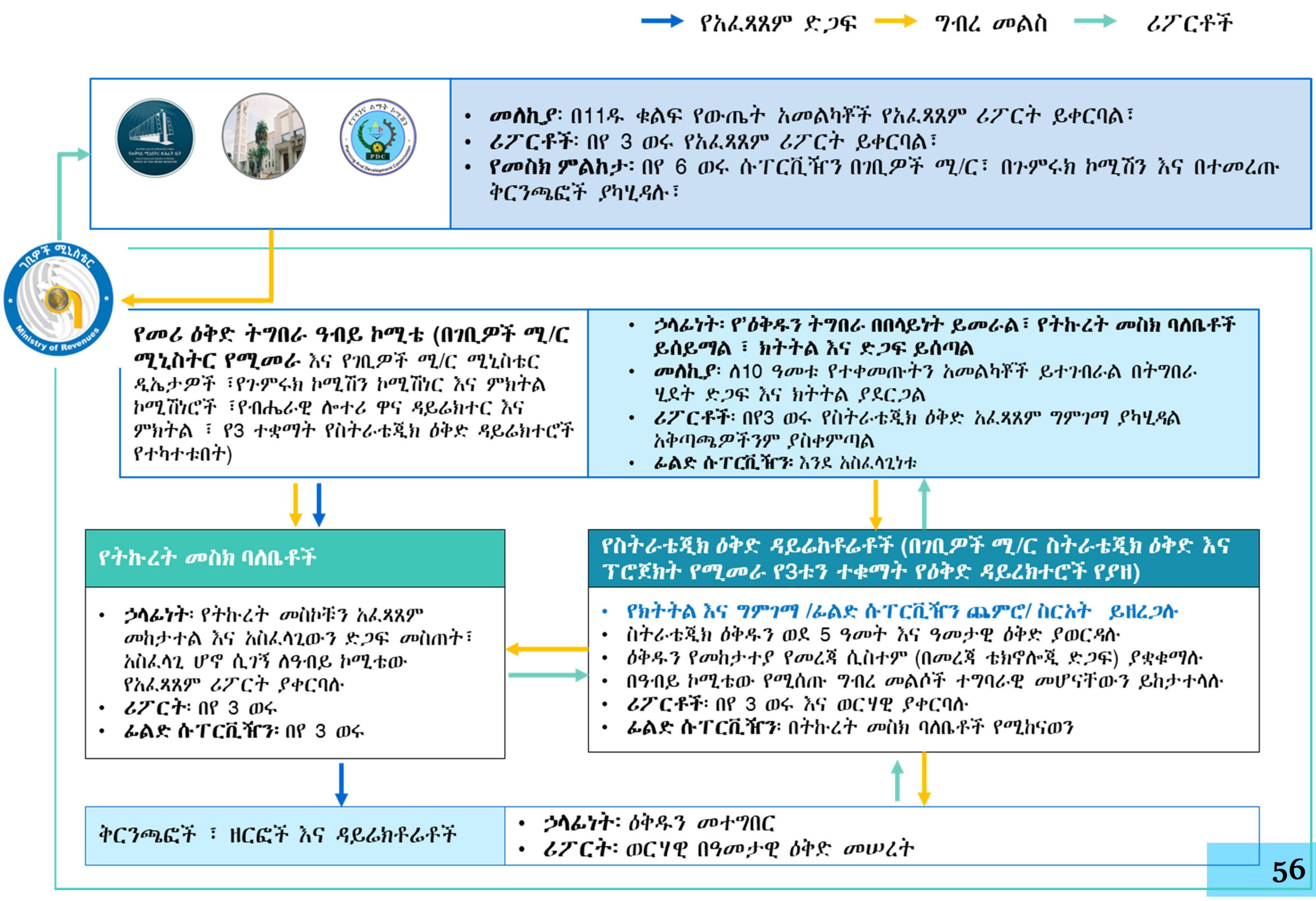

ዙሪያ መግባባት በመፍጠር ስለተፈፃሚነቱ ክትትል ይደረግበታል፡፡ የአስር ዓመቱን ዕቅድ ለመተግበር የሚዘረጋው የክትትል እና ግምገማ ስርዓት ሂደት በሚከተለው ምስል ተመላክቷል፡፡

8 የሰው ሀብት እና የፋይናንስ ፍላጎት

8.1 የሰው ሀብት ፍላጎት[3]

የብልፅግና ዕቅዱን የሰው ሀብት ፍላጎት ለመተንበይ በዋናነት ሀገራችን በ2022 ያቀደችውን ታክስ ከሀገራዊ ምርት ያለውን ጥምርታ ለማሳካት የሚያስፈልገውን የሰራተኛ ምርታማነት /በአንድ ሰው የሚሰበሰብ ገቢ/ ግምት ውስጥ ማስገባት አስፈላጊ ነው:: በመሆኑም ከአቻ ሀገራት የኬንያን የሰው ኃይል ምርታማነት እንደ መነሻ ተወስዶ ሲታይ ኬንያ እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር በ2010 እና በ2011 ዓ.ም. በአማካይ በአንድ ሰራተኛ ብር 107 ሚሊዮን የምትሰበስብ መሆኑ ታይቷል:: በሌላ በኩል ሀገራችን በ2012 በአንድ ሰራተኛ ብር 18 ሚሊዮን መሰብሰቧ ተረጋግጧል:: ስለሆነም ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው ኬንያ በ2011 በአንድ ሰራተኛ 107 ሚሊዮን መሰብሰብ ከቻለች ኢትዮጵያ በብልፅግና ዕቅድ ዘመኑ ማብቂያ ላይ ያስቀመጠቻው የ18.2 የታክስ ከሀገራዊ ምርት ጥምርታ ግብ ላይ ለመድረስ አንድ ሰራተኛ ብር 107 ሚሊዮን እንደሚሰበስብ ታሳቢ ተደርጎ በአጠቃላይ 25,270 የሰው ኃይል ያስፈልጋል:: ከዚህ በተጨማሪም የሰራተኛ ምርታማነት በመጀመሪያ 3 ዓመታት በ11% (የባለፉት 3 ዓመታት አማካይ የገቢ ዕድገት መሠረት በማድረግ) በቀጣይ ዓመታት ወጥ በሆነ ዕድገት በማደግ ኬንያ የደረሰችበት ምርታማነት ላይ ይደረሳል::

በሌላ መልኩም በዕቅድ ዘመኑ የሚያስፈልገው የሰው ኃይል በሙያ እና በትምህርት ደረጃ ለመለየት በቀጣይ ተቋሙ ለሌላ አካል ሊያስተላልፍ (Outsource) ያቀዳቸው የስራ ዘርፎች (ለምሳሌ: ጥበቃ፣ ፅዳት) ሳያድጉ ባሉበት እንዲቀጥሉ የተደረገ ሲሆን፣ በዲጂታላይዜሽን የተነሳ የሚቀንሱ ክፍሎች እስከ 2015 ባሉበት ቆይተው ከ2016 ጀምሮ በ3% በየዓመቱ እንዲቀንሱ ተደርጓል:: ቁልፍ የሆኑ የታክስ እና የጉምሩክ ኦፐሬሽን የሙያ መስኮች የታቀደውን ምርታማነት ማሳካት በሚያስችል መልኩ እንዲያድጉ ተደርጓል::

ሰንጠረዥ 16: የተጠቃለለ የሰው ሀብት ፍላጎት

	2012 (መነሻ)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ምርታማነት	18	20	22	25	30	37	46	57	70	87	107

---

[3] የተቀረፁት የሰው ሀብት ስትራቴጂ (Hr Strategy) ፣ የቢዝነስ ፕሮሰስ ትራንስፎርሜሽን (BPT) እና የቴክኖሎጂ ስትራቴጂ (IT Strategy) በቀጣይ በስራ ላይ ሲዉሉ የሰው ኃይል ትንበያውን ሊቀይሩት እንደሚችሉ ታሳቢ ተደርጓል::

(በሰው የሚሰበሰብ ገቢ በሚሊዮን ብር)											
የሰው ሀብት ፍላጎት											
ገቢዎች ሚ/ር	4,013	4,696	5,237	5,910	5,861	5,899	6,181	6,465	6,747	7,151	7,570
ጉምሩክ ኮሚሽን	6,716	9,619	12,023	12,825	13,626	14,428	14,909	15,229	15,550	15,871	16,031
ሎተሪ	885	1,036	1,155	1,303	1,292	1,301	1,363	1,426	1,488	1,577	1,669
ድምር	11,614	15,350	18,416	20,039	20,779	21,629	22,453	23,119	23,785	24,599	25,270

8.2 የፋይናንስ ፍላጎት

8.2.1 መደበኛ በጀት

ሚኒስቴር መ/ቤቱ የብልፅግና ዕቅዱን ለመተግበር የሚያስችል የደመወዝና ስራ ማስኬጃ በጀት ያስፈልገዋል፡፡ ለዚህም ብቃት ያለው ሰራተኛ ከገበያ ለመሳብ፣ ለማበረታታትና ለማቆየት የሰራተኛ ጥቅማጥቅም በየሶስት ዓመቱ እያጠና መተግበር ይጠበቅበታል፡፡ ከሰራተኛ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ላላቸው ወጪ ርዕሶች በየ3 ዓመቱ በወቅቱ ባለው ወጪ ላይ በእጥፍ እንደሚጨምር ታሳቢ ተደ‌ርጓል፡፡ ከሰራተኛ ጋር ቀጥታ ግንኙነት የሌላቸው የወጪ ርዕሶችን በተመለከተ በየዓመቱ የሰራተኛ ዕድገት ቁጥርን ተከትሎ እንደሚጨምር ታሳቢ ተደርጎ ተዘጋጅቷል፡፡ ይህም በ2013 ካለው 4.66 ቢሊዮን ብር በ2022 54.95 ቢሊዮን ብር ያድጋል በድምሩ የ10 ዓመቱን ዕቅድ ለማስፈፀም ብር 187.09 ቢሊዮን ያስፈልጋል፡፡

8.2.2 የስትራቴጂክ ዕርምጃ እና የካፒታል በጀት ፍላጎት

የ10 ዓመቱን መሪ ዕቅድ ለማሳካት የሚያስችሉ 4 ያህል ስትራቴጂክ ዕርምጃዎች የተለዩ ሲሆን እነዚህን ስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ለማስፈፀም የሚያስችል በድምሩ ብር 12.12 ቢሊዮን ያስፈልጋል፡፡ በተጨማሪም በ2012 በጀት ዓመት እና ካዛ በፊት የተጀመሩ 12 የግንባታ ፕሮጀክቶች እንደዚሁም እስከ ስትራቴጂክ ዕቅዱ ዘመን ማብቂያ ድረስ ወደ ስራ ይገባሉ ተብለው የሚጠበቁ 26 አዳዲስ የግንባታ ፕሮጀክቶችን ለማስፈፀም በድምሩ ብር 12.60 ቢሊዮን ያስፈልጋል፡፡

በአጠቃላይ የ10 ዓመቱን መሪ ዕቅድ ለማሳካት በመደበኛ በጀት፣ በስትራቴጂክ ዕርምጃዎች እና በግንባታ ፕሮጀክቶችን ለማስፈፀም ብር 211.81 ቢሊዮን እንደሚያስፈልግ ለመተንበይ ተችሏል።

ሰንጠረዥ 17፡ የ10 ዓመት የፋይናንስ ፍላጎት በቢሊዮን ብር

ተ. ቁ	ዝርዝር	መነሻ ዓመት	ትንበያ (Projection)										የ10 ዓመት ድምር
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
1	**ጠቅላላ ወጪ (1.1 + 1.2 + 1.3)**	3.50	14.48	11.65	8.57	13.21	13.94	13.89	27.00	26.42	27.61	55.05	211.81
1.1	የካፒታል በጀት	0.30	5.52	3.23	0.90	0.40	1.05	0.20	1.30	0.00	0.00	0.00	12.60
1.2	የመደበኛ ወጪ	3.20	4.66	5.13	6.07	11.69	12.32	13.14	25.30	26.33	27.51	54.95	187.09
1.3	የስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ማስፈፀሚያ በጀት	0.00	4.30	3.29	1.60	1.12	0.57	0.55	0.40	0.09	0.10	0.10	12.12
2	የውጭ ምንዛሬ ፍላጎት ከጠቅላላ ወጪ በሚሊዮን አሜሪካን ዶላር	11.00	37.00	28.00	22.00	40.00	45.00	46.00	90.00	89.00	92.00	183.0 0	672.00
3	**የፋይናንስ ምንጭ በቢሊዮን ብር**	3.50	14.48	11.65	8.57	13.21	13.94	13.89	27.00	26.42	27.61	55.05	211.81
3.1	ከመንግስት በጀት	3.50	14.48	11.65	8.57	13.21	13.94	13.89	27.00	26.42	27.61	55.05	211.81

9 የዕሴት መግለጫዎች

1. **አገልጋይነት፡-** ማለት ራስን ለሌሎች መስጠት ማለት ሲሆን ተገልጋዮችን በታማኝነት፣ በተጠያቂነት እና በጥራት ያለአድልዎ ማስተናገድ ማለት ነው፡፡ በተጨማሪም ለሚቀርቡ ቅሬታዎችና አቤቱታዎች ፈጣንና ተገቢ ምላሽ መስጠት፣ ተጨባጭ ምክንያት ካልተገኘ በስተቀር በተገልጋዮች ላይ ሙሉ እምነት ማሳደር እንዲሁም ሙሉ ትኩረቱ የደንበኞችን ፍላጎት ማሟላት እንደመሆኑ መጠን ከደንበኞች ጋር ቋሚ ምክክር ማድረግ ነው፡፡
2. **መስጠት፡-** ከቁርጠኝነት ጋር ተመሳሳይ ሲሆን የገቡትን ቃል ሳይሸራረፍ እንደውም ከሚጠበቀውም በላይ ተግባራዊ ማድረግ ማለት ነው፡፡ አገልግሎት የሚሻሻለው ተሰጥዖ ባላቸው አመራሮችና ሠራተኞች ጥረት ነው፡፡ መስጠት ካለ መፍጠር ማሻሻል ከመቻሉም በላይ ችግር ሲያጋጥምም ተስፋ አለመቁረጥ ማለት ነው፡፡
3. **ሙያዊ ብቃት፡-** ኃላፊነትን፣ ቅንነትን እና ተጠያቂነትን እና የላቀ የሆነ ሥራን አጣምሮ የያዘ እና በእሴቱ ላይ በፍጹም የማይደራደር ባለሙያ ማለት ነው፡፡ መያዊ ብቃት ያለው አመራርም ይሁን ፈጻሚ ሁልጊዜም ቢሆን ዝግጁ የሆነ ሲሆን ቅድሚያ ያቅዳል፣ ጊዜ ይወስናል፣ ትኩረት አድርጎ ይሰራሉ፣ በመጨረሻም በየጊዜው ዕቅዱን እየገመገመ እና እያሻሻለ የሚሄድ ማለት ነው፡፡
4. **ታማኝነት፡-** ማለት የገቡትን ቃል ኪዳን መጠበቅ፣ ህጎችን፣ ደንቦችና መመሪያዎችን ሳያዛንፉ ተግባራዊ ማድርግ ማለት ነው፡፡ ለሀገርና ለህገመንግስት ታማኝ መሆን፣ ቃል ለገቡትና ለተስማሙበት የሥነምግባር ደንብ ተገዥ መሆን፣ የመንግሥትን ሃብት በጥንቃቄና ለተፈቀደው ተግባር ብቻ ማዋል፣ ሕገ ወጥ ተግባር ሲፈፀም አግባብ ላለው ኃላፊ ማሳወቅ በመጨረሻም በስራው አማካኝነት ያገኘውን የተቋሙን መረጃ ለማይገባው ሰው አሳልፎ አለመስጠት ማለት ነው፡፡
5. **በቡድን መስራት፡-** አስቀድሞ ዓላማን ማጋራት እና መግባባት ላይ መድረስ፣ የሌሎችን ሀሳብና ዕውቀት ማክበርና ማዳመጥ፣ በጋራ ችግሮችን መፍታት፣ ሥራን ተጋግዞ በቅንጅት መስራት፣ መተማመንና በግልፅ መነጋገር፣ ኃላፊነትን በጋራ መውሰድ፣ ዕውቀትን፣ መረጃና ልምድን ማካፈል /መለዋወጥ/መማማር፣ ጤናማ የሆነ የቡድን መንፈስ መፍጠር ነው፡፡

10 ዕዝሎች

10.1የአስር ዓመት ዝርዝር የሰው ሀብት ፍላጎት

ሰንጠረዥ 187: ዝርዝር የሰው ሀብት ፍላጎት

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ማህበራዊ ሳይንስ	8,036	3,432	2,815	1,491	677	777	755	610	609	745	615	20,563
ሁለተኛ ድግሪ	528	186	152	90	31	38	42	35	35	45	39	1,222
ሰው ሀብት(Human Resource Management)	9	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7
ማርኬቲንግ ማኔጅመንት(Marketing management)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
አካውንቲንግ(Accounting)	30	20	17	8	5	5	4	3	3	4	3	103
አካውንቲንግ እና ፋይናንስ(Accounting and Finance)	43	22	18	12	4	5	6	5	5	7	6	134
ንግድ ስራ አመራር(Business Administration)	106	54	44	29	9	12	15	13	13	16	15	325
ኢንተርፕሪነርሺፕ(Enterpreneurship)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
መልካም አስተዳደር እና ዕድገት(Good governance and development)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ሳይኮሎጂ(Psychology)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ፐብሊክ ማኔጅመንት(Public management)	5	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4
ሎጂስቲክስ እና አቅርቦት(Logistics and Supply)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ዲቨሎፕመንት ስተዲስ(Development Studies)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ኢኮኖሚክስ(Economics)	32	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	26
ጸሀፊነት እና ቢሮ አስተዳደር(Secretarial Science and Office management)	10	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	8
ህግ(Law)	9	5	4	3	-	1	1	1	1	1	1	30
አስተዳደር(Management)	14	5	4	4	-	-	2	2	2	2	2	39
ህዝብ ልማት አስተዳደር(Public administration)	10	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	8
ግዢና ንብረት አስተዳደር(Procurement and Resource management)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ዲቨሎፕመንት አስተዳደር(Development management)	24	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	19
ታክስ አስተዳደር(Tax Administration)	29	11	9	8	-	2	4	4	4	5	5	81

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
አለም አቀፍ ንግድ(International Trade)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ግዢና አቅርቦት(Procurement and supply management)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4
ጉምሩክ አስተዳደር(Customs Administration)	76	57	47	19	15	16	11	8	8	9	6	274
ፐብሊክ ፋይናንሺያል ማኔጅመንት(Public financial management)	35	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	28
ታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር(Tax and Customs Administration)	25	9	7	7	-	1	3	3	3	4	5	68
ፖለቲካል ሳይንስ እና አለም አቀፍ ግንኙነት(Political Science and International Relations)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ፐብሊክ ፖሊሲ(Public Policy)	9	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	8
አመራር እና ለውጥ አስተዳደር(Leadership and Change Management)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ፐብሊክ ፋይናንስ(Public finance)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ዲቨሎፕመንት ኢኮኖሚክስ(Development Economics)	13	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	10
ፐብሊክ ፕሮኩረመንት(Public procurement)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ፋይናንስ እና ዲቨሎፕመንት ኢኮኖሚክስ(Finance and Development Economics)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ፐብሊክ አድሚኒስትሬሽን(Public Administraion)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ስርዓተ ጾታ(Gender studies)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ከተማ አስተዳደር(Urban Management)	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
ገጠር ልማት እና ቤተሰብ ሳይንስ(RDFS)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሊደርሺፕ(Leadership)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ፕሮጀክት አስተዳደር(Project management)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ትምህርት ዕቅድ እና አስተዳደር(Education planning and management)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
የመጀመሪያ ድግሪ	6,874	3,060	2,513	1,284	631	712	661	528	527	637	516	17,942
ጽህፈት(Secretarial Science)	30	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	24
ፖሊስ ሳይንስ(Police Science)	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ቋንቋና ስነ ጽሁፍ(Language and literature)	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43
ሰው ሀብት(Human Resource Management)	23	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	19
ማርኬቲንግ ማኔጅመንት(Marketing management)	167	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	135
አካውንቲንግ(Accounting)	1,459	663	538	410	84	125	200	182	181	237	225	4,303

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ላይብረሪ እና ኢንፎርሜሽን ሳይንስ(Library and Information science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ፖለቲካል ሳይንስ(Political Science)	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
አካውንቲንግ እና ፋይናንስ(Accounting and Finance)	1,184	886	732	291	236	244	176	131	130	142	97	4,249
ንግድ ስራ አመራር(Business Administration)	417	263	216	109	59	65	60	48	48	57	47	1,390
ንግድና ኢኮኖሚክስ(Business and Economics)	7	6	5	2	2	2	1	-	-	-	-	27
ኢንተርፕሪነርሺፕ(Enterpreneurship)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
መልካም አስተዳደር እና ዕድገት(Good governance and development)	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
ሳይኮሎጂ(Psychology)	17	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	14
ሶሾሎጂ(Sociology)	35	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	28
ትምህርት ዕቅድ እና አስተዳደር(Education Administration)	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	71
ስነ ዜጋ(Ethics)	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
ስጋት አስተዳደር(Risk management)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ፐብሊክ ማኔጅመንት(Public management)	12	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	10
ታሪክ(History)	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
ባንኪንግ እና ፋይናንስ(Banking and Finance)	59	46	38	14	13	13	9	6	6	7	4	215
ሎጂስቲክስ እና አቅርቦት(Logistics and Supply)	176	149	124	41	44	44	27	19	19	19	10	670
ሆቴል እና ቱሪዝም(Hotel and Tourism)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ጂኦግራፊ/ አካባቢ ጥናት(Geography/Environmental Science)	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
ቱሪዝም አስተዳደር(Tourism management)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ዲቨሎፕመንት ስተዲስ(Development Studies)	60	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	48
ኢኮኖሚክስ(Economics)	884	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	714
ህትመት(Printing)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ጸሀፊነት እና ቢሮ አስተዳደር(Secretarial Science and Office management)	87	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	70
ህግ(Law)	94	59	48	25	13	15	14	11	11	13	11	312
ማናጀሪያል ኢንፎርሜሽን ሳይንስ(Managerial Information Science)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
አስተዳደር(Management)	1,266	818	673	326	191	209	183	146	145	170	135	4,263
ህዝብ ልማት አስተዳደር(Public administration)	65	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	53
ግዢና ንብረት አስተዳደር(Procurement and Resource management)	6	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	5

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ዲቨሎፕመንት አስተዳደር(Development management)	31	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	25
አገልግሎት አስተዳደር(Service management)	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
ግገር አስተዳደር(Purchasing management)	6	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	5
አለም አቀፍ ንግድ እና ኢንቨስትመንት ማኔጅመንት(International Trade and Investment Management)	30	25	21	7	7	7	5	3	3	3	2	114
ታክስ አስተዳደር(Tax Administration)	10	7	6	3	2	2	2	1	1	1	-	36
አካውንቲንግ እና ማኔጅመንት(Accounting and Management)	11	9	8	3	3	3	2	1	1	1	-	42
ግገር(Procurement)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ማህበረሰብ ሳይንስ(Social Science)	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ማኔጅመንት ኢንፎርሜሽን ሲስተም(Management Information System)	56	33	27	15	7	8	8	7	7	8	7	183
አለም አቀፍ ንግድ(International Trade)	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ሽያጭ(Sales)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
አካውንቲንግ እና ኦዲት(Accounting and Audit)	26	19	16	7	5	5	4	3	3	3	2	94
ግገርና አቅርቦት(Procurement and supply management)	29	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	23
ጉምሩክ አስተዳደር(Customs Administration)	15	13	11	4	4	4	2	2	2	2	-	57
ዳታቤዝ(Database)	5	2	1	2	- -	-	-	-	-	1	1	14
ጀነራል ቢዝነስ(General Business)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
አለም አቀፍ ኢንቨስትመንት(International Investment)	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ፋይናንስ(Finance)	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	15
ፐብሊክ ፋይናንሺያል ማኔጅመንት(Public financial management)	16	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	13
ታክስ እና ጉምሩክ አስተዳደር(Tax and Customs Administration)	65	26	21	18	2	4	9	8	8	11	11	183
ባንኪንግ እና አካውንቲንግ(Banking and Accounting)	16	14	11	4	4	4	2	2	2	2	-	61
ማርኬቲንግ እና ሽያጭ አስተዳደር(Marketing and Sales)	8	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	6
ፐብሊክ ፕሮኩረመንት እና ሀብት አስተዳደር(Public procurement and resource management)	45	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	36
ፖለቲካል ሳይንስ እና አለም አቀፍ ግንኙነት(Political Science and International Relations)	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
ፐብሊክ ፖሊሲ(Public Policy)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
አገልግሎት አስተዳደር እና ቴክኖሎጂ(Service management and technology)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ኮሚኒኬሽን(Communication)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
አካውንቲንግ እና ፐብሊክ ፋይናንስ(Accounting and Public Finance)	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ቢዝነስ አስተዳደርና ኢንፎርሜሽን ሲስተም(Business Administration and Information Systems)	9	8	6	2	2	2	1	-	-	-	-	34
አመራር እና ለውጥ አስተዳደር(Leadership and Change Management)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ጋዜጠኝነት/ኮሙኒኬሽን(Journalism/Communication)	8	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7
ፐብሊክ ፋይናንስ(Public finance)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ገጠር ልማት(Rual Development)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ፐብሊክ ፕሮኩረመንት(Public procurement)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ማርኬቲንግ(Marketing)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ፋይናንስ እና ዲቨሎፕመንት ኢኮኖሚክስ(Finance and Development Economics)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
አግሪካልቸራል ኢኮኖሚክስ(Agricultural Economics)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ፐብሊክ አድሚኒስትሬሽን(Public Administraion)	79	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	64
ስርዓተ ጾታ(Gender studies)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
አርት(Art)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ህዝብና ልማት አስተዳደር(Public administration and development)	14	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	11
ኦዲት አካውንቲንግ(Audit Accounting)	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	11
ከተማ አስተዳደር(Urban Management)	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ታሪክ እና ባህል አስተዳደር(History and Heritage management)	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ፖለቲካል ሳይንስ እና ስትራቴጂክ ጥናት(Political Science and Strategic Studies)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
አስተዳደር(Business Management)	1	-	-	-	- -	-	-	-	-	-	-	3
ቢዝነስ ኢዱኬሽን (Business Education)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
አንትሮፖሎጂ ማኔጅመንት(Anthropology)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ጽህፈት እና ቢሮ አስተዳደር(Secretarial Science and Office management)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ኮሌጅ ዲፕሎማ	634	186	150	118	16	28	51	47	46	63	60	1,400
ጽህፈት(Secretarial Science)	28	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	23
ፖሊስ ሳይንስ(Police Science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ቋንቋና ስነ ጽሁፍ(Language and literature)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ሰው ሀብት(Human Resource Management)	27	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	22
ማርኬቲንግ ማኔጅመንት(Marketing management)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
አካውንቲንግ(Accounting)	311	120	97	91	7	17	42	40	40	54	54	871
አካውንቲንግ እና ፋይናንስ(Accounting and Finance)	12	10	8	3	3	3	2	1	1	1	-	46
ንግድ ስራ አመራር(Business Administration)	23	8	6	7	- -	-	3	3	3	4	4	63
ትምህርት ዕቅድ እና አስተዳደር(Education Administration)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ስነ ዜጋ(Ethics)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ባንኪንግ እና ፋይናንስ(Banking and Finance)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ጂኦግራፊ/ አካባቢ ጥናት(Geography/Environmental Science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ኢኮኖሚክስ(Economics)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ጸሀፊነት እና ቢሮ አስተዳደር(Secretarial Science and Office management)	8	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	6
ህግ(Law)	33	24	19	8	6	6	5	4	4	4	3	115
አስተዳደር(Management)	22	16	13	6	4	4	3	3	3	3	2	79
ህዝብ ልማት አስተዳደር(Public administration)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ግዢና ንብረት አስተዳደር(Procurement and Resource management)	7	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	5
ሰርተፊኬት(Certificate)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ደንበኛ አገልግሎት(Customer Relations)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
አለም አቀፍ ንግድ እና ኢንቨስትመንት ማኔጅመንት(International Trade and Investment Management)	11	7	5	3	1	2	2	1	1	2	1	36
ግዢ(Procurement)	9	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7
ማህበረሰብ ሳይንስ(Social Science)	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ግዢና አቅርቦት(Procurement and supply management)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ፐብሊክ ፋይናንሺያል ማኔጅመንት(Public financial management)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ንብረት አስተዳደር(Resource Administration)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ህብረት ስራ አደረጃጀት(Cooperatives)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ፐብሊክ ፋይናንስ(Public finance)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ህብረተሰብ ሳይንስ(Social Science)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
መሰረታዊ ሙያ ትምህርት(Basic Skills)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ኦዲዮ ቪዲዮ(Audio/Video)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
መምህር(Teacher)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ማርኬቲንግ(Marketing)	12	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	10
አርት(Art)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
እንጨት ስራ(Wood work)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ስርዓተ ምግብ(Food science)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ጽህፈት እና ቢሮ አስተዳደር(Secretarial Science and Office management)	85	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	68
ተፈጥሮ ሳይንስ	759	304	250	132	63	72	70	57	56	68	57	1,887
ሁለተኛ ድግሪ	33	8	7	7	-	1	3	3	3	4	4	73
ሂሳብ(Mathematics)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4
ኤሌክትሪካል ኢንጂነሪንግ(Electrical Engineering)	1	-	-	-	- -	-	-	-	-	-	-	3
ፊዚክስ(Physics)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ላይብረሪ እና ኢንፎርሜሽን ሳይንስ(Library and Information science)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ባዮሎጂ(Biology)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
መረጃ ቴክኖሎጂ(Information Technology)	9	3	3	3	-	-	1	1	1	2	2	24
ስታቲስቲክስ(Statistics)	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	12
ኮምፒተር ሳይንስ(Computer Science)	9	3	3	3	-	-	1	1	1	2	2	24
አግሪካልቸራል ኢኮኖሚክስ(Agricultural Economics)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሲቪል ኢንጂነሪንግ(Civil Engineering)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
የመጀመሪያ ድግሪ	458	213	175	89	47	52	48	39	39	46	37	1,242
ሂሳብ(Mathematics)	29	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	24
ኤሌክትሪካል ኢንጂነሪንግ(Electrical Engineering)	7	6	5	2	2	2	1	-	-	-	-	27
ፊዚክስ(Physics)	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
እንስሳት ጤና/ሳይንስ(Animal Health/Science)	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
መስኖ(Irrigation)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሰውነት ማጎልበሻ(Physical Science)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ላይብረሪ እና ኢንፎርሜሽን ሳይንስ(Library and Information science)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ኬሚካል ኢንጂነሪንግ(Chemical Engineering)	8	7	6	2	2	2	1	-	-	-	-	30
ባዮሎጂ(Biology)	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
መረጃ ቴክኖሎጂ(Information Technology)	81	50	41	21	11	12	12	9	9	11	9	268
ኬሚስትሪ(Chemistry)	16	14	11	4	4	4	2	2	2	2	-	61
ተፈጥሮ ሳይንስ(Natural Science)	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ተፈጥሮ ሀብት(Natural Resource Management)	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ስታቲስቲክስ(Statistics)	58	36	30	15	8	9	8	7	7	8	7	192
መካኒካል ኢንጂነሪንግ(Mechanical Engineering)	20	11	9	5	2	3	3	2	2	3	2	64
መረጃ ሳይንስ(Information Science/System)	25	21	17	6	6	6	4	3	3	3	2	94
ኮምፑተር ሳይንስ(Computer Science)	35	28	23	9	8	8	5	4	4	4	3	129
አውቶሞቲብ ቴክኖሎጂ(Automotive Technology)	6	5	4	1	1	1	-	-	-	-	-	23
ማኔጅመንት ኢንፎርሜሽን ሲስተም(Management Information System)	5	4	4	1	1	1	-	-	-	-	-	19
አንትሮፖሎጂ(Antropology)	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ውሃ አቅርቦት እና ንጽህና(Sanitation and Water Supply)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ኤሌክትሮኒክስ(Electronics)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ኮምፑተር ኢንጂነሪንግ(Computer Engineering)	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	15
ላይብረሪ ሳይንስ(Library science)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ጤና መኮንን(Health Officer)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
መረጃ ቴክኖሎጂ አስተዳደር(Information Technology Administration)	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	11
ክሊኒካል ነርሲንግ(Clinical Nursing)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
አርቲቴክቸራል ኢንጅነሪንግ(Architectural Engineering)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ቴክስታይል ኢንጂነሪንግ(Textile Engineering)	5	4	4	1	1	1	-	-	-	-	-	19
አግሪካልቸራል ኢኮኖሚክስ(Agricultural Economics)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ኢንዱስትሪያል(Industrial)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ኮምፑተር ጥገና እና ኔትወርኪንግ(Computer Maintenance and Networking)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ፊዚዮሎጂ(Physiology)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሲቪል ኢንጂነሪንግ(Civil Engineering)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ኮንስትራክሽን ቴክኖሎጂ እና ማኔጅመንት(Construction Technology and Management)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ቀለም	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ኮምፒውተር ሳይንስ(Computer Science)	57	17	14	17	- -	1	7	8	7	11	11	149
ነርሲንግ(Clinical Nursing)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ኢንፎርሜሽን ሲስተም(Information Science/System)	10	3	2	3	- -	-	1	1	1	2	2	26
ኮሌጅ ዲፕሎማ	267	83	68	37	16	19	18	15	15	18	15	572
ጽህፈት(Secretarial Science)	5	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4
ሂሳብ(Mathematics)	15	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	12
ኤሌክትሪካል ኢንጂነሪንግ(Electrical Engineering)	6	5	4	1	1	1	-	-	-	-	-	23
ፊዚክስ(Physics)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
እንስሳት ጤና/ሳይንስ(Animal Health/Science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ሰውነት ማጎልበሻ(Physical Science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ኬሚካል ኢንጂነሪንግ(Chemical Engineering)	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	11
ባዮሎጂ(Biology)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
መረጃ ቴክኖሎጂ(Information Technology)	56	25	21	15	3	5	8	7	7	9	8	164
ኬሚስትሪ(Chemistry)	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10
ሶሾሎጂ(Sociology)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
ተፈጥሮ ሳይንስ(Natural Science)	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ኔትወርኪንግ(Networking)	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ተፈጥሮ ሀብት(Natural Resource Management)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ስታቲስቲክስ(Statistics)	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
መካኒካል ኢንጂነሪንግ(Mechanical Engineering)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
መረጃ ሳይንስ(Information Science/System)	9	8	6	2	2	2	1	-	-	-	-	34
ኮምፑተር ሳይንስ(Computer Science)	10	8	7	2	2	2	2	1	1	1	-	38
አውቶሞቲቭ ቴክኖሎጂ(Automotive Technology)	8	7	6	2	2	2	1	-	-	-	-	30
ማህበረሰብ ሳይንስ(Social Science)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ዳታቤዝ(Database)	7	6	5	2	2	2	1	-	-	-	-	27
ኤሌክትሪሲቲ(Electricity)	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
አንትሮፖሎጂ(Antropology)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ኤሌክትሮኒክስ(Electronics)	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
ሜታል እንጂነሪንግ ፕሮጀክት አስተዳደር(Construction Project Management)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ላይብረሪ ሳይንስ(Library science)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ሃርድ ዌር እና ኔትወርኪንግ(Hardware and Networking)	11	6	5	3	-	1	2	1	1	2	2	34
ፋርማሲስት(Pharmaceutical)	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	15
ጤና መኮንን(Health Officer)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
መረጃ ቴክኖሎጂ አስተዳደር(Information Technology Administration)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
አውቶመካኒክ(Automechanic)	4	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ክሊኒካል ነርሲንግ(Clinical Nursing)	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
መሰረታዊ ደህንነት ሙያ ትምህርት(Basic Skills)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ማሽነሪ(Machinary)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ፕላንት ሳይንስ(Plant Science)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
አግሪካልቸራል ኢኮኖሚክስ(Agricultural Economics)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሬድዮ ኤሌክትሮኖክስ(Electronics)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
አነስተኛ መስኖ እና ተፋሰስ(Small scale irrigation and drainage)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ጀነራል መካኒክ(General mechanic)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ኮምፑተር(Computer)	1	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1
ቢውልዲንግ ኮንስትራክስን(Building construction)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሰርቬዩንግ(Surveying)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
መንገድ ግንባታ(Road Construction)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ኮምፒውተር ሳይንስ(Computer Science)	7	2	2	2	- -	-	-	-	-	1	1	17
ዳታ ቤዝ አድሚኒስትሬሽን(Database)	4	1	1	1	- -	-	-	-	-	-	-	11
ላይብረሪና ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ(Library and Information science)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ጤና ሳይንስ(Health Officer)	2	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
አውቶ ሜካኒክ /አውቶሞቲብ/አውቶ ኢንጂን(Automechanic)	14	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	12
ኤሌክተረሮኒክ ኮንሱመር ሰርቪስ(Electronics)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
የውሃ አቅርቦት ሲስተም (Small scale irrigation and drainage)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ሀርድዌርና ኔትወርክ ሰርቪስ(Hardware and Networking)	5	2	1	2	- -	-	-	-	-	1	1	14
ኤሌክተትሪሲቲ(Electronics)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3

ትምህርት	2012 (መነሻ)	በየዓመቱ የሚጨመር										የሚደረስበት (ድምር)
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ጀኔራል መካኒክ (General mechanic)	3	-	-	-	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3
ፎቶና ቪዲዮ ግራፊክስ(Audio/Video)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ቴክኒክና ሙያ	802	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	802
ደረጃ (level) 1	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43
ደረጃ (level) 2	92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	92
ደረጃ (level) 3	146	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	146
ደረጃ (level) 4	517	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	517
ደረጃ (level) 5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ቀለም	2,017	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,017
10ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	658	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	658
11ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	876	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	876
9ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	51
መሰናዶ (12ኛ ክፍል) ያጠናቀቀ/ች	418	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	418
4ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
Grand Total	11,614	3,736	3,065	1,623	740	849	824	666	666	814	671	25,270

10.2የስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ማስፈፀሚያ በጀት

ሰንጠረዥ 198: የስትራቴጂክ ዕርምጃዎች ማስፈፀሚያ በጀት

ተቁ	ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች	ዓመት										
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
1	የፈፃሚ እና አመራር ብቃትን ማሳደግ	165.1	165.1	162.1	162.1	162.1	162.1	162.1	-	-	-	1,140.4
2	የታክስ እና የጉምሩክ ስልጠና ማዕከልን አቅም መገንባት	300.1	240.1	75.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	720.2

ተቁ	ኢኒሼቲቮች እና ፕሮጀክቶች	ዓመት										
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ድምር
3	ምቹ የሆነ የስራ ከባቢ መፍጠር	1,980.7	1,950.7	900.3	540.2	-	-	-	-	-	-	5,371.8
4	ዲጂታል የታክስ እና የጉምሩክ አስተዳደር መዘርጋት*	1,453.5	532.7	66.0	66.0	66.0	66.0	-	-	-	-	2,250.2
5	የታክስ kiosks እና Tax Clinic ፕሮግራም መዘርጋትና መተግበር	25.5	19.5	19.5	19.5	19.5	-	-	-	-	-	103.5
6	የስራ ሂደቶች ማሻሻያ (Transformation) መቅረፅና መተግበር	30.0	30.0	-	-	-	-	-	-	-	-	60.0
7	ከአዋሳኝ ሀገሮች ጋር የአንድ አለቅ (One Stop Board Post) ፕሮጀክቶችን ማጠናቀቅ	90.0	90.0	90.0	90.0	90.0	90.0	-	-	-	-	540.2
8	የዋጋ ትልልፍ ኦዲት አቅምን ማጎልበት	60.0	60.0	60.0	-	-	-	-	-	-	-	180.1
9	የትምህርትና የተግባቦት ስትራቴጂ መቅረፅ	150.1	150.1	150.1	150.1	150.1	150.1	120.0	-	-	-	1,020.3
10	የግብር ፍትሃዊነትና ትብብር ፕሮጀክት መጀመር*	45.0	49.5	54.5	59.9	65.9	69.2	72.7	76.3	80.1	84.1	657.1
11	ከዉጪ አጋር አካላት ጋር የመረጃ ልዉዉጥ ስርዓት መቅረፅ	-	-	25.0	-	-	-	-	-	-	-	25.0
12	የዳታ ሞዴሊንግ እና የቢግ ዳታ አናሊሲስ ስርዓት መዘርጋት	-	-	-	20.0	-	-	29.0	-	-	-	49.0
	ድምር	4,299.9	3,287.6	1,602.5	1,122.7	568.6	552.3	398.8	91.3	95.1	99.1	12,117.9

ውስንነቶች

·የሰራተኞች የደመወዝ ወጪ እና የተለያዩ አቅርቦቶች አልተካተቱም

·አንዳንድ ወጪዎች በሌሎች ድጋፍ ሰጪዎች ትብብር ሊሸፈኑ ይችላሉ

10.3የሀገር ዉስጥ ታክስ የካፒታል በጀት ዕቅድ

ሰንጠረዥ 209: የሀገር ዉስጥ ታክስ የካፒታል በጀት እቅድ

ተ.ቁ	ነባር ፕሮጀክቶች (on-going projects)	**የፕሮጀክቱ ባለቤት**	ፕሮጀክቱ የሚካሄድበት ቦታ	የተጀመረበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል በቢሊዮን ብር
1	የአዳማ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃ ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዳማ ከተማ	የካቲት 21/2010	የካቲት 29/2012	0.09
2	የሀዋሳ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሀዋሳ ከተማ	ጥር 24/2010	ሰኔ 30/2012	0.11
ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)						0.192
ተ.ቁ	አዲስ ወደ ትግበራ የሚገቡ ፕሮጀክቶች	የፕሮጀክቱ ባለቤት[1]	የሚተገበርበት ቦታ	የሚጀመርበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
1	የባህር ዳር ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ባህር ዳር	የካቲት 1/2012	ሐምሌ 30/2014	0.36
2	የመቀሌ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	መቀሌ	የካቲት 1/2012	ሐምሌ 30/2014	0.38
3	የከፍተኛ ግብር ከፋዮች ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዲስ አበባ	ጥቅምት 01/2014	መስከረም 30/2016	0.48
4	የመካከለኛ ግብር ከፋዮች ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዲስ አበባ	ጥቅምት 01/2014	መጋቢት 30/2016	0.45
5	የምስራቅ አነስተኛ ግብር ከፋዮች ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንግና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዲስ አበባ	ጥቅምት 01/2014	መጋቢት 30/2016	0.45
6	የመረጃ ቴክኖሎጂ ማዕከል ግንበታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዲስ አበባ	ጥቅምት 01/2014	መጋቢት 30/2016	0.50
7	ኮምቦልቻ ቅ/ጽ/ቤት ህንፃ ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ኮምቦልቻ	ጥቅምት 01/2015	መጋቢት 30/2017	0.40
8	ድሬዳዋ ቅ/ጽ/ቤት ህንግ ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ድሬዳዋ	ጥቅምት 01/2015	መጋቢት 30/2017	0.40
9	ጅግጅጋ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ጅግጅጋ (ሶማሌ)	ጥቅምት 01/2016	መጋቢት 30/2018	0.40
10	አሶሳ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አሶሳ (ቤንሻንጉል ጉምዝ)	ጥቅምት 01/2017	መጋቢት 30/2019	0.35
11	ጋምቤላ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ጋምቤላ (ጋምቤላ)	ጥቅምት 01/2017	መጋቢት 30/2019	0.35

ተ.ቁ	ነባር ፕሮጀክቶች (on-going projects)	የፕሮጀክቱ ባለቤት	ፕሮጀክቱ የሚካሄድበት ቦታ	የተጀመረበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል በቢሊዮን ብር
12	ሰመራ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሰመራ (አፋር)	ጥቅምት 01/2017	መጋቢት 30/2019	0.35
13	ሁመራ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሁመራ (ትግራይ)	ጥቅምት 01/2018	መስከረም 30/2020	0.10
14	ሚዛን ተፈሪ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሚዛን ተፈሪ (ደቡብ)	ጥቅምት 01/2018	መስከረም 30/2020	0.10
15	ወልዲያ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ወልዲያ (አማራ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
16	እንጅባራ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	እንጅባራ(አማራ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
17	ሮቤ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሮቤ(ኦሮሚያ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
18	ዲላ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ዲላ(ደቡብ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
19	ወላይታ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ወላይታ ሶዶ (ደቡብ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
20	አርባምንጭ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አርባምንጭ(ደቡብ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
21	ወልቂጤ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ወልቂጤ(ደቡብ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
22	ሆሳዕና ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሆሳዕና (ደቡብ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
23	ነቀምት ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ነቀምት(ኦሮሚያ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
24	ሽሬ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ሽሬ(ትግራይ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
25	አክሱም ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አክሱም(ትግራይ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
26	ደብረብርሃን ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ደብረብርሃን (አማራ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10

ተ.ቁ	ነባር ፕሮጀክቶች (on-going projects)	የፕሮጀክቱ ባለቤት	ፕሮጀክቱ የሚካሄድበት ቦታ	የተጀመረበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል በቢሊዮን ብር
27	ደብረማርቆስ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ደብረማርቆስ (አማራ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
28	ቦሸፍቱ ታክስ ማዕከል ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ቦሸፍቱ(ኦሮሚያ)	ጥቅምት 01/2019	መስከረም 30/2021	0.10
ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)						6.47
ተ.ቁ	በጥናትና ዲዛይን ደረጃ ላይ ያሉ ፕሮጀክቶች	የፕሮጀክቱ ባለቤት	የሚተገበርበት ቦታ	የሚጀመርበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
1	የጅማ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት ህንፃና ተያያዥ ስራዎች ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	ጅማ	ሚያዝያ 1/2012	መጋቢት 30/2015	0.36
2	የዋናው መ/ቤት የታክስ ስልጠና ማዕከልና ጉምሩክ ላቦራቶሪ ግንባታ	ገቢዎች ሚኒስቴር	አዲስ አበባ	ሚያዝያ 1/2012	መጋቢት 30/2018	1.00
ጠቅላላ ካፒታል						1.36

10.4የጉምሩክ ኮሚሽን የካፒታል በጀት ዕቅድ

ሰንጠረዥ 20፡ የጉምሩክ ኮሚሽን የካፒታል በጀት እቅድ

ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)						
ተ. ቁ	አዲስ ወደ ትግበራ የሚገቡ ፕሮጀክቶች	የፕሮጀክቱ ባለቤት	የሚተገበርበት ቦታ	የሚጀመርበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
1	አዳማ ቢሮ ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	አዳማ	መስከረም 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
2	ጋላፊ የሳይት ኤሌክትሪካልና የሰራተኛ መኖርያ	ጉምሩክ ኮሚሽን	ጋላፊ	ህዳር 1/2014	ጥቅምት 30/2014	0.15
3	ጅማ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ጅማ	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
4	አ/አበባ ቃሊቲ ጉምሩክ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	አ/አበባ	ህዳር 1/2014	ህዳር 1/2017	0.50
5	መቀሌ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	መቀሌ	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
6	ባሕር ዳር ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ባሕር ዳር	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
7	አዋሽ ተጨማሪ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	አዋሽ	ህዳር 1/2015	ህዳር 1/2016	0.10
8	ሞጆ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ሞጆ	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
9	ድሬዳዋ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ድሬዳዋ	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.25
10	ሞያሌ መኖሪያና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ሞያሌ	ግንቦት 1/2012	ግንቦት 30/2015	0.15
11	ሀዋሳ ቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች	ጉምሩክ ኮሚሽን	ሀዋሳ	ህዳር 1/2013ዓ.ም	ግንቦት 30/2015ዓ.ም	0.25
12	ዋናው መ/ቤት	ጉምሩክ ኮሚሽን	አ/አበባ	ህዳር 1/2014ዓ.ም	ግንቦት 30/2015ዓ.ም	0.50

ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)						
ተ. ቁ	አዲስ ወደ ትግበራ የሚገቡ ፕሮጀክቶች	የፕሮጀክቱ ባለቤት	የሚተገበርበት ቦታ	የሚጀመርበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
13	40 መቅረጫ ጣብያ 40*30	ጉምሩክ ኮሚሽን	በተለያዩ ቦታዎች	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	1.20
14	ካርጎ ስካኒንግ መሰረተ ልማትና ተያያዥ ግንባታ4*35	ጉምሩክ ኮሚሽን	በተለያዩ ከተሞች	ህዳር 1/2013	ግንቦት 30/2015	0.14
15	ጅቡቲ ቅ/ጽ/ቤት	ጉምሩክ ኮሚሽን	ጅቡቲ	ህዳር 1/2014	ግንቦት 30/2015	0.20
ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)						4.69
ተ. ቁ	በጥናትና ዲዛይን ደረጃ ላይ ያሉ ፕሮጀክቶች	የፕሮጀክቱ ባለቤት1	የሚተገበርበት ቦታ	የሚጀመርበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
1	አሶሳ መቅረጫና መቆጣጠርያ ጣብያ የቢሮና ተያያዥ ግንባታ	ጉምሩክ ኮሚሽን	አሶሳ	የካቲት 20/2012	የካቲት 19/2013	0.02
2	ካርጎ ስካኒንግ መሰረተ ልማትና ተያያዥ ግንባታ	ጉምሩክ ኮሚሽን	በተለያዩ ከተሞች	ግንቦት 15/2012	ህዳር 14/2012	0.04
3	መተማ ቢሮ ግንባታ	ጉምሩክ ኮሚሽን	መተማ	ግንቦት 15/2012	ህዳር 14/2012	0.01
ጠቅላላ ካፒታል						0.07
ተ. ቁ	ነባር ፕሮጀክቶች (on-going projects)	የፕሮጀክቱ ባለቤት	ፕሮጀክቱ የሚካሄድበት ቦታ	የተጀመረበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል
1	የኮምቦልቻ ቅ/ጽ/ቤት ቢሮ ህንፃ ግንባታ	ጉምሩክ ኮሚሽን	አማራ ክልል (ኮምቦልቻ)	ህዳር 27/2010	26/2011	0.08
2	የጋምቤላ ጉ/ቅ/ጽ/ቤት የቢሮና ተያያዥ ግንባታዎች ፕሮጀክት	ጉምሩክ ኮሚሽን	ጋምቤላ ክልል (ጋምቤላ)	Sep 17,2018	Nov.2/2019	0.02
3	ቶጎውጫሌ ጉ/መ/ጣቢያ የስካኒንግ መንገድና የአጥር ስራ ግንባታ ፕሮጀክት	ጉምሩክ ኮሚሽን	ሱማሌ ክልል (ሱማሌ)	ሴፕቴምበር 12/2016	Nov.2/2019	0.02
	ጠቅላላ ካፒታል (በሚሊዮን ብር)					0.12